

מענדרכות

235-234

תוכן העניינים

3	יזכור
5	קוים לדמותו של דוד בן-גוריון מדברי שר הבטחון משה דיין
7	מכתבי בן-גוריון
13	הרהורים בעקבות המלחמה סא"ל חיים
15	המאפיינים המהפכניים במלחמה הערבית—ישראלית הרביעית מוקדם (סא"ל) הית'ם אליאובי
22	ממלחמת יום-הכיפורים גדוד טנקים במערכות הגולן ציוני דרך שנרשמו מפי קצין בגדוד
32	ארבעה ימים — ארבעה קרבות רס"ן אלכסנדר
40	מגמות בפיתוח אמצעי לחימה עלידי הסובייטים סא"ל דודו
42	אמצעים לצליחת מכשולי מים סא"ל פרויקה
54	ממדף הספרים "ללא תקוה וללא פחד" אל"מ (מיל') בצלאל אמיר
55	"ימי אוקטובר" סיפור מתוך ספר חדש
57	חדש בבית הנשק משלל המלחמה

העורך: סגן-אלוף אליצור פלד
 עיצוב: פ' קור
 תמונות שער: מיכה ברעם

מערכות

כית ההוצאה של
 צבא הגנה לישראל

עורך ראשי: סא"ל משה ברימר
 צוות המערכת: רס"ן ש' אביבי, סג"מ ק' כותני
 מרכזת המערכת: מ' דרורי
 "מערכות-חימוש": קצין-עריכה רס"ן צ' פלד
 "מערכות-פלס": קצין-עריכה מהנדס דן גורדון
 "מערכות-ים": קצין-עריכה רס"ן י' ירבלום
 "קשר ואלקטרוניקה": קצינת עריכה מלכה שניר

יזכר

יזכר אלהים את בניו ובנותיו, הנאמנים והאמיצים, חילי
צבא-הגנה לישראל, אשר חרפו נפשם במלחמה על
תקומת ישראל.
יזכר ישראל ויתברך בזרעו ויאבל על זיו העלומים
וחמדת-הגבורה וקדושת הרצון ומסירות הנפש אשר
נספו במערכה הפבדה.
יהיו גבורי מלחמות ישראל עטורי הנצחון חתומים בלב
ישראל לדור-דור.

קוים לדמותו של דוד בן-גוריון

מדברי שר-הבטחון משה דיין

...התכנסנו הערב כדי להתייחד עם דמותו של בן-גוריון. בן-גוריון לא נפטר בדמי ימיו, ושירת חייו לא באמצע נפסקה. בן-גוריון נתן את מלוא חלקו בחיי אומנתו, משחר נערות ועד מלוא הבגרות, מלוא אונן-האישי והציבורי. בן-גוריון פעל בתקופה רבת תהפוכות: ממלחמת-העולם הראשונה, התקופה העותומנית, מלחמת-העולם השניה, עידן השפעת בריטניה וצרפת במזרח-התיכון וכלה בעלייתן של מעצמות-העל, ארה"ב וברה"מ; מעליה של בודדים ועד למדינת ישראל.

הוא קרא בתבונה עילאית את המתרחש בפרק המדיני של דברי הימים — בימיו — וכתב את הדף החשוב ביותר של עם ישראל מאז הגלות, מאז חורבן בית-שני. ייחודו של בן-גוריון היה בשלוש סגולות: ראייה למרחק.

הגשמה למעשה.

אמונה ללא סייג.

הראיה למרחק וההגשמה למעשה היו אצלו מצורפים יחדיו. הוא היה קברניט שעמד על הגשר וראה מעבר לאופק ומלח שלא הניח ידו מחתירה במשויטים במעשה לקדם את האניה.

הצירוף הזה של הראיה, של החזון ושל ההגשמה התאחדו בו בצורה מופלאה, כי האמונה והשאיפה כללו אצלו את התנאי של הגשמתן.

הראיה למרחק כללה לא רק אמונה ושאיפה, אלא גם את המעשה כדי להגשים את השאיפה; מה יש לעשות כדי שניתן יהיה לעשות. הוא היה אומר מדי פעם, כי „רק הקדוש-ברוך-הוא יוצר בהבל פה“, רק הוא אמר — „יהי אור! ויהי אור.“ ואחרים — בני-אדם — אינם יוצרים בהבל פה. אין די באמירה. כדי שיהי אור — צריך ליצור אור.

והיתה בו אמונה עמוקה. האמונה הציונית. האמונה בשיבת-ציון בת ימינו. אולי אמונה עמוקה יותר מכל אמונה דתית. אבל לא היתה זו אמונה מופשטת, אמונה סבילה, אמונה בנצח ישראל לא ישקר, אמונה שההיסטוריה תעשה את שלה; להיפך — כאשר הדברים נוגעים לנו, הייתה גישתו שרק החבוש יתיר אסוריו. אחרים לא יעשו לו — לבית ישראל — את זה.

לציונות לא היה בעיניו ערך ללא ההגשמה האישית של הציונות. והמושג „עם סגולה“ שהרבה להשתמש בו, אין משמעו שהעם הזה מראש ומלכתחילה היה עם סגולה; אלא הוא יהיה עם סגולה אם יפריח את הנגב ואם יקבע לעצמו אורח חיים ציבורי ואישי מוסרי. עם סגולה היתה לידו שאיפה, שיש להגשים אותה — ולא מתנה שמובטחת לנו מראש.

האמונה שלו בהגשמת הציונות היתה ללא סייג. ללא ערעור וללא תנאי. כשריבר על כיבוש הים, לא ראה לנגד עיניו את התנאים לכך: מאין יבוא הכסף ומאין מלחים יבואו — אלא האמין שבכוחנו אנו להקים צי ישראלי ולכבוש את הים, בלי „מנין“ ו„כסף“ ו„אנשים“ ו„יכולת“ ו„תנאים“. וכאשר האמין בכך שאנו ניישב את איי טיראן וסנפיר, התעלם מכל התנאים האובייקטיביים והמדיניים והאחרים. האמונה של בן-גוריון היתה קשורה בדבר אחד בלבד — בהגשמה. הוא לא האמין שמי ש„מאמין“ בהגשמת הציונות ואינו עושה להגשמתה — כי אמונתו שלמה. האמונה הזו היתה מצורפת, ותלויה, ומותנית בנכונות להגשמה אישית. היתה זו, איפוא, אמונה פעילה; מאידך-גיסא לא היתה אמונתו מותנית בכך שיהיו מובטחים התנאים להגשמתה.

הבן-גוריוניזם משמעו, איפוא — להאמין בעיקרי אמונתו של בן-גוריון; וכחלק מהאמונה — להיות מוכן להגשימה בלא כל סייג או מגבלה.

עם זאת, למרות היותו חדור אמונה יותר, אולי, מכל אחד אחר — לא נעדרה אצלו ראייה מפוכחת של הסכנות האורבות מעבר לאופק. לעתים הרחיק ראות — יותר מכל אחד אחר — את הסכנות הצפויות למדינת ישראל. כל ימיו היה חדור חרדה עמוקה לעתידנו, לסכנות שבעתיד. בן-גוריון ראה את העולם הערבי המקיף אותנו שהוא עולם רב מספרי וקשה-יחס למדינת ישראל; הוא גם היטיב להבחין ביחסו

של העולם החיצוני ובזיקתו אל העולם הערבי וראה את הקושי והחומרה בעובדת בדידותה של ישראל. שלושה אלה: העולם הערבי המקיף אותנו; העולם האחר הקשור והמעוניין בעולם הערבי; ובדידותה של ישראל — ניצבו תמיד לנגד עינינו. לעתים, בהומור, היה אומר כי כדי לתמוך בישראל, כשהמדובר היה במנהיגי אומות העולם, צריך אותו תומך להיות או גאון או (סליחה) אדיוט! כי איש בר-דעת לא יתמוך בנו כנגד הערבים; רק מי שמבין מעבר לדברים הנראים על פני השטח, או מי שאינו רואה את הדברים המוחשיים יכול לתמוך בנו.

ואכן במשך תקופות פעילותו ניסה מדי פעם לקבוע קשרים מדיניים לישראל כדי לפרוץ את חומת בדידותה המדינית. היתה תקופה שחיפש דרכים כיצד ניתן יהיה לכלול את ישראל בחבר העמים הבריטי. בתקופת מלחמת קוריאה רצה, בצורה זו או אחרת, שישראל תשתתף בה בצורה פעילה; לא שהיה לו עניין בקוריאה, אלא כדי שלא נהיה מחוץ לעולם החופשי, שלחם אז בראשותה של ארה"ב. הוא חיפש דרך לברית צבאית עם ארה"ב, ונאחז בדבריו של דה גול על ברית וידידות עם צרפת. מאוד מאוד העיקה עליו הבדידות המדינית הזו של ישראל.

בן-גוריון ידע את מקורה של הבדידות הזו — את המקור של הבדידות היהודית: בדת, בגזע, בהיסטוריה ובמקומנו היום במזרח-התיכון. אבל, ההכרה בצורך להיחלץ מהמצב של עם לברד ישכון, דבקה בו כל הימים. ושלושה אלה לא משו מזכרונו: הבדידות היהודית כאן, הסכנות שבה, והייחוד היהודי, שיש בו גם ברכה ופתרון ותשובה לכל. הוא סבר כי כל שנעשה כאן תלוי רק בנו וממחשבה זו נבעו המימרות הידועות: „בסופו של דבר יקבע לא מה יאמר הגוי אלא מה יעשו היהודים“, כשההדגשה היא על מה יעשו לעומת מה יאמרו; על היהודים — לעומת הגויים. או מימרה נוספת, המבטאת את הזכות והיעוד, בדבריו לפני ועדת פיל: „התנ"ך שלנו אינו המנרט אלא המנרט שלנו הוא התנ"ך“. ומימרה נוספת האוצרת כה הרבה: „הבעיה שלנו הינה מדינה, שבה טמונה הבעיה, אבל רק בה טמון גם הפתרון“. רבותי, הרשו לי לסיים בפסוקים אחדים ולומר שמעל ומעבר לכל זה, בן-גוריון היה איש נפלא, אדם נפלא: חם, כן, איש שהימצאות בחברתו והעבודה לידו היו זכות גדולה. אני זוכר את שני המושכלות הראשונים שלמדתי מפיו כשהתמיתי על-ידו לרמטכ"ל. הראשון בתחום האישי והאחר — בתחום הציבורי. בתחום האישי אמר לי: „אם יהיה לך פעם משהו לומר נגדי או אם תחלוק עלי או לא תהיה מרוצה ממה שאני אומר או תכעס עלי — אמור זאת בפני! מוטב כך מאשר שאשמע זאת סחור-סחור“.

בתחום הציבורי אמר: „אני יודע — אתה רמטכ"ל, מפקד על הצבא, ונוח לך מדי פעם לבוא ולהציג עמדות ותביעות קיצוניות, מלחמתיות; אבל אם אתה רוצה לשמוע לעצתי, כל שאתה מציע — תנהג כאילו אתה הוא היחיד שצריך להחליט בכך. כאילו באמת באמת ההצעה הזו תתקבל אם אמנם תציע זאת. ואל תסמוך על כך שאני, איש הצבא, משה דיין, אציע הצעה מלחמתית קיצונית ואסמוך על בן-גוריון, שאם אינה טובה ממילא יפסול אותה. אל תנהג כך, עשה לעצמך את חשבון הנפש הסופי ותציע רק מה שלדעתך באמת צריך להעשות“.

לא תמיד היה מדבר רק בשבחנו, וכוונתי לעם, ולציבור בכללו. היה אוהב לנסוע לירושלים מביתו בשררות קק"ל דרך יפו. גם משום שנזכר אז בתקופת עלייתו לארץ, התקופה היפה לפני היות תל-אביב; אך כאשר היינו עוברים ברחובות הסואנים של תל-אביב, היה מסנן בין שיניו „נינוה! נינוה!“

אבל מדי פעם גם היה מצפה מהעם ליותר ממה שעשה — גם כאשר הגדיל העם לעשות.

ולאחרונה, ברצוני לסיים בפסוק שהיה אומר מדי פעם באותה תקופה שבה ניטשו קרבות והיו רגעי מתיחות, וערב מלחמות; אז היה אומר באידיש: „בעסער א גוטע מלחמה ווי א שלעכטער שלום“ * אבל אחרי הרהור היה אומר: אבל הרי אין מלחמה טובה.

ואכן אין מלחמה טובה. ובכל-זאת היתה זו לא רק מטבע לשון אלא מטבע של האמת המדינית לגבינו — כי „מוטב שלום מעורער מאשר מלחמה ודאית“.

* מוטב מלחמה טובה משלום גרוע.

מכתבי בן-גוריון

מלחמה וחזון

...איני יודע אם יעלה בידי להסביר מדוע הרבה דברים חשובים ויקרים שהחברים מדברים עליהם וגם אני דיברתי עליהם לפני זמן מה — אינם נקלטים באזני עכשיו ואיני יודע עוד משמעותם. שמעתי ז. מדבר עכשיו על המדינה — והיה נדמה לי ששכחתי פירוש מלה זו. שמעתיו אומר כי חכמת ישראל היא חכמת הגאולה — וגם מלים אלו אינן מובנות לי, כי מרגיש אני שחכמת ישראל עכשיו היא חכמת-המלחמה, זו ולא אחרת, זו ורק זו בלבד. בלי חכמה זו גם המלה „מדינה” וגם המלה „גאולה” מתרוקנות מתכנן.

בחדשים הקרובים יחתך גורלנו ההיסטורי

הזכירו כאן את איינשטיין — ונזכרתי ביחסיות הזמן והמקום, אבל לא זו היחסיות הפיזית שבתורת איינשטיין, אלא היחסיות ההיסטורית בראיית הנולד. מבחינה מתימטית שמונה קילומטרים הם שמונה קילומטרים, ושמונה חודשים הם שמונה חודשים. לא כן מבחינה היסטורית: אינה דומה דרך של שמונה קילומטרים במישור סלול, שקל לעבור אותה בבטחון בזמן קצר, לדרך של שמונה קילומטרים שיש בה הרים ומהומות וחיות טורפות, ונחשים ועקרבים. את זאת לא תעבור בזמן קצר ואולי לא תעבור כלל, אם כי במרחק המתימטי פה ושם אין כל הבדל. הוא הדין בזמן. שמונת החדשים העומדים לפנינו אינם דומים לשמונה חודשים שהיו לנו בכל שנה, ואולי גם לשמונה שנים או לשמונים שנה, ואיני חושש להגיד — גם לשמונה מאות שנים שחלפו, או שיבואו בתקופה אחרת. כי יש הרגשה ברורה שבשבעת או שמונת החדשים העומדים לפנינו, ושכבר נכנסנו לתוכם — מקופלת כל ההיסטוריה היהודית, זו הנמשכת כבר למעלה משלושת-אלפים שנה, ובה תהיה תלויה ההיסטוריה היהודית שתבוא, אולי במשך מאות או גם אלפי שנים. ואין אני מסוגל ואין אני רוצה לראות עכשיו מעבר לשבעת-שמונת החדשים הבאים, כי הם בעיני קובעים הכל — כי בהם תוכרע המלחמה, ואין שום דבר קיים בשבילי עכשיו מחוץ למלחמה זו.

מבחן הרצון הקיבוצי של האומה

המלחמה שונה מכל תופעה אחרת בהיסטוריה — ולא חשוב אם זהו דבר טוב או רע. אינני חושב שזהו דבר טוב, אבל אין בוחרים במלחמה, אלא נאנסים על ידה. והיחוד שיש במלחמה הוא — שהיא משעבדת הכל, בהחלט הכל, לצרכיה. ומי שאינו יודע להשתעבד ולשעבד הכל לצרכי המלחמה — כשאינו מנוס ממנה — נגזר דינו: נגזר עליו כליון מחפיר. המלחמה זהו המבחן העליון לא רק של כוח, אלא גם של רצון החיים. אנחנו הועמדנו עכשיו, אחרי אלפיים שנה, בפני מבחן עליון זה, ולא קל להגיד איך נעמוד בו ובמה נצא ממנו. אין זה תלוי בכך, אם הליגה הערבית תשלח צבאות או לא תשלח, וכמה חיילים ערבים יגויסו נגדנו, ומי יעזור להם ומי לא יעזור להם. איני אומר שאין הבדל אם הליגה תשלח צבאות או לא תשלח, ואם עשרות-אלפים חיילים ערבים יתגייסו נגדנו או מאה-אלף חיילים, ואם יקבלו הרבה נשק או פחות נשק. כך או כך — רב ועצום ההבדל. ממדי ההתקפה עלינו יקבעו את הקרבנות שנקריב. אבל בסופו של דבר לא אלה יקבעו. יקבע מבחן הרצון. זהו המבחן העליון שאין אחריו כלום: מי שרצונו יגיע לשיאו — יעמוד במבחן ויצא לחיים, מי שרצונו יכשל — יפול בנופלים, וצפוי לכליון גמור, כליון מוסרי, ממלכתי ופיסי, ומשום כך יש לשעבד לצרכי המלחמה הכל — לא רק כוחות האדם הפיסיים וכוחות המשק אלא גם את כל הכוחות הנפשיים והמוסריים — של העם ושל כל איש בעם.

העם היהודי כקיבוץ לא נתנסה עדיין במבחן הרצון הקיבוצי, כי כמעט לא היה לנו, מאז אבדה קוממיותנו, רצון קולקטיבי. היו לנו שאיפות קיבוציות, געגועים קולקטיביים, אבל ספק אם היה לנו רצון קולקטיבי. רצון זה החל לבצבץ פה בארץ, מאז שבנו להיאחו בקרקע המולדת ובמפעל העצמאי, והשאלה היא אם הספיק כבר לבשול ולהתבגר.

אולי הועמדנו בפני מבחן עליון לפני שהוכנו לכך — ועלינו לעמוד בו, אחרת היא זה המבחן האחרון שאין אחריו כלום אלא כליון. ומשום כך קשה לי עכשיו להבין כל לשון אחרת מלבד לשון המלחמה. אני שומע כל לשון אחרת כלשון זרה ששמעתי אי-פעם, ומאז שקעה, כאילו, לתהום הנשיה. ומוטב שכולנו נשכח עכשיו הרבה ממה שלמדנו בזמנים אחרים, רחוקים — אם כי המרחק אינו אלא חדשים מספר! — ונרכז תמצית חיינו, כל החושים ורמ"ח האברים, ברצון אחד ויחיד — ברצון לנצח. בלעדי זאת לא נעמוד במבחן האיום, ואם לא נעמוד במבחן, לשוא כל הדיבורים על גאולה ומדינה ותיקון עולם ועתיד וחירות וכל שאר הדברים הטובים והיפים — כל אלה עכשיו אינן אלא מלים, מלים, מלים. הבחינה האמיתית, היחידה היא — נצחון במלחמה; זהו מבחן הרצון שלנו.

אין הישוב מכיר עדיין דיו את טיב המבחן. אם כי המערכה היא בסלמה, בחיפה, שייך ג'ראח, כפר-סולד, גבולות, כפר-עציון, הרי בשביל רבים זהו — שם, אי-שם, ולא „פה“, בתוך כל אחד ואחד מאתנו. לא נעמוד במבחן כל זמן שכל אחד לא יבין שהחזית אינה „שם“ ואף איננה „פה“ — אלא בתוך תוכו של כל אחד מאתנו; שלא משק זה או נקודה זו עומדים בחזית, אלא כל איש ואשה, כל נער וזקן, כל ילד ותינוק, ואנו נתבעים למאמץ עליון הכולל כל אחד מאתנו, ומכל אחד נתבע המכסימום — ונדמה לי, שאנו רק בראשית המאמץ הזה, ואולי המאמץ עוד טרם התחיל.

והכל — למען המלחמה. אין עכשיו שום דבר חשוב יותר מצרכי המלחמה, ואין דבר שוה לתביעותיה. וכשם שאינני מבין עכשיו לשון המדינה, כך איני מבין עכשיו לשון העליה, לשון ההתישבות ולשון התרבות. יש אבן-בוהן אחת ויחידה: הדרושים דברים אלה למאמץ המלחמה או לא. אם דרושים — ייעשו, אם לא דרושים — יחכו עד יעבור זעם. ואין יוצא מן הכלל. זוהי האימה הגדולה והאסון הכבד הצרורים בכל מלחמה. זהו מולך אכזר וקנאי שאינו יודע רחם ואינו יודע פשרה.

בשם חזון החיים

אולם ראייה אכזרית זו — וכל ראייה אחרת יש בה הונאה עצמית שסופה כשלון וכליון — מחייבת הבחנה אחת חיונית, ובהבחנה זו מתגלה ההבדל שבין תפיסת אנשי שלום כמוני, ובין תפיסת אנשי מלחמה כמופתי וכהיטלר ודומיהם. יש פילוסופיה היסטורית הרואה במלחמה יעוד האדם העליון, תפארת האדם, תפארת הכוח וזכותו, והיא דוגלת במלחמה מתוך בחירה חפשית וכמטרה עליונה. זוהי הפילוסופיה הנאצית בגילוייה השונים והמרובים בהיסטוריה האנושית, מימי קין ועד היטלר ותלמידיו וחסידיה באומות שונות.

פילוסופיה זו תועבת היהדות, כפי שאנו מבינים אותה וכפי שהבינו אותה, נדמה לי, נביאי ישראל וחכמיו; אנו נזקקים למלחמה בלית-ברירה — באשר היא כפויה עלינו. אבל לאחר שנכפתה עלינו — שומה עלינו לעשותה מתוך מאמץ טוטאלי עליון, מתוך גיוס מלא של יכלתנו הפיסית והמוסרית, הכלכלית והטכנית, ללא כל שיוך, ומתוך אימוץ הרצון שעולה על זה של הנאצים ודומיהם. במלחמה זו, ובחדשים הקרובים, יוכרע המאבק ההיסטורי של האומה היהודית הנמשך כבר אלפי שנה —

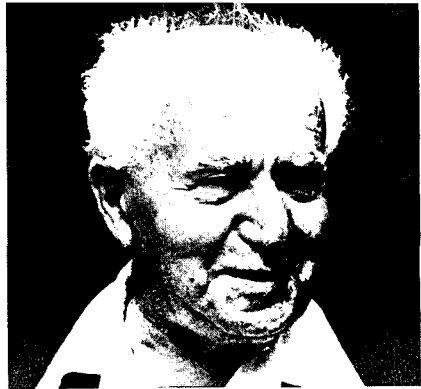
וכל הקורות אותנו בימי הרומאים, הביצנטים, הערבים, נוסעי הצלב, המלניצקי והיטלר, לא היו אלא אפיזודות במאבק ארוך וממושך זה. ההכרעה הגדולה תבוא עכשיו, בחדשים הקרובים, והיא תיפול כפי שאנו רוצים, רק אם לא נדע כל „שם” — אם זה בכפר-עציון או בכפר אחר — אלא אם החזית תגיע אל הנפש של כל אחד מאתנו. והיא תגיע, אם נרצה ואם לא נרצה, בלי הסברות בכתב ובעל-פה — כי ההיסטוריה תדבר וקולה יישמע. וגם חרשים ישמעוה. ואם עוד לא השתעבדנו כולנו ובמלוא יכולתנו לצרכי המלחמה — עשה נעשה זאת במוקדם או במאוחר, אך בטרם נאחר המועד. כי לא יזיבו חושיו של עם שנאבק אלפיים שנה על קיומו, כאשר לא נאבק שום עם אחר בעולם. ולא נירתע במבחן הגדול כאשר לא נרתענו באלפי מבחנים קטנים, ונדע לגייס כל קורטוב של מרץ חמרי ורוחני למערכה, לא פחות מאלה האדוקים במלחמה כמטרה עליונה של עמים עליונים, שלהם ניתן, כביכול, לשלוט בעולם בחסד עליון. אבל זה לא מספיק. מן ההכרח שאנחנו נירתם בעול המלחמה ונגלה רצון לנצח — יותר מאלה. ונעשה זאת — דוקא משום שהמלחמה אצלנו אינה מטרה לעצמה, ואנו רואים במלחמה פורענות איומה וארורה. אנו נזקקים למלחמה אך ורק מתוך אונס — והמלחמה והנצחון אינם אלא אמצעי למשהו אחר — וה„משהו” האחר הוא שיעניק לנו יתרון שאין לאויבינו ואין לחסידי תורת האלימות: חזון-חיים, חזון של קוממיות, חירות, שוויון ושלוש — לעם היהודי ולכל עמי תבל. זה היה חזון חיינו בימי שלום: למענו עבדנו ויצרנו, עמלנו ונאבקנו עשרות שנים; לו קיוו וציפו דורות, עליו התנבאו נביאינו בימי קדם וגדולי-הרוח בימינו, ובו נעמוד עכשיו בשער. חזון-חיים זה לא יגרע, אלא להיפך — יוסיף למאמץ המלחמה שלנו, יגביר-אונים ויעניק לנו יתרון, אולי מכריע, על פני אויבינו. לא נעסוק, כל עוד יש מלחמה, בדברים שאינם מצרכי המלחמה — גם אם הם עיקרי חיינו בימי שלום. לא נהסס להרוס משקים ולבזבז אמצעים כבירים — אם צורך המלחמה יחייב זאת. אם אין אנו חסים על חיי אדם — מולך המלחמה טורף את היקר ביותר: את חיי האדם — ודאי שלא נחוס על כל דבר אחר. נתרכו עכשיו אך ורק במאמץ המלחמה — לא מפני שאנו מסתלקים מחזון-חיינו שבימי שלום, אלא להיפך, מפני שאנו נשארים נאמנים לו עד המוות ועד בכלל. ובשמו ולשמו — נעשה המלחמה. ובשתיים אלה ניבחנו: אם נדע, כל עוד כפויה עלינו המלחמה, להשתעבד לצרכיה בלא כל שיוור ובלא כל תנאי וסיווג — ואם לא נשכח אף רגע החזון שעליו אנו נלחמים. חזון זה הוא עורף-הכוח ויתרון-הגשק העלול להכריע את הכף.

בכנס מפקדים, 1 במארס 1962

יעודו של צה"ל

בזמן האחרון נעשים נסיונות לזלזל בערך הצבא... גם בקרב דוברים המתיימרים, ולא לגמרי בלי יסוד, לדבר בשם אנשי-רוח; הם אמנם מכירים בתפקיד החשוב של הצבא ובנחיצותו, אלא שרואים בו רק נכס ולא ערך. בן-יהודה במלוננו הגדול מגדיר נכס: „מה שיש לאדם מכסף וזהב, מטלטלים ובתים וכדומה”. בספר יהושע מסופר, כי יהושע שלח את חצי שבט המנשה ויאמר אליהם לאמור: „בנכסים רבים שובו אל אלהיכם ובמקנה רב מאוד בכסף ובהב ובנחושת ובברזל ובשלמות הרבה מאוד, חלקו שלל אויביכם עם אחיכם” (יהושע, כ”ב, 8).

נכס של מי הוא צה"ל? צה"ל מורכב מאנשים חיים. כלום הם נכס של מישהו? אמנם

לרשותו של צה"ל עומדים מבנים, מסלולים, כלי-נשק מכל המינים, ואלה הם, בלי ספק, נכס, ונכס המדינה. ואם כי אין לזלזל בערך הנכסים האלה, ואנו משתדלים במידת יכולתנו לשפר ולהעלות טיב הנכסים האלה מזמן לזמן. ואם ניקח לדוגמה רק אחד החילות — חיל-האוויר — עברנו בו בארבע-עשרה השנים האלה מ„מסרשמיט“ ל„ספיטפייר“ים ו„מוסטנג“ים ושאר מטוסי-בוכנה. אחר-כך עברנו לסילונים: „מטאור“ים, „אוראגנ“ים, „מיסטר“ים, „סופרמיסטר“ים, „ווטור“ים והגענו לטובים מהם ואין זה הסוף; והוא הדין בשריון ובכלי-שיט. אבל תמיד שמנו את הדגש על האדם — האדם המשתמש בכלים האלה, על רוחו, כושרו, מסירותו, נאמנותו, חריצותו, יוזמתו ועוז-רוחו של האדם, כלומר של החייל. האמנם יתכן לקרוא לאדם — נכס? במובן זה אפשר להגיד שהאוניברסיטה, מכון וייצמן והטכניון הם נכסים. הבתים והמעבדות שבמוסדות אלה הם נכסים, והם חלק של המוסדות, ובלעדיהם לא יעשו האנשים את מלאכתם שהם עושים. אבל כלום לא אנשי-המדע הפועלים במוסדות אלה הם העיקר. אנשים אלה והידע והכושר שבהם ניחנו הפרופסורים, הדוקטורים, אנשי-המדע, שהם-הם הקובעים חשיבות האוניברסיטה, הטכניון ומכון וייצמן. כמובן, אפשר להגיד שפרופסורים אלה הם נכס חשוב של האומה. אבל כלום נוכל לקרוא לפעולתם ויעודם בשם נכס? האין למדע ולהוראה ולמחקר משמעות של ערך — ערך המעשיר הבנת האדם, הבנת הטבע ושלטון בטבע, ערך המעשיר את רוחו ומעלה אותו?

וצה"ל אף הוא חשוב בגלל יעודו הגדול: הבטחת קיומו ושלומו של העם, היעוד להבטיח הקיום והשלום של העם אינו נכס אלא ערך, ערך הערכים, כי בלעדיו אין נכסים ואין ערכים, ואין עם; ואין עוד אומה שקיומה ושלומה תלויים במידה כזו בצבאה ובכושרו, בהכרת שליחותו הגורלית. כי אין לשום אומה בעיית בטחון חמורה וגורלית כזו שיש לישראל.

2 ביולי 1963

עם פרידה

חברים, איני רוצה להגיד מה שאינני יכול; אגיד מה שאני מרגיש ברגע זה, ולא רק ברגע זה. בימים אלה, לאחר שהודעתני מה שהודעתני, באו אלי חברים מחוגים שונים ולא קל היה לי לדבר איתם. באו אלי שני חברים, שיושבים כעת פה. הם לא הירבו לדבר. בקושי רב הוצאתי אותם מהחדר. מה זאת אומרת הוצאתי? הלכתי איתם יחד החוצה. ידעתי שאם יהיו עוד 10—15 רגעים, לא אוכל להתאפק ואולי גם הם לא יוכלו להתאפק; לא רציתי שיראו אותי בחולשתני, שאני מתחיל לבכות.

מי שחי בארץ, ואני מאחל לכולם שתאריכו חיים בארץ, יודע שיש עוד הרבה מה לעשות, הרבה יותר ממה שנעשה עד עכשיו, ודברים הרבה יותר גדולים וגם הרבה יותר קשים. אני בטוח שצפוי לנו עתיד גדול, אבל צפויים לנו קשיים גדולים מאוד, שלא אעמוד עליהם עכשיו.

ובשנים אלה, שוכיתי להיות יחד עם הצבא, זה הדבר היפה ביותר שהקים עם ישראל בשנים אלו בארצו, וכשאני אומר זאת אינני רוצה להפחית במשהו מערך המתיישבים, ערך העובדים, ערך כל אלה שיזמו משהו בבניין הארץ. לא לחינם יהודי מהגולה, מאמריקה, מדרום-אמריקה ומאירופה בא ליום העצמאות. ומרעשה את לבו ומרעידה את לבו העובדה שאחרי הרבה מאוד שנים של היותנו עם חלוש, מדוכא, תלוי באחרים — הוא רואה כוח יהודי מהלך ברחובות, דבר אשר מעורר גאווה בלב כל יהודי. זה לא היה לנו הרבה מאוד שנים. לא שהכוח הגופני הוא העיקר. אני בטוח

שאף אחד מכם אינו חושב זאת. אך זה מה שחסר לנו למעלה מ-1,800 שנה. וסוף כל-סוף העם כולו, לא רק העם היושב בציון, גם יהודי זה שלא היה לו מושג מהיהדות, שבא לארץ והוא רואה את צה"ל צועד, הוא רואה שדבר אשר חסר לנו, והעדרו השפיל אותנו ודיכא אותנו מאות בשנים — קם לנו סוף-סוף.

היו ימים קשים ונוראים, אם כי אף פעם לא הלכתי בעצמי להרוג וליהרג. לא זפיתי לכך בשנים האלה. אבל כאשר הייתי צריך לתת פקודה לבחורים שלנו לצאת ולא הייתי בטוח שכולם יחזרו — לא אנסה לתאר מה שנעשה אז בלבבי. כי ראיתי לפני את האמהות, אם האם היהודית שתשמע שבנה נפל. ידעתי, כמעט בכל מבצע, שמישהו יפול. הנופל — נפל, אבל האם נשארת עם השכול שלה כל חייה. ואין לי הכוח, ואינני יודע אם יש בידי אדם הכוח, להביע את כל הצער שהרגשתי באותה אחריות איומה בפני האם היהודיה.

לא קשה לאדם למסור את נפשו שלו, אם כי לא כל אדם מוכן לעשות זאת. שמחתני, בשיחות עם הבחורים שמצטיינים בגבורה — וארשה לעצמי לציין שם אחד מהם, הר-ציון — כשהוא אמר לי שהיה פחד בלבו, אבל ידע שצריך לעשות זאת. הוא לא פחד להגיד שהוא פחד.

אבל לא היה זה הדבר הכי איום, בכל אופן בשבילי, שבחורים יפלו, אלא שזה יביא שכול לאמהות בישראל ולהרבה בני-אדם. אלה היו ימים איומים, לפני המעשה ולאחר המעשה. וגם המכתבים שהייתי מקבל מאותן אמהות לאחר השכול. לפעמים הייתי נרגש עד עומק נפשי שמכתב האם השכולה שבנה נפל היה מכתב תנחומים אלי. גם אמהות כאלה יש לנו בישראל!

אני שמח, חברים, שאני רואה כאן עכשיו — אם כי לא כולם — אבל הרבה חברים שלא ראיתי אותם מימי מלחמת-הקוממיות. אני מצטער שאחדים מהם לא במדי-צבא, ואני יודע מה הם עשו בחילות היבשה, הים והאוויר. אני רואה את דן טולקובסקי ושלמה שמיר לבושים כ"בוֹזְזוּקִים" (בתורכית — ציביליים). נעים להיפגש עם חברים איתם עברנו יחד כברת דרך זו, אשר שימשה מעבר בגורל העם היהודי לאחר יותר מ-1,800 שנה. טוב להיפגש איתם, טוב לראות שרבים עוד ממשיכים לשרת בצבא. ואני יודע העבודה החשובה שעושים במקום אחר גם אלה שפשטו מדי-הצבא. איך אפרד מכם?

הדבר היקר ביותר שיש לעם עכשיו — ולצערי הגדול ישנה סתירה באותו הדבר — זה הצבא, ואין אולי עם בעולם כמונו, שבשבילו השלום הוא הדבר החשוב בעולם. יש חזוים, סופרים, משוררים מימי-קדם, גדולים ואדירים, בכל הספרות הגדולה של עמים גדולים, של יון, של הודו, של סין, של מצרים — אין אף אחד מהם, אשר לפני קרוב ל-3,000 שנה חזה חזון שלום עולמי כדבר שהוא גדול מכל בתולדות האנושות. ואנו היום מתקרבים לחזון אחרית-הימים, שחזונום של ישעיהו ומיכה יתקיים. משונה הדבר, שהעם הראשון שראה חזון אחרית-הימים, שהשלום בשבילו הוא הדבר היקר מכל, הוא עם אשר כל קיומו תלוי בצבא. זו הסתירה הטרגית של ההיסטוריה האנושית.

אינני ולא הייתי מיליטריסט. וישנם הרבה דברים יקרים לי. יש הרבה חברים שלא זכו להיות, כמוני, קרובים לצה"ל. חברים אשר אני מרכיז ראשי בפניהם, אלה אשר 50 שנה ויותר ממשיכים לעבוד את העבודה שהתחילו לעבוד בה בארץ. שאני לא זכיתי לעשותה. אחרי 6—7 שנים שלחו אותי לעניינים אחרים. אבל בתנאים הקיימים, כשעדיין אין חזון אחרית-הימים, הוא הדבר היקר ביותר שיש לעם ישראל, בו תלויה תקוותנו, בר תלוי קיומנו.

ותקוה זו קשורה בתנאי אחד: שצבאנו יהיה להבא לא פחות מאשר הוא עד עכשיו. שהעיקר יהיה בו אהבת האדם, אהבת האומה, אהבת חבר, ערך אדם וחזון אנושי, כי הם שהביאו אותנו עד הלום.

ויש לי דאגה שאני מוכרח להביע אותה, וטוב שנדע אותה: האם הקצינים הצעירים שלנו שנמצאים עכשיו בצבא הקבע, האם הם יתנו לנו בעוד 10 שנים, בעוד 15 שנים, אותם האלופים, אותם אלופי-משנה, אותם הרמטכ"לים שנתנו לנו עד היום הזה? אני מאמין שזה אפשרי, אבל השאלה מעוררת בי דאגה עמוקה.

לפני שבועיים-שלושה הלכתי לבקר המדרשה הצבאית שלנו ודובר על דבר התנהגות המפקד עם חייליו. קם קצין אחד, רב-סרן דומני, ושאל את השאלה הזאת: האם אלה שגומרים היום את שירות החובה ונשארים בצבא הקבע, האם הם הטובים ביותר, אשר דרושים לצבא הקבע? האם אלה יתנו לנו בעתיד אותם אלופים, אלופי משנה ורבי-אלופים, כאשר קיבלנו עד היום? האלוף, שניהל את השיחה, ניסה להניח דעתו, שאין דאגה. אני מתוודה שדאגה זאת מקוננת בלבי כבר זמן לא מועט. אינני בטוח שהטובים ביותר — והכרחי שבצה"ל יהיו הטובים ביותר בעם — האם רוצים הם עכשיו לשרת בצבא. אם אלה באים מקיבוצים — אחרי השירות חוזרים הם לקיבוצים. אם אלה מוכשרים ביותר, האם אינם הולכים להיות פרופטורים? ואם אלה מוכשרים קצת פחות — האינם פונים למשרות אשר משתלמות הרבה יותר במפעלים פרטיים? אני רוצה להביע חששי זה בפני החברים היושבים פה... אשר יש להם חלק לא קטן במפעל הנהדר הגדול הזה שנקרא צה"ל, שנדאג שגם הקצינים הצעירים לא יביישו בזקנותם את קודמיהם.

נדמה לי שאנו מתקרבים להגשמת חזון אחרית-הימים של ישעיהו, אבל זה לא יהיה מחר-מחרתיים. עוד נעמוד לפני כן במבחנים קשים ונזדקק למפקדים המוכשרים והטובים ביותר. לא די שיידיע המפקד את מלאכתו. עליו להיות אוהב את האדם, שחי הפקוד שלו יהיו יקרים לו והחייל שנשלח אליו יהיה יקר לו, שיאהב אותו. רק מפקד כזה ימצא בפקודיו מסירות-הנפש שתוליכם לכל אשר ישלח אותם.

זאת המשאלה שאני רוצה להביע לפניכם. אתם, שנשארים לשרת בצה"ל ולשרת את הצבא, דאגו לכך שהקצינים הצעירים יהיו ראויים לקצינים שזכה להם צה"ל במלחמת-הקוממיות, אם כי לרבים לא היה אז נסיון צבאי, מחוץ לאנשי הבריגדה. שגם להבא יהיה זה צבא שיעורר כבוד, בעיקר יעורר אמון בחייל ובאם החייל, שתדע כל אדם עבריה שבנה נמצא בידים נאמנות, שלא יהססו, אמנם, אם יהיה צורך, לשלוח אותו למוות, אך ישלחו אותו רק אם הדבר הוא בחיי האומה; שהאם תתגאה על בנה, שתדע שבנה נשלח לתפקיד כזה.

זאת הדאגה האחת, למען הבטיח שיהיו לנו מפקדים כאלה, שיהיו ראויים לעם היהודי וראויים לאדם היהודי, שגורל בניה נמסר בידיהם.

אני רוצה להיפרד מכם. צפונות בעמנו אפשרויות כאלה שאינני יודע אם צפונות הן בעם אחר. לא מצאנו בהיסטוריה האנושית עם ששמר על קיומו במשך מאות שנים לאחר חורבן ארצו, ושב והקים את מדינתו. וקמה מדינת-ישראל בתנאים כאלה, שבעצם יום קומה נתקפה, ורוב האנושות ושתי המדינות האדירות בעולם — ארצות-הברית וברית-המועצות — לא נקפו אצבע למענה ולא דרשו מהצבא הפולש ליסוג אחורה, כפי שדרשו מאיתנו לאחר מבצע סיני.

דיברתי קודם על החשיבות של ידידות וידידים — אמריקה, צרפת, גרמניה, אנגליה, עמי-אפריקה — ואנו צריכים לטפח את הידידות הזאת, להעמיק אותה. אבל אנו צריכים לדעת כי לסמוך יכולים אנו אך ורק על עצמנו. רק אם יהיה לנו הכוח בשעת משבר חריף וחמור לעמוד נגד האויב, רק אז יהיה הבטחון שלנו.

הדבר תלוי במפקדים שיהיו לנו. אם המפקדים יעוררו את האמון, את האהבה, את הדבקות בחיילים שלהם, תדע כל אדם עבריה שמסרה גורל חי בנה לידי מפקדים ראויים לכך.

אני מברך אתכם שתזכו לכך, שתמשיכו עבודת צה"ל על אותה הרמה ותעלו אותה מעלה-מעלה גם בשנים הבאות. אני בטוח שיש לנו הכוחות המוסריים הפנימיים, אם נדע להעלות אותם, ואני מברך אתכם שתגלו הכוחות הצפונים בעם היהודי, ותמשיכו במסירות ובנאמנות בעבודה הקדושה שנעשתה על-ידכם עד היום הזה.

הרהורים בעקבות המלחמה

סא"ל חיים

המעצמות להגיע למידת הבנה ביניהן באשר לגבולותיה המותרים של מלחמת יום-הכיפורים. כבר מתחילתה שימשה המלחמה נושא למגעים דו-צדדיים בין שתי המעצמות בדרגי צמרת. ולפחות בדיעבד ניתן לקבוע כי במגעים אלה הושגה הבנה כלשהי באשר להכרח באיתורה של המלחמה לזירת ההתמודדות עצמה, ולמבחן-כוח בין הצדדים המקומיים בלבד. גם זאת במגבלות אופרטיביות גרידא, כלומר שלא יורשה לשום צד במלחמה להגיע להכרעתו האסטרטגית של הצד שכנגד (לדוגמה, על-ידי השתלטות על בירתו). החל מן היום השלישי למלחמה לגבי החזית הסורית, ומהיום ה-8 לגבי החזית המצרית, ברור היה כי הזמן פועל לרעת הצד הערבי ומכאן, שצריך היה להבטיח כושר עמידה ערבי, ולמנוע מישראל יכולת הכרעה.

טבעי היה שברה"מ תגלה בנסיבות כאלה דאגה, וצפוי היה כי ארה"ב תפגין יוזמה, כדי לעצור את המלחמה עוד בטרם תושג הכרעה צבאית על-ידי ישראל.

מנקודת ראות אסטרטגית מלחמת יום-הכיפורים היא, איפוא, תוצאה של תהליך עולמי, סמפטום של ההיערכות החדשה של כוחות מעצמתיים במערכת הבינלאומית ופרי מחשבה מדינית והערכת-מצב נכונה של הצמרת המצרית; זוהי למעשה הפעם הראשונה שנשיא מצרים, או יועציו, השכילו להבין את התהליך העולמי ולפעול באורח המשתלב בתהליך זה ולא בצורה המנוגדת לו. אין פלא, איפוא, שמטרת המלחמה היתה מדינית: לפתח מאבק צבאי עם יעדים מוגבלים אשר בכל מקרה יוביל להשגת עמדות-מוצא נוחות יותר להשתלבותה של מצרים בכללי-המשחק הבינלאומיים החדשים המכתיבים את הצורך בפתרון סכסוכים בהידברות מדינית בין הצדדים היריבים עצמם. מכל מקום אין לראות את המלחמה בה פתחו מצרים וסוריה נגד ישראל, ב-6 באוקטובר 1973, בבחינת גורם עצמאי היוצר תהליכים בעלי השפעה עולמית, אלא — כאמור — תוצאה של תהליכים שהתפתחו זה מכבר במערכת העולמית.

הידברות מחייבת...

אם כך, מוטב שנשכיל להבין את המתרחש בעולם ולהעריך נכונה את משמעותם והשפעתם של התהליכים המאפיינים את "עידן ההידברות".

בעידן ההידברות בין שתי מעצמות-העל, הנשען על מאזן שוויוני מוסכם של יחסי כוחות גרעיניים ביניהן, בולטת העובדה הבאה: כאשר מדובר בסכסוך צבאי מקומי בתקופתנו, אין לראות את הגורם הקובע באותו סכסוך — לא בעוצמתן של המעצמות החיצוניות המעורבות בו, לא במידת תמיכתן בצדדים המקומיים היריבים, ואף לא בהסכמים בין המעצמות לבין עצמן — אלא ביחסי הכוחות הפנימיים של זירת ההתמודדות עצמה, קרי של הכוחות והמדינות הנלחמים זה בזה.

אמנם למדנו מן הניסיון שנצבר במהלך מלחמת יום-הכיפורים, ביחס להתנהגותן של כל אחת משתי מעצמות-העל בכל הנוגע להזנתן של המאמץ המלחמתי של שני הצדדים בנשק וחימוש, שאין לזלזל בפעולה צבאית זו או אחרת, של המעצמות לגבי איזור הסכסוך שלנו. אולם, גם פעולה זו היתה מושפעת במידה מכרעת מאמינותה של המדינה המקומית הקטנה, מעצם אמון-נתה בכוחה, וממידת נכונותה לעמידה איתנה נוכח אתגרים אכזריים ביותר, בשדה הקרב ובזירה הפוליטית.

האמונה הזו היא היוצרת בעת סכסוך, ובמיוחד במהלך המלחמה, את התחושה באשר לאמינותו של כוח-העמידה של אותה מדינה בפני לחצים זמניים, ונוכח משברים טבעיים; אותם משברים הנובעים מהתפתחותה הבלתי-צפויה של המלחמה — כפי שהדבר בא לביטוי לגבי ישראל, או עקב תפנית לרעה במהלך המלחמה — כפי שאירע לערבים.

אם יכולה המדינה הקטנה לעמוד בפני לחצים ומשברים כאלה, מבטיחה עמידה זו את הינתקותה של המעצמה העוינת ממעורבותה הישירה בסכסוך הצבאי, ובכל מקרה מונעת את גרירתה של המעצמה להתערבות צבאית של ממש בללימת המדינה המנצחת. שתי מעצמות-העל שאפו הפעם להבטיח ללקוחותיהן במלחמת יום-הכיפורים כושר עמידה ולמנוע יכולת הכרעה לטובת היריב; זאת כדי שלא ייווצר מצב המחייב התערבות הישירה בסכסוך הצבאי. מהלכי המעצמות נבעו בראש ובראשונה, משום עניינן המשותף למנוע התפתחותו של מצב המסכן את תהליך ההידברות ושיתוף-הפעולה ביניהן. פירוש הדבר הוא, כי בשל מערכת כללי המשחק המקובלת עתה על שתי מעצמות-העל, ושסוכמה ביניהן אף בחוזה דו-צדדי למניעת מלחמה גרעינית (שנחתם על-ידי ראשי ברה"מ וארה"ב בוויינגטון ביוני 1973) חייבות היו שתי

שעה שהביקוש העיקרי מצד אילי הנפט הערביים מופנה לתחום ההצטיידות בכלי הנשק והחימוש המתוחכמים והחדשים ביותר.

ההיענות הצפויה של ארה"ב והמערב לדרישות מופלגות לנשק מתוחכם, תהא מחושבת ככל שתהא, והנכונות מצדן לנהל פעילות מדינית כדי לרצות את המדינות הערביות — פותחות אפיק מסוכן שלו השפעה פוליטית ופסיכולוגית שלילית ביותר. קשה לאכן את הנתיב המדויק של השפעת התפתחות זו, אך ניתן אולי להעלות כמה הרהורים בלתי-ודאיים, אך בהחלט אפשריים:

● היווצרות אפשרית של מתחים בין מדינות המערב לבין עצמן, כתוצאה מתחרות פרועה במערב על מקורות האנרגיה ועל זרבות המטבע המצויות בידי המפיקות. זו יכולה לגרום להתפתחות בשלושה כיוונים אפשריים:

א. התרופפות החזית המערבית, שתביא בעקבותיה לחולשה ניכרת בכוח-העמידה של המערב, ובעיקר של אירופה המערבית, מול ברה"מ;

ב. גידול ניכר ביכולת הסחיטה של המנהיגים הערבים, שעלולה להביא להידרדרות מוסרית ופוליטית חמורה של כמה ממשלות במערב עד כדי היענות לדרישות מרחיקות לכת מצד כמה אילי נפט ערביים הן בתחום המדיני, במיוחד נגד ישראל אך לא רק נגדה, והן בתחום הצבאי (לדוגמה, רצון לרכוש ידע ונשק גרעיני כפי שהובע לאחרונה על-ידי שליט לוב מועמר קדאפי והעתונאי-פוליטיקאי המצרי מחמד חסנין הייכל).

ג. התפתחות סכסוכים צבאיים חמורים בין מדינות האיזור, לדוגמה בין רפובליקת דרום-תימן ותימן, אתיופיה וסומליה, עיראק ופרס, סעודיה והנסיכויות, נוסף לסכסוך הישראלי-ערבי.

● היווצרות אפשרית של מתחים חמורים בין המערב וברה"מ, על רקע שאיפתה של זו האחרונה לשמור על הישגיה באיזור, מחד-גיסא, ולהחליש את כושרו של המערב על-ידי עידוד הערבים לסחיטה גוברת בתחום האנרגיה, מאידך-גיסא. במקרה כזה, עלולה ברה"מ להגביר את הספקת הנשק לאיזור, ולהזרים אליו סוגים וכמויות של אמצעי-לחימה הרסניים וקטלניים בהרבה מאלה המצויים עתה באיזור. פתיחת התעלה לשיט עשויה לדחוף את הסובייטים להגברת נוכחותם האסטרטגית (ימית ואוירית) באיזור, ולהניע אותם למדיניות הרפתקנית, אך מחושבת, בכיוון זה.

לסיכום, להתפתחויות בזירה העולמית תהיה השפעה ניכרת, אם לא מכרעת, על הצפוי להתרחש באיזור שבין הים-התיכון והאוקיינוס ההודי. קיימים אמנם כללי-משחק מוסכמים ומקובלים על שתי מעצמות-העל, המחייבים התנהגות מאופקת. אולם, התחרות הטכנו-כלכלית והמסחרית בין מדינות המערב, והתלות הגוברת, כתוצאה מכך, במקורות הנפט הערביים וברכישת השוקים של המפיקים העשירים — פותחות אפיק מסוכן שעשוי להביא להשפעה פוליטית ופסיכולוגית שלילית ביותר; זו עלולה לשבש את כללי המשחק הבינמעצמתיים ואף לפגוע בהם כליל. מבחינה זו אנו נכנסים עתה לתקופה שבה נזילות המצב היא המאפיין העיקרי של הזירה שבין הים התיכון והאוקיינוס ההודי, אשר עשויים להתחבר בעתיד הקרוב, אם וכאשר תיפתח תעלת-סואץ לשיט.

לעצם קיומו של הדו-שיח האמריקני-סובייטי על צמצום החימוש הגרעיני (SALT) ושל הרב-שיח על הביטחון, על שיתוף פעולה, ועל קידום השיחות בין מזרח ומערב באירופה, ולעצם קיומה של הבנה בין מנהיגי ברה"מ וארה"ב — לכל אלה השפעות ישירות על היחסים הבינלאומיים ועל „המשחק" המדיני בעולם. אם כי קשה למדוד את ההשפעות המעשיות שיוודעו לשיחות ולתוצאותיהן על המצב במזרח-התיכון — וליתר דיוק על הזירה שבין הים התיכון והאוקיינוס ההודי — ניתן להבחין בכמה מאפיינים עיקריים של ההשפעה המהותית של המתרחש במערכת העולמית על הצפוי להתרחש בתת-המערכת האזורית שלנו — המזרח-התיכון:

במסגרת: נחלש באורח ניכר האיום של עימות צבאי ישיר בין המעצמות כתוצאה מהתנגשויות צבאיות מקומיות. פירוש הדבר כי בעוד שקודם לכן צריך היה לשקול את המאזן הצבאי באיזור גם על רקע יחסי הכוחות הגלובליים, יש עתה הכרח לבהון את המאזן הצבאי על בסיס יחסי הכוחות המקומיים, בין ישראל ומדינות ערב בלבד. זאת, כמובן, תוך התייחסות קפדנית למידת הסיוע הצבאי, בנשק וחימוש וביצועים ומפ-עילים, שמדינות ערב יקבלו מברה"מ וגרורותיה וממדינות ה„עולם השלישי" (קוריאה, ויאט-נאם, קובה, פקיסטאן ועוד...).

בתוכן: ברה"מ וארה"ב ימשיכו לשאוף להשפעה, ואולי לשליטה, בזירה היוניטית זו לאינטרסים אסטרטגיים-כלכליים שלהן, באותם שיטות ואמצעים כבעבר. עם זאת, תלך ותגבר נטייתן להרחיב ולהעמיק את השפעתן על המדינות המזוהות עם הצד שכנגד, או המוגדרות ככאלה ולהדק קשריהן עמן. פירוש של דבר כי בטקטיקה היום-יומית, ובמדיניות המעשית, יבלטו מגמות של שמירה על „אחוזותיהן", מחד-גיסא, ורצון להביא ל„נורמליזציה" ביחסים עם המדינה הלקוחה של היריב, מאידך-גיסא.

המשמעות המעשית עבורנו היא, ששתי מעצמות-העל ישאפו לשמור גם בעתיד על כללי התחרות ביניהן באיזור, הן במסגרתם והן בתוכם, ובשל כך, תדמה התנהגותן במשברים עתידיים לזו שהכרנו בימי מלחמת יום-הכיפורים, ובמהלכים שבאו בעקבותיה. המסקנה המתבקשת היא, איפוא, כי הן בתחום המדיני והן בתחום הצבאי, יהיה בידי הצדדים היריבים בזירה זו חופש פעולה טקטי ואופרטיבי, ומגבלות חמורות ביותר במישור האסטרטגי. כל זאת בסייג שלא תחול התפתחות חריגה במערכת העולמית אשר תשבש את כללי המשחק הבינמעצמתיים או אף תפגע בהם כליל.

...או תחרות פרועה

עם זאת, יש להדגיש כי במערכת היחסים החדשה בין המעצמות הגדולות תופסת מקום מרכזי התחרות הטכנולוגית, הכלכלית והמסחרית. לכך חשיבות מכרעת — מבחינת המעצמות התעשייתיות — על בעיית הספקת האנרגיה. כל עוד אין מקורות אלטרנטיביים ודאיים וכדאיים זולת הנפט, ימשיכו המדינות הערביות העשירות במקורות ובעתודות של נפט לתפוס מקום נכבד במערכת השיקולים של מדיניות החוץ והביטחון של המעצמות התעשייתיות, ושל המעצמות הקומר-ניסטיות. יתר-על-כן, הרחבת המצטרבות של מטבע קשה בידי מפיקות הנפט הערביות ימשכו בעתיד, יותר מאשר בעבר, את המעצמות הגדולות לעסקות מסחריות אתן, זאת,

"פני המלתמה, כפני המסקד המנצה
וכפני ההיאחזיה המושלת בה" (קל...)

המאפיינים
המהפכניים
במאחזמו
הערבית -
קשר אליה
הרביעית

מוקדם (סא"ל) היח"ם אל...

המערכת מצאה עניין בפרסום ניתוח של „מלחמת יום הכפורים“ מנקודת ראות ערבית. כותב המאמר הוא איש „הארגון לשחרור פלסטין“ והמאמר פורסם ב„שאוֹן-פלסטיניה“ מינואר 1974, עמ' 25—34, בהוצאת „המרכז לחקר פלסטין“ (של הארגון לשחרור פלסטין). ראוי לציין את האובייקטיביות היחסית בה מטפל המחבר בצדדים הלוחמים, תופעה נדירה למדי בכתובים הרואים אור בעולם הערבי. ניתן לערער על טיעונו הבסיסיים של המחבר ולהצביע על עובדות שאינן נכונות. אולם, יש לזכור כי הכותב לא ניזון בהכרח ממקורות מדוייקים.

לבסוף, יצוין כי הניתוח נשען על ה„תפיסה המאואיסטית“ הגורסת הימנעות ממלחמה מטריאלית, והמעדיפה התשה נפשית על פני מלחמת שחיקה חומרית וחותרת להכנעה מוראלית של היריב ולהריסת רצון הלחימה שלו. נימה זאת באה לביטוי גם בביקורת המחבר על סוג המלחמה שהיה לדבריו „עומות ישיר“ לעומת ביצוע „הונאה, התחמקות, איום והתשה“ כפי שהיה צריך ללמוד, כדבריו, מן ההיסטוריה.

בותיהם. אם דור זה נבנה על מוסכמות קודמיות, עטורות זרי התפארת, ומנסה להעתיקן באורח מילולי, צועד הוא צעד ראשון אל כשלון, במיוחד אם תבוסת האויב במלחמה הקודמת זרזה את הלז וגרמה לו לבקש אחר פתרונות חדשים ולפתח את שיטות הלהימה שלו כך שיתאימו למלחמה העתידה. היא הפער בין קוי ההתפתחות של מושגי שני הצדדים היריבים קטן בתחילה ככל שיהא — במשך שנות הרגיעה נוצר ביניהם מרחק הולך וגדל והוא מתגלה לעין כאשר מתנגשים שוב שני הצבאות. ואכן, משיג אז הצבא השני נצחונות תוך ניצול יתרון ההפתעה, בשיטת הלחימה או בסוג הנשק. היריב לומד בהדרגה את הכללים החדשים ומתחיל להעתיקם. שוב מאבדת ההפתעה את ממדיה וחשיבותה ומתחיל תהליך חוזר.

כל העניינים הללו, כוחם יפה לגבי הסכסוך הערבי-ישראלי, תוך שוני הנובע ממעורבות שתי מעצמות העל באזורנו. מעורבות זו הופכת את הסכסוך הערבי-ישראלי לנקודת חיכוך בתחרות האמריקנית-סובייטית, גורמת לשתייהן להשקיע מאמצים אינטנסיביים בהקמת הצבאות, באימונם, בפיתוח שיטות הלחימה בהם ובחינוך אמצעי הלחימה, העומדים ללא כל יחס לאפשרויות החומריות ורמת ההתפתחות של שני הצדדים היריבים ולנסיבות באזור.

ההתפתחויות הללו אינן משקפות את המצב הריאלי; הן אינן אלא השתקפות מקומית מוקטנת של ההתפתחות הצבאית האמריקנית והסובייטית בתחומי דוקטרינות הלחימה, הטקטיקה ומערכות אמצעי הלחימה, תוך השתתפות עצמית מסוימת בהתאם לדינמיות של המפקדות המקומיות.

לפני שניכנס לדיון בקיום המהפכניים במלחמה הערבית-ישראלית הרביעית, מן הראוי שנרמז כי ה„מהפכנות“ שאנו מתכוונים אליה כאן מצמצמת לחריגה מן המקובל בתוך מסגרת המלחמה המסורתית² ואין היא כוללת מהפכנות במובנה המאואיסטי; היא קרובה יותר אל המהפכנות במובנה הנפוליוני או הגודאריאני. מכיון שהיא נוגעת יותר לאמצעי המלחמה ושיטותיה מאשר לרוח הלחימה. דומני כי אין מנוס מלשוב קמעא אל עצם מושג המלחמה על מנת להבהיר הדבר. רים. הגנרל אנדראָ בּוֹפֶר אומר כי „אם משתנים סוגי המלחמה, עצם המלחמה איתנה ואינה משתנה: עניינה — הרס רצון האויב, כדי לאלצו לקבל את התנאים שאנו רוצים לכפות

מפקדי צבא סבורים כי נסיונם והצלחותיהם בעבר מאפשרים להם להבין, לנסח ולמצוא חוקיות למערכות בהן הם השתתפו, או להן היו עדים, וליישם חוקים אלה לתחזיות לגבי מלחמת העתיד. לפיכך הם מכינים את הכוחות שבפיקודם על פי דוקטרינה חדשה בה מתמוזגים התחזיות עם הניסיון העצמי, על כל אשר בו לחיוב ולשלילה.

בתקופות רגיעה מתגבשות הדוקטרינות ומתבססות, וככל שמתארכות תקופות הרגיעה גדלה דבקותם של המפקדים בדוקטרינות שקבעו וגדלה התאמת היחידות לאורחות הלחימה הנובעים מהן.

על רקע דימוי המלחמה העתידה עלולים להתבצע שינויים כתוצאה מהמצאות וחינושים; אולם אלה נשארים חלקיים בלבד בשל תלותו של המוסד הצבאי במסורת וברעיונות העבר. וכיון שהמדינאים ומפקדי הצבא — כדברי גנרל פולר¹ — מפגרים בדרך כלל אחרי המלומדים בשני דורות“ לא עומדת ההתפתחות הצבאית ביחס מתאים להתפתחויות האחרות של הפעילות האנושית בתחומי המדע, החשיבה, הכלכלה והחברה. בדורנו, דור התהפוכות המהירות ושינויי המוסכמות, נראה ניגוד זה כחמור במיוחד, היות והוא גורם למוסד הצבאי הבנוי על יסודות קבועים והנכון להיכנס למלחמה מסורתית המתאימה לנסיבות עברו, להיגרר בקרב לנסיבות חדשות ובלתי צפויות ולהיחשף משום כך להפתעות מכאיבות או הרות אסון.

גודל ההפתעה קטן ללא ספק בהתאם לכושרה של המפקדה הצבאית להזות מראש, לחדש ולפעול תוך הפעלת הדמיון. אלא שריבוי הגורמים המשפיעים על המלחמה, השינויים המהירים והופעת גורמים חדשים בזה אחר זה מצמצמים את כושר החיזוי פרט למקרים בהם מצויים במפקדה גאונים צבאיים נדירים (כמו נפוליון, דאָ-גול, מאו-טסה-טונג, גיאפ, גודאריאן או רומל) המסוגלים לחזות את העתיד מתוך לימוד העבר וההווה, ולהתכונן למלחמת המחר בהתאם.

יש להעיר כאן כי בצבאות מובסים קיימת שאיפה לשינוי, לחדשנות ולחיפוש אחר אמצעים חדשים נמרצת יותר מאשר בצבאות מנצחים. שכן, התבוסה מערערת את הדוקטרינה, אשר על פיה פעל הצבא שהובס, ואילו הניצחון מחזק את השיטות והדוקטרינות, אשר יעילותן הוכחה בשדה המערכה.

התבוסה גורמת לויכוח ומעמידה את הדוקטרינה למבחן — ואילו הניצחון גורם למפקדים להיאחו בדוקטרינה על פיה פעלו ולנסות להעביר השקפותיהם לדור המפקדים הבא בעק-

1. המלחמה המכאנית, גנרל ג' פ.ס. פולר, ע' 36.

2. באמרנו „מלחמה מסורתית“ כוונתנו למלחמה אשר נערכת לפי הרעיונות והשיטות המוכרים.

על-ידי הכרעה ב"מערכת דמים". המערכות התנהלו בשתי החזיתות, המצרית והסורית, בצורת התנגשויות חזיתיות בין כוחות חומריים חזקים בשדה הפתוח.

היה ברור, כי כל אחד מן הצדדים ינסה להרוס את רצון הקרב של האחר, על-ידי השמדת כוחותיו המזוינים או ערעור איונם האסטרטגי, ויצירת מהומה בין שורותיהם על-ידי התנגשות חומרית ישירה — בלא שימוש בתמרון אסטרטגי באורח נרחב; זאת — למרות יכולתם המיכנית של כוחות שני הצדדים לנוע ולמרות קיומו של מרחב גדול לתמרון במדבר סיני. נוכל להזכיר כאן כי שתי התנועות האסטרטגיות החשובות היחידות במלחמה זו היו: 1 — תנועת הכוחות העיראקיים והכוחות האלג'יריים במהירות להבטחת ריכוזם של הכוחות והתנועה מן העומק האסטרטגי אל העומק המבצעי; 2 — תנועת הכיתור-האסטרטגי הישראלית מאיזור הריכוז אל איזור פרצת דוור-סואר, והפניה לאחר מכן בתנועת חצי-מניפה בכיוון העיר סואץ.

כך היה העימות בשתי החזיתות חומרי, ולא נשא בתוכו אלא חלק קטן מן האלמנטים של התפוררות אידיאולוגית ונפשית. האסטרטגיה המקיפה את שתי החזיתות היתה ישירה יותר מכפי הראוי. מלבד פרצת דוורסואר והתנועה אשר באה בעקבותיה, והחנק האסטרטגי הערבי במיצר באב אל-מנדב, נמצא כי המלחמה בכללותה היתה דומה לדוקרב עצום, שבו שימשו אמצעי לחימה מתקדמים, אשר אינם עומדים בכל יחס להתקדמות המדינות באיזור או לאפשרויותיהן הכלכליות ויכולת הייצור שלהן. ניתן לומר כי היא לבשה בכללותה צורת מערכה כאחד ממסעות-המלחמה אשר נערכו במהלך מלחמת-העולם השנייה בחזית המזרחית או המערבית, תוך הסתמכות על התקפה, סיוע ותגובה יותר מאשר על הונאה, התחמקות, איום והתשה. הבסיס החומרי של שני הצדדים הלוחמים לא איפשר

על-ידי³ המלחמה המסורתית מנסה להגשים מטרה זו על-ידי ניצחון צבאי בשדה-הקרב. ניצחון צבאי זה, אין מטרתו השמדה חומרית של כוחות האויב אלא זריעת מהומה בין שורותיו. המהפכנות הנפוליזונית או הגודאריאנית, פירושה שימוש באמצעים או בשיטות הפתעה בלתי נחזות מראש המסייעות להחיש את זריעת המהומה ואת השגת הניצחון הצבאי בשדה-הקרב. ואילו המהפכנות במובנה המאואיסטי מובנה יציאה ממסגרת המלחמה המסורתית ומציאת דרך שאינה מבקשת ניצחון ואינה להוטה תמיד לקרב, אלא שואפת להימנע ככל האפשר ממערכה ולהשיג החשת רצון האויב בעימות (מדיני-אידיאולוגי-מוראלי-צבאי) לטווח רחוק. התשה זו אינה משמידה את הכוח החומרי של האויב באורח מכריע ואינה זורעת מהומה בין שורותיו, אלא מגיעה ליצירת מצב של עייפות גוברת בתוכו, מפקיעה ממנו את השכנוע העצמי ביכולתו להכריע בשדה-הקרב ומאלצת אותו להסתלק ממטרותיו בעקבות ההתפוררות המוראלית הפנימית והלחץ הבינלאומי. אם מושג הניצחון במלחמה מסורתית ע"י הרס רצון הקרב של האויב, הנה הניצחון במלחמה המהפכנית מושג בהתשת רצון זה, על-ידי מבצע שכנוע ממושך שיביא את האויב למסקנה כי הקרב לא יכריע את הסכסוך.

אם נשוב לניתוח מאורעות המלחמה הערבית-ישראלית הרבי-עית, נמצא כי היא נערכה בשיטות המלחמה המסורתית, שנת-לוותה אליה מן הצד הערבי גם לוחמת גרילה מהפכנית. למרות שיתוף הפעולה הרציני שהגישו כוחות המהפכה הפלסטינאית במהלך הקרב, היה אופיה הכללי של המלחמה מסורתית במובן הקלאוזוביצי; כלומר — היה זה קרב בין צבאות סדירים, המש-תמשים בכלי המשחית המודרניים ביותר ומנסים להשיג ניצחון

3. המלחמה המהפכנית, א' בופר, ע' 20.

טבעי חזק. בחירת השעה שתיים אחר-הצהריים היתה חידוש טוב. ביסודה עמדו הגורמים הבאים: מתן עדיפות לצליחה על-ידי המצרים כשהשמש בפני האויב; הפתעת המגינים בשעה שלא ציפו לה; סיום השלב הראשון במלחמה (הצליחה בחזית המצרית ופריצת קו אלון בחזית הסורית) בשעות האור המעטות, למניעה האויב מניצול יעיל של מטוסיו; הפקת תועלת משעות הלילה לחינוק העמדות שנתפסו ולבניית גשרים על התעלה, בלא שמטוסי האויב יהיו מסוגלים להתערב באורח גרוב.

המכשול היחיד לפני עיתוי זה התבטא באיכות הבטחתו של ריכוז הכוחות וקידום כוחות ההתקפה עד קו הזינוק במשך היום, בלא לעורר את שימת-לב האויב. בעיה חמורה זו מצאה את פתרונה כאשר החליפו הכוחות הערביים את הכיסוי הלילי הנחוץ בכיסוי מודיעיני, שמסוגל היה לשכנע את האויב כי כל התנועות הנערכות מבטאות אמצעי-הגנה מונעים שנוקטים בהם שני הצבאות, המצרי והסורי, מפחד מפני התקפה ישירה אלית. כך נערך ריכוז הכוחות נוכח עינו ואוזנו של האויב. ההפתעה המושלמת הושגה, והכוחות הישראליים בגולן הותקפו לפתע פתאום — כפי שמתאר גנרל חיים בר-לב — בעוד שהמגינים על התעלה הופתעו כשהם משחקים כדורגל — לפי סיפור כתב, "פיגארו" בישראל. ניתן לראות בחירה מהפכנית (בלתי מסורתית) זו של העיתוי וההפתעה שנבעה הימנה, כחידוש מפליא בתחום התכנון הצבאי הערבי וכסיבה אחת להצלחתו של השלב הראשון במספר אבידות מועט ככל האפשר בשורות הכוחות הערביים.⁴

סיכול העליונות האוירית מן הקרקע

תורת השליטה האוירית הופיעה בשנות השלושים, כאשר קבע הגנרל האיטלקי ג'וליו דואה, כי המטוס מסוגל להכריע את מערכת ההגנה וההתקפה, ולהשמיד את כוחות האויב באורח המאפשר לכוחות היבשה המסתייעים בחיל האויר לפעול בחופש מלא; משום כך, כל משימתם של כוחות אלה היא ניצול פירות הניצחון, שמשגי חיל האויר לבדו. נכונות השקפה זו לא הוכחה במשך מלחמת-העולם השנייה, כשם שלא יכלו המדינות האימפריאליסטיות לאששה במלחמות, שנערכו לאחר מכן בקובה, בויאט-נאם ובאלג'יריה. תוצאות ההפצצה האוירית הרגו בדרך כלל מפגיעה בשדות הקרב, ואף לא השיגו הכרעה כאשר נוצל חיל האויר להפצצת ערים, כדי להשיג הכרעה אסטרטגית בדרך של מיטוט החזית הפנימית. תומכי ההשקפה של השליטה האוירית ראו כי כישלון זה נובע מאופי ההגנה הקרקעית, המכסה את זירת האויב בשלמותה או באורח חלקי, ומהעדר שליטה אוירית מכרעת אלא בשלבים האחרונים של המלחמה, וממדיהן הקטנים של המטרות בשטח האויב, ובמיוחד בויאט-נאם ובאלג'יריה.

בשנת 1956 הצליח חיל האויר האנגלי—צרפתי להגשים

המשך המלחמה באורח זה יותר ממספר ימים, ואילו שני גשרי האויר, הסובייטי והאמריקני, היו שתי מכונות-המלחמה נעצרות לאחר השבוע הראשון לחימה והיו נאלצות להשתמש באמצעי-לחימה פרימיטיביים וחלשים יותר; כך חזרות היו בהכרח להסתמכות על כוח-האדם והאפשרויות העצומות הטמורות באדם.

למרות אופי חומרי ישיר זה של המלחמה המסורתית אשר התנהלה בגולן ובסיני, הופיעו במלחמה זו מספר מאפיינים מהפכניים בתחומי הטקטיקה והשימוש באמצעי הלחימה. את אלה ניתן לראות כחלק מפיתוח הידע הצבאי המסורתי החדש, וכראשית הכנסתם של תיקונים שורשיים בארגון, חימוש ואימונם של הצבאות, כולל צבאות המעצמות הגדולות. מאפיינים אלה מתבטאים ב-4 נושאים: בחירת שעת תחילתה של ההתקפה; סיכול העליונות האוירית מן הקרקע; שימוש בחי"ר נגד טנקים; חילוף תפקידים בצמד "מטוס-טנק".

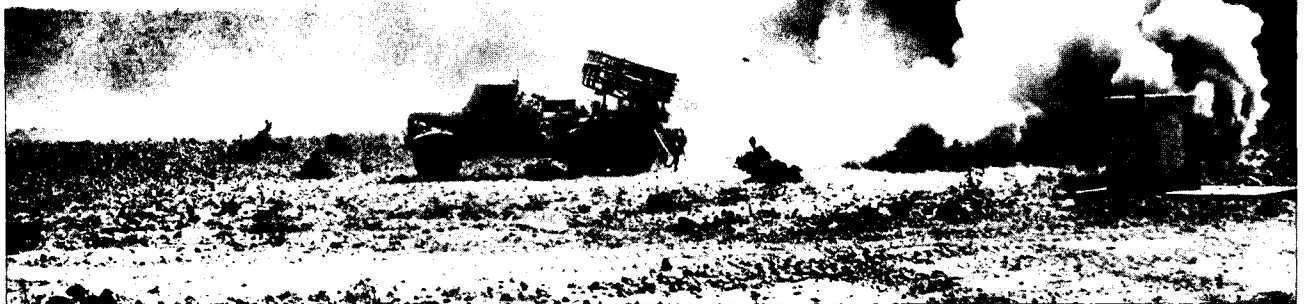
בחירת שעת תחילתה של ההתקפה

הכוחות התוקפים בוחרים את רגע תחילת ההתקפה על קו-ההגנה הראשון, המבוצר, באורח המבטיח להם הפתעת האויב וחדירה מספקת לעומק מערכת ההגנה שלו לפני בוא החשיכה; דבר זה מאפשר להם לאחר מכן להתרכז בגבולות המשימה היומית, כדי להתכונן להדיפת התקפות-הנגד הליליות או היומיות. אשר לבחירת שעת תחילתה של ההתקפה על קו ההגנה השני והשלישי — שהם בדרך כלל מבוצרים פחות מן הקו הראשון — זו נעשית באורח המבטיח הפתעה ומאפשר חדירה לעומק, ונותן לתוקף הזדמנות לגרש את האויב ולנצל את הניצחון לפני בוא החשיכה, ולפני שמסוגל האויב הנסוג לכנס את יהדותיו.

התוקף מביא בחשבון בבחירת העיתוי גורמים אחדים, כגון אופי ההגנה והשטח, הזמן הנחוץ לפריצה הראשונית, אורך שעות האור, מועד האור הראשון, כיוון השמש והרוח, מעלות החום ביום ובלילה, הרגלי האויב בתחומי השמירה, השינה והאוכל, מרחק כוחות המילואים של האויב ורמת יכולתם לנוע, רמת השליטה האוירית של שני הצדדים וכיוצא באלה. הצבאות עורכים בדרך כלל התקפות בשעת השחר או בשעות הבוקר המוקדמות, שכן עיתוי זה מאפשר להם לרכז כוחות ולקדם לקו הזינוק במשך הלילה, וכן להפתיע את האויב לפני התעוררותו בבוקר. עיתוי זה גם מעניק להם הזדמנות לבצע את הפריצה הראשונית לפני התבהרות הראיה כליל, ולזנק לאחר מכן לפעולה במשך היום, כדי להתקדם למרחק העמוק ביותר שבגדר האפשר לפני רדת החשיכה.

שעות הבוקר המוקדמות נחשבות כעיתוי הטוב ביותר להתקפה בחזית הסורית; שכן מביאות הן בחשבון את גורם השמש המצויה אז במזרח נוכח מגנני האויב, דבר המגדיל את יכולת הראיה של הסורים ומונע מן הישראלים ראיה ברורה וירי מדויק. המצב שונה ביחס לחזית המצרית, שאינה מאפשרת להפיק תועלת מגורם השמש אלא אחצה, כאשר מצויה השמש בפניהם של המגינים על הגדה המזרחית של התעלה. באותה עת עצמה מצויה השמש בפניהם של הכוחות הסוריים התוקפים את הגולן. בתחום זה ניתנה העדיפות לצבא המצרי, מכיוון שהסתערות על מוצבי ההגנה של האויב עם צליחת התעלה, קשה מהסתערות על עמדות ההגנה, שאינן נשענות על חיץ

4. צליחת התעלה נעשתה במהירות מפליאה, ובמצב זה לא איבדו המצרים אלא מעט חיילים וקצינים, בעוד שההערכות הקודמות קבעו כי צליחה זו תגרום למצרים אלפי קרבנות. אשר לחזית הסורית, בוו הושגו פריצת קו אלון וכיבוש מוצבי האויב בחרמון בלא שנגרמו לכוחות הסוריים אבידות של ממש, דבר שבעטיו הטיחה האופוזיציה בישראל בהנהגה הצבאית האשמות רציניות שלא תמו עדיין.

בהשקפה הבטחונית, במנגנון המניעה ובשיטות הפעולה נגד המדינות הערביות השכנות וכוחות המהפכה הפלסטינאית. משה דיין, שר הבטחון הישראלי, ביטא את ההשקפה הישראלית ביחס לחיל האויר באמרו: „עם כל הכבוד שאנו רוחשים לקו בר-לב ולקו הירדן, האלמנט היסודי בכוחנו הוא בראש וראשונה חיל האויר, הנשען על העיניים האלקטרוניות אשר מצויות בנקודות הטופוגרפיות השולטות במזרח הארץ וב- מערבה“⁹.

נוכח גידול זה בחשיבותו של חיל האויר של האויב פנו מצרים וסוריה לחזק את חילות האויר שלהן, כדי להשקיע במטוסים לפי השקפות „מטוס כנגד מטוס“. אולם הן לא הסתפקו בכך, אלא חיזקו גם את ההגנה הקרקעית במקביל לחיזוק חיל האויר. לשם כך הקימו רשת טילי קרקע-אויר „סאם 2“ ו„סאם 3“, אך האויב ידע היכן בסיסייהם של טילים אלה, והיה ברשותו הציוד הנחוץ לשיבוש הראדאר שלהם ולהטעייתם לאחר שילוחם. לאחר שהגיעו טילי „סאם 6“ לסוריה ומצרים, ניסה האויב להיוודע מהותו של נשק חדיש זה, שלא ידע את תכונותיו ולא היה ברשותו הציוד הנחוץ לשיבושו; ולפיכך ערך סיורים אויריים פרובוקטיביים אחדים ב-13 בספטמבר 1973, שלושה שבועות לפני פרוץ המלחמה. אלא שהמפקדות המצרית וה-סורית לא הגיבו על הפרובוקציה ולא הפעילו את הנשק החדש, וזאת לא רק כדי לשמור על סודיות מציאותו של נשק זה בדיהן, אלא גם על סוד הפעלתו, כדי שישגי, בעת השימוש בו, הפתעה — חומרית ומוראלית — גדולה יותר. ואכן, הפתעה זו הושגה. אין לכך הוכחה טובה יותר מאשר הסתערותם של מטוסי האויב בימים הראשונים למלחמה, לשם

בהצלחה את תורת השליטה האוירית, כאשר שיתק את כוחות האויר המצריים, ואיפשר לצבא היבשה הישראלי להתקדם בסיני במהירות ובלא התנגדות, וכן העניק לחיל הים הישראלי חופש פעולה, שלא עמד בכל יחס לגודלו האמיתי ולמאון-הכוחות הימי בין מצרים לישראל. בשנת 1967 הצליח חיל האויר הישראלי להגשים תורה זו בהצלחה גדולה עוד יותר, כאשר נקט ביוזמה והשמיד את כוחות האויר המצריים במכת-פתע, איפשר לכוחות היבשה והים חופש פעולה נרחב, ושיתק את פעולת הצבא והצי במצרים, בסוריה ובירדן. משני הנצח-נות, ב-1956 וב-1967, הסיקו הישראלים מסקנות רבות. בספר על הקמתו ופיתוחו של חיל האויר הישראלי נאמר: „מבצע סיני חולל שינוי ביחסים בין המטה הכללי לחיל האויר. השריון וחיל האויר ביססו במלחמה זו את מקומם ללא עוררין. ההש-קפה היבשתית האומרת כי חיל האויר אינו אלא חיל-עזר, היתה ההשקפה השלטת עד אז; אך החל ממבצע „קדש“ (שמה של מלחמת 1956 בפי הישראלים) הוברר כי לחיל האויר חשיבות מיוחדת ורבה בהתגברות על האויב במלחמה“⁵. במקום אחר נאמר על מלחמת 1976: „מכת הפתיחה של חיל האויר הישראלי הכריעה את מהלך המלחמה“⁶. מתוך מסקנות אלה אף ניסה הפיקוד הישראלי לאחר האמברגו, שהטיל הגנרל דה-גול על מכירת מטוסי-קרב לישראל ב-1967, להשיג מטוסים משוכללים מארה"ב, ואכן השיג מטוסי „סקייהוק“ ו„פנטום“ והבטיח לעצמו את העליונות האוירית הנחוצה. מטוסים אלה שימשו בפועל במשך מלחמת ההתשה והתקריות שאירעו לאחריה. לכוחות האויר נודעה חשיבות ראשונה במעלה בכוחות המזוינים הישראליים⁷, והם מילאו תפקיד חשוב

7. דיין גילה במכון וייצמן למדע, ביום 24.5.72, כי תקציב חיל האויר והשריון הוא כ-82% מכלל תקציב הביטחון בישראל.
8. מעריב, 8.6.72.

5. הקמת חיל האויר הישראלי ופיתוחו, ישעיהו בן-פורת, אורי דן וזאב שיף, ע' 54.
6. שם, ע' 94.

אף להשתמש בדרכים המסורתיות שבהן אנו נוקטים, כדי להגיע בכוח השריון לפעולה מהירה בעומק שטח האויב.¹³ בוכה נשק רב-עוצמה ומכריע זה, לא היה מנוס מטקטיקה חדשה, שלא תתפוס את מקום טקטיקת „טנק נגד טנק” או טקטיקת „טנק וצלף נגד טנק”, אלא תתאם ותפתח שתי אלה במידה רבה, כך שתיווצר טקטיקה של „חי”ר, טילים נ”ט וטנק-נגד טנק”. הכוחות הערביים תיאמו והפעילו יחידות חי”ר המצוידות במספרים גדולים של מטולי הטילים, „אר.פי.גי.7” וכן יחידות טילים נ”ט („סאגר” ו„סטאבר”) המוסעות על שריוניות לפעולה — לבדן או בשיתוף טנקים בינוניים — נגד טנקי האויב. יחידות אלה מילאו את תפקידן באורח מפתיע, גרמו לאויב בחזית המצרית ובחזית הסורית כאחת אבידות שלא ציפה להן, עד כי הכתבים הצבאיים הישראליים שאלו בחרדה: האם הטנק מת?

הפרשן הצבאי זאב שיף מדבר על עוצם ההפתעה, שגרמה שיטת הלחימה הערבית החדשה: „ההפתעה הגדולה ביותר בתחום הטקטי באמצעי הלחימה במלחמת יום הכיפורים היתה ללא ספק הנשק נ”ט שברשות האויב, או ליתר דיוק — בידי החי”ר שלו... והדבר המדהים באורח מיוחד היה כמויות הנשק הללו, ובמיוחד הכמויות שהיו בידי חיל הרגלים המצרי. ברור כי שגיאה מבישה היא, כאשר אחד הצדדים אינו יודע כי אויבו הכניס ביחידותיו 3 פצצות אר.פי.גי.7” במקום פצצה אחת לכל כיתה; והוא הדיו, כאשר אין יודעים את כמויות הטילים נ”ט המצויות ביחידות החי”ר של האויב”. והוא ממשיך ואומר: „צה”ל בנה את גייסות השריון שלו לדו-קרב עם שריון האויב, ולמעשה, ברגע שהתאפשר לטנקים שלנו להבקיע את מערכי הטנקים של האויב, היתה יד הטנקים שלנו על העליונה... אך הבעיה היתה, כי האויב יצר מצב שבו מעולם לא הצלחנו להגיע לכלל עימות טנקים. כנגד טנקי צה”ל הציג האויב לא פעם חי”ר מצויד בנשק נ”ט, ולמרות שהקריב בכך רבים מחייליו, השיג הפתעה טקטית... חשבנו כי הטנק יטיל תמיד אימה על החי”ר הניצב מולו, אלא שההפתעה היתה בכך, שראינו את המצרים מעזים לתקוף את הטנקים... ולפתע הוברר לנו, כפי שאמר אחד המנהיגים הישראליים, כי הפלא-הים משפלת הגילוס הפכו צייד טנקים.”¹⁴

אמירה ישראלית זו במערכת הלקחים של מלחמת אוקטובר 1973 מעידה על ההפתעה המטריאלית והמוראלית, הנובעת מן הדרך המהפכנית הערבית בהפעלת החי”ר בצפיפות רבה נגד הטנקים. הגיע תורם של הישראלים לומר: „ציפינו להם מן המזרח ובאו מן המערב”. פיתוחה של שיטת הפעלתו של הנשק איפשר הפתעת האויב, שידע על מציאות הנשק ותכו-נותיו, אך לא ציפה לשיטת הפעלה צפופה זו. המפקדה היש-ראלית, אילו היתה בעלת דמיון פורה יותר ודוגמטית פחות, היתה מסוגלת לחזות גורל זה לטנק. עתידו הלוטה בערפל של הטנק לא נסתר מרבים מן ההוגים הצבאיים הישראליים. אל”מ (מיל) ד”ר י. ואלך (בחוברת „מערכות” 224 מאוגוסט 1972) כתב מאמר בנושא זה, תחת הכותרת „האם מת הטנק?”, שהוא מחקר על דברי הלויטננט-קולונל האמריקני לגון בנושא זה. חוברת „מערכות” פירסמה את דברי לויטננט-קולונל לגון,

הדיפת ההתקפות הסוריות והמצריות או להשמדת הגשרים על תעלת סואץ. שיטת הסתערותם הוכיחה כי לא ידעו כלל על תכונותיהם של טילי „סאם 6”, וכי הטייסים האמינו, שמסוגלים הם להימלט ממערכי הטילים באבידות מועטות ככל האפשר. הפתעה זו גרמה להפלת מספר רב של מטוסים בימים הראשוניים למלחמה, ולאיי-כולתו של חיל האויר הישראלי לסייע לכוחות היבשה שלו, או לנתק את הגשרים שהקימו המצרים בליל 6-7 באוקטובר. כתב „ניויויק” מוסר בשם אחד ממשקיפי האו”מ, שהיו עדים לקרבות האויר בתעלת סואץ, כי הישראלים איבדו 3 מכל 5 מטוסים שניסו להתקרב לאיזור הצליחה, וכי המטוסים היו מפציצים מרום גבוה כדי לברוח מהירי נ”מ, ולפיכך לא היו פגיעותיהם מדויקות.⁹ המקורות האמריקניים אומרים כי 80% מן המטוסים שאיבד חיל האויר הישראלי נפלו בשל אמצעי ההגנה הקרקעית, בעוד ש-20% מהם בלבד נפלו בקרבות האויר. בדרך זו יכלו הכוחות המצריים והסוריים להפגין חידוש מהפכני בתחום אמנות המלחמה, בכך ששמרו על סוד הנשק החדש, לא הפעילוהו לתגובה על הפרובוקציות נגד כוחו, ושמרו עליו ליום המערכה המכריעה; ביום זה החלו מפעילים אותו בהיקף נרחב, כשהם שוללים מחיל האויר הישראלי את חופש הפעולה ומוכיחים כי ההגנה הקרקעית המעולה והחדשה, בשיתוף עם מטוסי הקרב, מסוגלת לשתק את חיל האויר, לשלול ממנו את עליונותו ולמנוע ממנו השגת ההכרעה בזירת הקרב.

שימוש בחי”ר נגד טנקים

הישראלים הסתמכו על גייסות השריון שלהם, שהיו הפרט השני בצמד „מטוס-טנק”. בשל עוצמת כוחם זה (שהיתה כ-2,000 טנקים), העלאת רמת אימוניו ושיפור תותחי הטנקים (על כל הטנקים הבינוניים הישראליים הורכבו תותחי 105 מ”מ)¹⁰, ראה הפיקוד הצבאי הישראלי נשק זה כאגרוף-הברזל היבשתי המוחץ שלו, המסוגל לפרוץ ולרדוף בעומק, להשמיד כל אמצעי הגנה בשעת התקפה ולהדוף כל התקפה משוריינת בשעת הגנה. גנרל אלון כתב בסקירתו החדשה על לקחי מלחמת 1967: „נראה לי כי בארגון כוחות היבשה יש ליתן עדיפות גוספת לטנקים ככוח ראשי בין כוחות היבשה”¹¹.

בתיאור ההתפתחות, שבאה בעקבות מלחמת 1956, כתב: „גייסות השריון הפכו החיל המכריע בין כוחות היבשה. על בסיס זה הורחבו ושופרו... במספר הטנקים, בכוח האש שלהם, ביכולתם לעבור שטחים שלא הכירום, בלילה וביום, ובכוח התמרון שלהם. הטנקים מסוגלים לפרוץ את קוי ההגנה החז-קים, לאגוף את טנקי האויב, לכתרם ולמגרם.”¹²

בשנת 1971 דיבר גנרל אברהם אדן, מפקד גייסות השריון, על פיתוח השריון בעתיד ואמר: „אנו מצויים בשלב של התעצמות, ונמשיך בו בתקופות רגיעה ולחימה כאחת... התמונה שהציג השריון בשדה מאפשרת לנו ביטחון עליון בכוחנו — לא רק לעמוד במלחמת ההגנה או לסכל מבצע צליחה, אלא

9. ניויויק, 22.10.73.

10. תותח 105 מ”מ התקני המשמש בטנקי נאט”ו.

11. מסך של חול, יגאל אלון, ע’ 398.

12. הקמת צה”ל ופיתוחו, יגאל אלון, ע’ 173.

13. במחנה, 13.10.71.

14. הארץ, 4.11.73.

* זו אמרתו של מאו טסה-טונג ככלל טקטי לחייליו להפתעת האויב

הקרקע, כדי לאפשר למטוסים מסדרון בטוח ופתוח באויר, המקנה להם חופש פעולה, ושיבה אל שיטת טיהור הקרקע מן האויר בהמשך ההתקדמות. האויב נקט שיטה זו בפריצת דורסואר, שהיתה פשיטה משור-יינת על הגדה המערבית, אשר אחת מתוצאותיה היתה השמדת בסיסי הטילים, ומתן „מסדרון“ צר ובטוח למטוסים לתחילת פעולתם. המטוסים הישראליים נתקלו בתחילה בקושי עצום לעבור דרך „מסדרון“ זה, אך למרות זאת יכלו לסייע לכוון היבשתי להרחיב את המסדרון האוירי מן הקרקע. משהורחב המסדרון וניתן לחיל האויר הישראלי חופש פעולה מלא, החלו מטוסיו במשימתם לטיהור הקרקע לפני הכוחות היבשתיים, שפעלו בתמרון „חצי מניפה“ לכיוון דרום.

★

אלה הם הקוים המהפכניים העיקריים במלחמה הערבית-הישראלית הרביעית. הם מצטיינים במהפכות בשל החידוש, הפיתוחים והחריגה מהשיטות המסורתיות. שיטות „מהפכניות“ אלה ייעשו במשך הזמן לשיטות מסורתיות, ויאבדו את ההפ-תעה שהיתה טמונה בהן. אין ספק כי הפיתוח בתחומי החימוש והטקטיקה יטול מן השיטות הללו הרבה מחשיבותן. במלחמה החמישית נמצא כי אותם טילים עצמם לא יאזיבו להפקיע את השליטה האוירית מן המטוסים, משתגבר מהירותם של מטוסים אלה, יגדל רום טיסתם, או יצוידו בתקני שיבוש מתאימים. המסוק עלול לאבד את יכולתו לעמוד נגד טנקים, בשל הרחבת מסגרת הפעלתם של הטילים הקלים „מ-7“, „סאם 7“, „בלו פיפ“ ו„רד איי“. יחידות השריון עשויות להגביר את החרמ"ש המלווה אותן, ללחימה בחי"ר של האויב ולהגנה על הטנקים ממטילי הטילים. בכל עימות עתידי יופיעו שיטות „מהפכניות“ חדישות, שחשיבותן ויעילותן יתאמו למידת הדינמיות של חשיבת המפקדות ולהיקף דמיוןן. בראיית השיטות ה„מהפכניות“ שהצליחו במלחמה זו כ„רצפט“ מוכן ומזומן למלחמה העתידה וכמפתח-סתרם שיבטיח הצלחה — טמונה סכנה; שכן המלחמה היא פעילות אנושית משתנה, הדוחה פתרונות מוכנים מראש ואינה מקבלת אלא פתרונות אקטיביים ומחשיים, המתאימים לנסיבות. בכשלון הצבאות האירופיים המקובצים בגושים צפופים, נוכח תמרוני צבא נפוליון המחולק ב„סדר יחידתי“, בשבירת אחדותן של הסת-ערויות הפרשים לפני אש המקלעים, בהתמוטטות „קו מאזיניו“ המבוצר לאחר פריצת הטנקים הגרמניים בארדנים ב-1940, בנסיגתן המהירה של היחידות האמריקניות לפני התקפות גושי החי"ר הקוריאני-סיני העצומים במלחמת 1950—1953, בכשלון הכוח החומרי האמריקני להשיג ניצחון בויאט-נאם (1965—1972), ובפיזור השריון הישראלי ובלבול יחידותיו נוכח ההפ-תעה שנבעה ממכות חי"ר צפוף החמוש בכמויות גדולות של נשק „נ"ט — בכל אלה ניתן לראות דוגמאות היסטוריות בעלות חשיבות, גודל וסוג שונה; ואולם, לכולן גורם משותף והוא — כי הן מוכיחות באורח חותך את כשלון החשיבה המסורתית, המקדשת את נסיון העבר, ודוחה את ההתקדמות על פי קווי ההתפתחות החברתית-הכלכלית-המדעית-הצבאית הכללית. חשיבה זו אינה מיטיבה לחזות את השיטות ה„מהפכניות“ שהאויב עלול להציגן כנגדה בכל התחומים, ונכנסת למלחמת ההווה ברעיונות של מלחמות האתמול, כאילו נעצרת תנועתה של ההיסטוריה עם רגעי הניצחון.

שכתב „כי הטנק היום הוא שריון כשריון הגוף בימים עברו, וכידוע נודעים לו יתרונות רבים יותר, אלא שהוא הגיע לשלב שבו ההתקדמות פוגעת בו, שכן חשיבותו מתמעטת בתקופה הדורשת מציוד יותר מאשר נדרש ממנו אי-פעם בעבר.“¹⁵ הלויטנט-קולונל הגרמני ו. מיקשה כתב על נושא זה פעמים הרבה, ופירסם מאמרים אחדים, שבהם התנבא לקץ כלי-מלחמה אלה כאשר יפותח ציוד הגנתי נגד טנקים, ממש כשם שנעלמו הפרשים כנשק לאחר הופעת המקלעים. הוא כתב כי הנשק „נ"ט זול מן הטנקים ותועלתו מרובה מתועלתם, וכן הבהיר את האתגר הגדול אשר יעמוד לפני חיל השריון בכל מלחמה עתידה. ואולם, המפקדה הישראלית לא שמעה פעמוני-אזעקה אלה, נקטה בבניית גייסות השריון שלה בשיטה הישנה והמסורתית, ולא הגדילה את מספר יחידות החי"ר המתלוות לטנקים להגנתם — ובכך סייעה לחי"ר הערבי להשיג את ההפתעה המהפכנית הגדולה.

החדשנות בעימות הטנקים לא היתה מנת חלקו של הצד הערבי בלבד, שכן הישראלים השתמשו במלחמה זו בשיטה מהפכנית בלחימה בטנקים באמצעות מסוקים חמושים בטילים נגד-טנקים מסוג „טאו“ או „ס"ס 11“. האמריקנים הם שהיו חלוצי השימוש בשיטה זו, ופיתחו מסוקי „בל“ 204, 205 ו-206, וכן מסוקי „קובר-בל“ 209, „בל 212“, „קינג קובר-הלוחם“ ו„סיקורסקי ס.67 בלאק הוק“, מצוידים בטילי אויר-קרקע ללחימה בטנקים. הישראלים נחשבים לראשונים, שהכ-ניסו שיטה מהפכנית זו לאיזור הסכסוך; דבר זה הוסיף לגרימת אבידות לטנקים הערביים בחזית המצרית ובחזית הסורית.

חילופי התפקידים בצמד „מטוס-טנק“.

הגרמנים גילו את חשיבות הצמד „מטוס-טנק“ במהלכה של מלחמת האזרחים הספרדית (1936—1939), שהיתה שדה ניסוי מבצעי רחב-ידיים לדוקטרינות המלחמה ולנשק החדש. אחר כך באו מלחמת-העולם השנייה והמלחמות שבעקבותיה והד-גישו חשיבות זו. הישראלים בנו את דוקטרינת הלחימה שלהם על יסוד זה והגשימו את השיטה המסורתית של שיתוף הטנקים והמטוסים. משימת המטוסים באורח כללי היתה סיוע לכוחות היבשה (טנקים וחרמ"ש), סיכול פעולות-נגד ופילוס דרך לטנקים להתקדמות במהירות בעומק מערך האויב, תוך הפקת תועלת מקסימלית מאפשרויות התנועה הרבות של יחידות השריון החדשות. מכניזם פעולתו של הצמד „מטוס-טנק“ התבטא בטיהור הקרקע מן האויר, כדי לאפשר לכוחות היבשה להתקדם לשם ביצוע המשימות המוטלות עליהם.

במלחמת 1973 מסוגלת היתה מערכת הטילים קרקע-אויר לבטל את פעולת המטוס והיא תפסה במידה מסוימת את מקום הצמד „מטוס-טנק“. כאן מצאו הישראלים, כי על מכונית המלחמה שלהם מאיימת פגיעה, כיוון שנאחזו במוסכמה המ-סורתית של הקרב, דהיינו — עמדו בתוקף על הצורך בטיהור הקרקע מן האויר לפני ההתקדמות. לפיכך פנו אל תכנית מהפכנית, שהחזירה למכונית-המלחמה של האויב את חופש הפעולה שלה. תכנית זו התבטאה בטיהור האויר מן הקרקע, כלומר, בהשמדת בסיסי הטילים „נ"מ בהתקפה מפתיעה מן

15. מערכות, מס' 209, אוגוסט 1970.

גדוד טנקים במערכות הגולן

ציוני-דרך שנרשמו מפי בני,
קצין בגדוד

רקע

זהו סיפורו של גדוד טנקים, מכוחות המילואים הראשונים שנודעו ביום הכיפורים ועלו לרמה לעצור בעד שפעת הטנקים הסוריים הפורצים. זהו סיפורו של קצין-מילואים על גדודו, בו לחם גם בששת הימים של סיון תשכ"ז, ובו שירת מאז. הדברים לא שונו ולא „שופצו“ מעיקרם, אלא הובאו כנתינתם — תוך עריכה עניינית וסגנונית כלשהי, וכמובן, בהשמטות המוכתבות משיקולי ביטחון.

עשרה ימי קרב מתוארים כאן, ימים שבהם עשה הגדוד כבדת-דרך במרחבי הגולן, מהדרום לצפון, ומשני עברי הקו הסגול. כל מעבר מגזרה לגזרה מסמן גם מפנה מבצעי בחיי הגדוד, החותם שלב ופותח שלב חדש:

* בשלב הראשון — מצהרי שבת, 6 באוקטובר, עד בוקר יום א', 7 בחודש — מתארגן הגדוד במהירות, (אף כי בני סבור שהכל נעשה לאט מדי) נע לעמק הירדן, עולה לרמת אפק ונכנס למגע ראשון עם הסורים בשדות אל-על.

* בשלב השני — בימים א'-ד', 7-10 באוקטובר — משתתף הגדוד בהדיפת הסורים עד ממזרח לרמת-מגשימים, עובר צפונה לגזרת חושניה ומשתתף בקרבות לסילוק הסורים אל מעבר לקו הסגול מזרחה.

* בשלב השלישי — בימים ה'-ב', 11-16 באוקטובר — עובר הגדוד לקוניטרה ומצורף לאוגדה המבקיעה לתוך הגולן הסורי. הוא מתקדם מדרום לכביש קוניטרה — סעסע עד כפר נסג' ומשם צפונה לתלים בדרך לכנכר, אך מוזעק בחופזה לסכל את התקפתו של חיל-המשלוח העיראקי באגפם הדרומי של כוחותינו; לאחר מכן משתתף הגדוד בייצוב המערך של כוחותינו בתלים לפני כפר שאמס.

במסע-המלחמה של הגדוד פעל לרוב בעקבותיו ולצדו של גדוד סנטוריונים, שאוגד עם גדוד ה„שרמנים“ וכוחות אחרים לצוות-קרב חטיבתי.

מהבית אל הגולן — משבת יום הכיפורים —
6 באוקטובר עד בוקר יום א' — 7 באוקטובר

סיפורו של הגדוד נפתח „בצהרי היום“, יום הכיפורים. התייצב-בות הגדוד החלה בשעה 12 בצהריים ונמשכה עד שעה 2

בלילה. האנשים הגיעו לאט לאט בגלל קשיי התחבורה. הטנקים הוצאו מחוץ לסככות והועמדו על רמפות, מוכנים להצטיידות, כשהצוות הקבוע מביא אליהם את הזיווד ומחלק אותו ליד הטנקים. כמו כן הגיעו כבר משאיות עם תחמושת עליהן, ומלגזות הובאו מהמפעל השכן, כדי לסייע לפרוק את הפגזים ולהעמיסם על הטנקים. פקודת התזוזה הראשונה נתקבלה בשעה 12 בלילה, אך ההצטיידות האטית גרמה לכך, ששעת התזוזה הוזה לשעה 0200. לא ידענו מה באמת קורה בגזרה. „קול ישראל“ לא שידר ידיעות מדויקות, ולא נמסרה לאנשים שום ידיעה ברורה שאכן המצב קריטי, כפי שהתברר להם, לאחר מכן. יש לשער שזו הסיבה שהאנשים לא עבדו באותה קדחתנות שהיתה אוחזת בהם לו ידעו באמת באיזה מצב עומדת המדינה באותן שעות שבהן הודחלו להם לאטם וגמרו לסדר ענייניהם לפני שהגיעו לגדוד. גם בשעה 0200 הגדוד עדיין לא היה מוכן, ושעת התזוזה הוזה ל-4 לפנות בוקר ביום ראשון. אך הגדוד לא זו אלא בשעה חמש. זוננו כשהטנקים מזוודים, מלאים פגזים, עם גשק אישי, אבל ללא רימונים, כל המשקפות והמצפנים. נאמר לנו שכל הדברים האלה, „ישיגו“ אותנו בדרך; למעשה הם לא, „השיגו“ אותנו וחלקם לא נתקבל עד הפסקת האש.

הפקודה היתה לנסוע עד מקום מסויים על ציר מעאר-מגדל לכיוון טבריה, ומשם להגיע ל„גשר אריק“ (בשפך הירדן לכנרת ליד כורזים) ודרך שם להגיע לרמה בציר כביש יהודיה-חושנייה. כשהיינו מעבר לקיבוץ סוללים, בכביש שפרעם-נצרת, קיבלנו פקודה: לשנות מסלול, ולנסוע בציר צומת גולני — כפר-תבור — צמח. בהגיענו לצמח, תידלקנו את הטנקים בתחנה האזורית של עמק הירדן, לפי סידור שעשה קצין מהחטיבה, סידור פרטי בהחלט אבל ל„עניין“. המשכנו לכיוון עין-גב. כאן נעצרנו לקבל תידרוך אחרון מהמח”ט, ולמעשה כבר בצמח שמענו סיפורים ראשונים מאנשי שם שהיו שם בגוש, אנשים לא מוסמכים שנקרו לנו, וסיפרו לנו שהסורים נמצאים במשק אל-על. התייחסנו בספקנות לסיפורים האלה כי באנו מהשאננות של העורף והידיעות לא היו ברורות. היה זה בשעות הצהריים ולא ידענו בדיוק מה באמת קורה ברמת-הגולן באותן שעות; התייחסנו לכל הסיפורים הללו כמין בדיה מוצלחת או חלום של מי שאולי עבר להם איזה פגז מעל הראש. כי העמק נראה כולו שליו, לא ניראו מטוסי אויב, אמנם מטוסים שלנו עלו כל הזמן, אבל לא ראינו שום פעילות אחרת בעמק — לא הפגזות ולא הפצצות.

סיימנו את ההצטיידות ואת התידרוך והתחלנו לעלות לרמה. העליה בציר עין-גב — סקופיה היא עליה תלולה והתישה את כוחם של טנקים רבים, שנסעו על זחליהם, עוד בטרם נכנסו לקרב. למעשה עברנו את רכס סקופיה עם מספר מועט של טנקים. בהגיענו למעלה אל הרמה, יכולנו לצפות לראשונה על שדה-המערכה ולקבל התרשמות ראשונת מה בעצם עומד לפנינו. עדיין לא היתה לנו שום ידיעה ברורה לקראת מה אנחנו עצמנו הולכים, פרט לעובדה אחת — שגדוד סנטוריונים מחטיבת מילואים אחרת כבר נלחם ומקיים מגע עם האויב בפאתי אל-על, ואנחנו צריכים להצטרף אליו.

התחלנו להתקדם בפריסה מסקופיה, מתקדמים ומחפשים את שדה-הקרב; עד שגילינו את גדוד הסנטוריונים צפונית למחנה אל-על, בשטח ממזרח למזלג הכבישים המובילים לרמת-

מגשימים ונחל-גולן. הגדוד התפרס, פלוגה אחת משמאל לכביש לרמת-מגשימים ופלוגה אחרת — מימין לכביש, כש-הסנטוריונים מימיננו. נכנסנו למגע עם האויב בקרב-אש חצי ניח, כשאנחנו נמצאים ליד הגדר של אל-על והטנקים של האויב נמצאים בכביש הפונה מכביש אל-על — רמת-מגשימים לכפר אל-מא. באותו זמן נשלחו פלוגות אחרות של הגדוד, על ציר אל-על — נחל-גולן, ויישרו למעשה את קו-האש של הגדוד. כך תפסנו את כל רוחב הגזרה מכביש אל-על — רמת-מגשימים אל נחל רוקד. בכך איבטחנו את כל הגזרה ומנענו עקיפה או איגוף של הכוחות הנלחמים; בשעה הראשונה של הקרב שלנו נמצאנו סוגרים את הגזרה מערוצי נחל דליות, מצפון למושב אל-על ועד הערוץ העמוק של הרוקד — הנמצא ממזרח. כל פתחת אל-על נסגרה על-ידי הכוח, אמנם בכוחות קטנים, אבל נסגרה. ניהלנו חילופי אש עם הכוח הסורי, כשאנחנו מתקדמים עקב בצד אגודל, משמידים טנק פה טנק שם. הקרב התנהל משלוש אחר-הצהריים עד שש, לקראת השקיעה, כשהשמש בגבנו. הצלחנו להתקדם התקדמות של 2—3 ק”מ עד לכביש הפונה לכפר חיתל. לקראת הלילה יישרנו את הקו הזה כשאנחנו משמידים כ-20 טנקים שעמדו מולנו. הפלוגות שפעלו בכביש הביטחון מנחל-גולן יישרו את הקו והגיעו אלינו, עד צומת אל-מא, והקו התיישר לקראת לילה. אבדות הגדוד אותה שעה היו טנק אחד פגוע, שני הרוגים, ו-4 פצועים.

ברדת הלילה נמצאנו עומדים על הכביש לחיתל. כוח טנקים קטן עמד מול כפר חיתל בעוד כוח טנקים קטן אחר מתייצב במסעף הכביש הראשי — כביש חיתל; כל אשר באמצע נשאר פרוץ. גדוד הסנטוריונים התארגן להצטיידות מחדש על הכביש מהצומת דרומה.

ב-8 בערב תפסנו עמדות-לילה; לא נערכנו בחניון אלא פשוט צופפנו את העמדות, כשהגדוד סוגר קצת את הרווחים. בשעה 9 הורדנו את הפצועים למטה. עדיין לא הגיעה תחנת איסוף-נפגעים גדודית וטרם נפרסו דרגים ברמה, כדי לתספק את הגדוד; אלה עדיין שהו למטה, בעין גב. ירדנו, הבאנו את הפצועים וחזרנו עם תחמושת ודלק, ובלילה דאגנו למילוי הטנקים בעמדותיהם בדלק ובתחמושת. כל התהליך הזה הסתיים עד שעה 4 לפנות בוקר ביום שני. בלילה הגיעו אלינו שלושה טנקים גוספים, מאלה שפיגרו בגלל קלקולים טכניים. היתה ההרגשה שלקראת בוקר אנו קמים ועולים לעמדות, ויהיה קל, כי אולי כבר הוכרע הקרב, הסורים נשברו. הרגשה זו נבעה מכך שלקראת ערב עשינו „קפיצה“ של 2—3 ק”מ. טנק „מבלבל“ עבר על-ידנו באמצע הלילה ולא ידענו מה נעשה לו. „דפקו“ אותו מ-50 מטר. מקרה זה חיזק את התחושה שהכוח הסורי הפורץ נשבר, ואנחנו עולים עם הטנקים למחרת בבוקר, וכל שנותר הוא רק זינוב וניצול הצלחה.

עם זאת היתה תחושה אחרת, שנבעה אולי גם היא מחוסר-ידיעה. לא ידענו מי יפעל אתנו, למי יש לצפות, מי עוד יבוא ויצטרף. אנחנו נלחמים כבר יום שני, ורואים רק את עצמנו. היתה זו הרגשה מאוד לא נעימה. לוא בא מישהו ואמר: „תראו, יהודים, זה כל מה שמדינת ישראל יכולה להציב פה, ואתם צריכים לנהל את המלחמה“, אולי האנשים היו מסתכלים על זה אחרת. אבל לא נאמר דבר כזה, ויחד עם זה אנחנו רואים שאנחנו נלחמים ונלחמים, ואיש אינו מצטרף אלינו.

הדיפת הסורים אל „הקו הסגול” — מיום ב' —
8 באוקטובר עד יום ד' — 10 באוקטובר

בבוקר יום שני, בשעה 0515, עלה הגדוד לעמדות באותה הרגשה טובה שאנחנו כבר מתחילים בהבסת הסורים. עלינו לעמדות בבוקר בהיר, פנינו מזרחה, השמש בעיניים, וערפי-לים קלים רובצים על האדמה. השמש סנורה בעצמה רבה. היה קשה מאוד לראות את האויב, והתותחנים התקשו לזהות את הכלים הערוכים מולם. מאוחר יותר התברר לנו שהטנקים של האויב התמקמו בחורשות ובין גדרות האבנים, וגם כשהשמש כבר עלתה, היה קשה מאוד לאכן את הטנקים בעמדות. קושי נוסף היה פני-השטח. שדה-המערכה מתרומם כאן צפונה-מזרחה לאורך הכביש. כאשר האויב נמצא ברמת-מגשימים וערוך לכיוון אל-על, הוא מצוי בעליונות קרקעית. אל-על נתונה בתוך שקע עמוק, בהשוואה לרמת-מגשימים, כיוון שכל רמת-הגולן מתרוממת מהדרום צפונה-מזרחה. לא ידענו אלו סוגי טנקים ערוכים מולנו: ראינו שהטנקים הם טי-55 וטי-54; על טי-62 עדיין לא שמענו בשלב זה של המערכה, ולא ידענו בכלל את עוצמת הכוח שמולנו; אבל התייחסנו אל האויב כאל כוח בעל עדיפות מספרית גדולה. ההרגשה היתה: תשמיד ותשמיד, אבל תמיד עוד תראה מולך הרבה טנקים. זו היתה ההרגשה כבר מהיום הראשון, אף כי בערב הראשון חשנו סיפוק של ניצחון, כי הנה זונן, וראינו את הסורים מסתלקים אחורה.

כשעלינו לעמדות והשמש היתה בעיניים, נפגעו לנו 3 טנקים כבר במגע אש ראשון. שניים נפגעו בצומת של כביש חיתל ועוד טנק בסביבות כפר אל-מא, כלומר בצד המזרחי ביותר של הגזרה. הטנקים זרקו עשן, והיה חשש כאילו כל הגדוד נסוג אחורה לעמדות, אך המג"ד דירבן את האנשים, לא נתן לסגת מהעמדות ולא נתן לזוו אחורה. אחר-כך הסתבר שלמעשה האנשים לא נסוגו אחורה אלא רק זרקו עשן וניסו לשפר עמדות, כדי לראות מה נעשה מולם. המג"ד החליט מייד להקפיץ פלוגה אחת שמאלה, אל ממערב לכביש הראשי, כדי להשיג זווית ראייה יותר דרום-מזרחית בלי שמש בעיניים. פלוגה אחת עברה ותפסה גבעות משמאל לכביש. לא זו בלבד שכך שופרה התצפית, אלא הוצבה אבטחה על ציר חשוב (כביש מצפון לדרום, הנמצא בסלילה). כבר אז הבנו שהאויב נמצא בכל שטח הרמה, וכל הרמה רוחשת טנקים סוריים.

הפלוגות שפעלו בציר חיתל — כפר אל-מא נתקלו בבוקר במשאיות סוריות בורחות, השמידו אותן ואחר-כך נכנסו לכביש הביטחון וירדו לתוך דרכי הקשתות במורד לנחל רוקד, כדי לחסל טנקים של האויב. אחרי שפגעו במספר טנקים ואחרי שניקו את הקשתות באיזור נחל גולן, חזרו הטנקים והתקדמו עד לכפר חיתל. כאשר נכנסו לכפר, נוצר פה מעין איגוף כלפי אותו אויב שעמד מול הכוחות שלנו, ואז ראו אותם, יכלו לדווח בדיוק היכן הוא, וגם ניהלו איתו קרב-אש מאגפו. בבוקר, הכניס המח"ט לפעולה את גדוד הסנטוריונים שעמד ערוך לאורך הכביש מהלילה. הסנטוריונים נכנסו לפרצה בין הפלוגות שלנו במרכז הגזרה. כוחות אלה — הטנקים היורדים חזיתית ופלוגה אחת משמאל לציר, ועוד טנקים אחדים שבאו מכיוון כפר חיתל וכאילו איימו לאגף את האויב — גרמו כולם יחד לשבירת האויב: בסביבות הצהריים נשבר האויב, והתחיל לברוח, כשהוא משאיר אחריו טנקים

פגועים או נטושים. נספרו בין 20—30 טנקים פגועים בשטח שאנחנו נלחמנו בו, בתוך החורשות. בשלב זה כבר התחילו לזרום דרכנו כוחות אחרים ולהתקדם לצפון-מזרח, והאויב נסוג מרחק של ממש. בשעה 1200 נערכנו על הכביש עד שהצטיידנו והתארגנו, ויכולנו להמשיך בנסיעה עד רמת-מגשימים בלי להתקל באויב. שם נתקלנו בכוחות נסוגים לכיוון מעוזי הגבול שלנו. קיימנו עם כוחות אלה מגע אש אבל לא היה זה קרב ממש. האויב פינה למעשה את כל השטח הזה.

מרמת-מגשימים פנינו צפונה ונסענו בדרך העוברת ממערב לתל-פארס (הר פרס) שהיה אז בידינו. בדרכנו קדמו לנו יחידות שניהלו קרבות-אש עם כל כוח סורי מזדמן. עשינו את הלילה בחניון לילה באיזור אום אידג'יר, כ-4 ק"מ מערבה לגבעת אורחה. באותו יום היו האבידות שני טנקים שנפגעו בבוקר, וטנק אחד מהפלוגות המזרחיות שלנו. האבידות בנפש היו שני הרוגים: מטנק אחד יצא כל הצוות ללא פגיעה, מטנק אחר היו שני פצועים ו-2 הרוגים, ובפלוגות המזרחיות לא היה אף נפגע אחד למעט פגיעות קלות.

לדעתי יש ליחס את שיעור ההיפגעות הגמוך של הגדוד בכלל, כל משך המערכה, לתפיסה הקרבית של המג"ד, שדרש כל הזמן תנועה, אפילו כשהקרב ניח, הוא גרס שהיחידות חייבות לנוע כל הזמן, לגלם גישה תוקפנית. אפילו כשאתה יודע שאתה קטן ואין לך יכולת, אתה מוכרח לפעול תוקפנית. מבלי להיכנס להערכות מבצעיות, הגדוד שלנו פעל בתוקפנות בכל שלבי המלחמה.

בליל ה-8—9 בחודש הצטיידנו בחניון. גם בחניון הלילה הזה הביאו לנו טנקים נוספים (עוד אגע בנושא החימוש אצלנו בגדוד. זוהי פרשה בפני עצמה).

אותו לילה קיבלנו לראשונה תמונה כללית על מה שקרה בגזרה, כבר היו אוגדות למעלה ברמה, וידענו מי המפקד עלינו, היתה תחנת איסוף נפגעים מסודרת במחנה אל-על, והפצועים שלנו פונו לשם. כבר נסתדרו הדברים, ידעת לאן לנסוע, לאן ללכת, למי לפנות. באותו יום קיבלתי סוף סוף מידע, ידעתי שהסורים פרצו לכל מרחב הרמה בכוח גדול מאוד. ידענו על חטיבות שלנו שנפגעו קשות בקרבות הבלתימה הנואשים. ידענו עתה שלעם ישראל אין כוחות נוספים להעלות לרמה. התחילה לחדור סוף סוף התודעה עד כמה המצב היה קריטי בימים הראשונים, ועד כמה עמדנו בגבנו אל הקיר. בעצם אני מתכוון לפיקוד ולא ללוחמים, כי לא היה זמן לעבור בין החיילים, ואינני יודע אם כל מפקד של פלוגה או מחלקה מסר את זה לאנשים, אבל המפקדים עד רמת מ"מ ידעו כבר באותו זמן, בלי מליצות, שכאן חייב כל אדם להשליך עצמו מנגד, כיוון שזה מה שיש לעם ישראל, ומוכרחים לנהל את המלחמה עד חורמה ולא יעזור שום דבר! אין לעם ישראל עוד כוחות כאן. עד שיגיעו עוד כוחות, אנחנו מוכרחים לפרוץ ולרוץ, ואין פה מקום לשאלה מתי יחליפו אותנו. כבר יומיים נלחמים, אף אחד לא נתן לנו לנחת, לא ישנו בלילה, כל זה נדחק לקרן זוית.

וכאן כשאני מספר על זה שהאנשים שואלים מדי פעם מתי יחליפו אותנו? מדוע אנחנו כל הזמן נלחמים? — צריך להבין שאנחנו גדוד „שרמנים". היחס שלנו לעצמנו, או היחס אלינו מצד הפיקוד הוא כאל „ליגה ג'", כי מה זה בעצם „שרמנים"

במצב שנמצא ביום חמישי בבוקר, איבד את כוח ההרתעה שלו. אין זה צבא חלש או מובס ומוכה. הוכחנו לסורים שאנחנו יכולים „לזרוק“ אותם החוצה, אבל איבדנו את ההרתעה שלנו, כי הסורים הוכיחו שהם יכולים לפרוץ פנימה. וכדי להבטיח לעצמנו שמחר ומחרתיים לא תהיה מלחמה חדשה, עוד צריכים להכות אותם שוק על ירך, כדי להשיב לעצמנו אותה עמדת הרתעה, שהיתה לנו אחרי מלחמת ששת הימים. הוי אומר, לגבי כל חייל וחייל, שהיתה לו אשליה שהנה החזרנו לעצמנו את הקו הסגול ובזאת גמרנו, אמרה הוראה זאת שנפתח שלב ב' במלחמה של צה"ל, אותו צה"ל המכה, הנלחם והפורץ המוכר היטב מששת הימים.

ביום חמישי בשעה 3 אחר הצהריים קיבלנו את פקודת התווזה; התארגנו במהירות על כביש רפיד—קוניטרה ופנינו צפונה; נאמר לנו שהכוח השכן לנו פרץ מגשר אחמדיה ועלינו לבוא בעקבותיו ולפרוץ קדימה.

אחר השתהות קצרה של 20 דקות על הכביש התחלנו לנוע לצומת אחמדיה, והגענו לשם לערך בשעה 4 אחר הצהריים. בבואנו שררה שם מהומה. היו שם מספר סנטוריונים ששבו אחורנית כשהם רצים, חלקם בוערים, עם אנשים פצועים על הסיפון, וזה השרה אירה עגומה על אלה שצריכים להיכנס קדימה. נתקבל רושם ראשון של קרב קשה ואכזרי. אך לאמיתו של דבר מוכרחים לציין—כאשר עורכים השוואה בין קרב הבלימה לפריצה—(ולא אנחנו ביצענו את הפריצה) שלאחר ההבקעה, לאחר ששברו להם את הקליפה הראשונה, הקרב הזה הזכיר לנו את מערכת הפריצה לגולן במלחמת ששת הימים, על כל הסממנים. קודם כל, הסורים ברחו. צריך להגיד זאת לעצמנו; הסורים השתפרו והם קיבלו ציוד חדש, וזה היה הגורם המשפיע: כמות טילים בלתי מוגבלת, אותו נשק משופר שהיה בידיהם. אבל אותו חייל שפעם ירה עלינו בנשק וברח, אותו חייל ירה עלינו בנשק משופר—וברח. ללא ספק הם ברחו. לפנות ערב, נכנסנו פנימה וחדרנו 17 ק"מ מעבר לקו הסגול, מעבר לתל-שער, עד המסעף לכפר מעץ בכביש מחן-ערנבה לסעסע; ולא היה שום כוח בדרך שיעצור אותנו או שיירה עלינו. רצנו קדימה והסנטוריונים לפנינו, רצנו פנימה ונכנסנו לחאן ערנבה. כאן פנינו ימינה לעבר כפר ג'בא, מכאן עלו כוחות על תל כורום (ממערב לג'בא), וטיהרו אותו, ואחר-כך נשארו לחסימה למנוע קטיעת הציר על-ידי כוחות שעלולים לבוא מכיוון דרום. שאר שתי הפלוגות והסנטוריונים בראש דהרו לכיוון המסעף. כאן ירו עלינו מנשק קל, במשך הלילה (ליל 11—12 באוקטובר). טנקים סורים תועי-דרך הגיעו וירינו עליהם. לעיתים היינו חייבים לדומם את הטנקים כדי לשמוע בדיוק מי בא, כי היה קשה לאבחן קולות; וכדי לגלות אם זה טי-55 או סנטוריון היה הכרח לדומם את המנועים. ידענו שחטיבה אחרת נלחמת מצפון לנו וראינו אש, וחששנו שבסערת הקרב הם עלולים להתקדם לעברנו; רצינו למנוע אפשרות של ירי זה על זה, כי הם היו קרובים מאוד אלינו—עד כדי 3 קילומטרים.

בלילה ישנו בתוך מתחם באיזור המסעף; מפעם לפעם ירו עלינו מנשק קל, והשכנו אש לכיוון הירי. חוץ מזה לא היתה פעילות. כל אבידות הגדוד בפריצה היו פצוע אחד, סמ"פ שנפצע מפגיעת נשק קל בצואר, ועוד 3 חברי שנפגעו בנסעם בגיפ שנכנס אחרי הכוחות. שום טנק או נגמ"ש לא

ארטילריה כבדה, קטיושות וכל מה שיכלו להטיל, כדי להחזיק את הכביש הזה לתנועה. כוחות שלנו נעו לתל פורה, תפסו את המסעף ויותר מאוחר הגיעו עד הקו הסגול בצהרי היום. פה התארגנו הכוחות, נחו קצת—אם אפשר לקרוא לזה מנוחה—והועלה הרעיון לפרוץ ולהתקדם לאורך ציר סויסה, אבל הרעיון הזה גווע באיבו. חשבתי שאולי חסרו כוחות לבצע זאת. גם אצל האנשים נוצר רושם שהנה סוף המירוץ; ורקנו אותם, חזרנו אל הקו הסגול וסיימנו את המלחמה. אחרי הכל, איך עברנו אז את הימים האלה?—האנשים פשוט לא ישנו, צוותים בקושי החליפו כוח. כשירד הלילה ואפשר היה לישון, היה עוד צורך בהצטיידות ובעבודת החוליות הטכניות. מ"פ המפקדה, עם כל אנשיו, אירגן לו כוח-חילוץ, שעמו הגיע לכל מקום בו נמצא הגדוד בלילה וכל לילה הגיעו לשם השליש, מ"פ המפקדה, חוליה טכנית, חוליה חימוש, עם מים וכל הציוד הדרוש. באותם ימים ראשונים לא ישנו אפילו לילה אחד.

בגמר הקרב על ציר כודנה שבנו אחורה לחניון לילה. בתחילה ירדנו לשטח הפתוח בין תל-פורה ומחנות הצבא של חושניה, אבל כיוון שהתחלנו לספוג אש ארטילריה בסביבה,—אמנם אש לא מדויקת אבל בכל זאת אש ארטילריה—הוהלט להתארגן באיזור מדרום לנחל-גשור לחניון לילה. לשם הגענו בערך בחצות, ולמרות ההצטיידות, התיקונים הטכניים וכל הקשור להתארגנות כוח ללחימה מחדש, הרי היה זה הלילה הראשון בו החברה יכלו לישון בשקט.

אחד הדברים הגרועים היה שתחנת איסוף הנפגעים הגדודית והבסיס המוצק של הגדוד נשארו באל-על. אנחנו התקדמנו והבסיס נשאר מאחור. במקום לפנות למקומות הרבה יותר קרובים לארץ, היינו מפנים לנחל-גשור, אל תחנת איסוף החטיבתית, ומשם אחורה לאיזור אל-על, שהיה מופגז כל הזמן. שני המקומות גבו את המס שלהם, מיקום שניהם היה גרוע מלכתחילה, והיו צריכים למצוא מקום אחר, אבל זה לא תוקן, ולא ברור לי מדוע ציר פנינו הנפגעים לא היה ידוע לנו. הגדוד קבע לעצמו ציר, כיוון שידענו שציר זה פנוי ולא נאמר לנו בפירוש מהו ציר-הפנינו שנקבע, למשל כשנסענו מנחל גשור לרמת-מגשימים, היתה מטווחת כל הדרך הזאת וכשהאויב ראה רכב שלנו נוסע התחילו להפגין אותו; מספר פעמים נסעו עם פצצות אחורה, וכל הזמן ספגו פגזים על הדרכים האלה, בזמן שהיו ברמה צירים מנחל גשור מערבה הישר לבקעה. אשר לשאלות הסיוע: עד לקרב על חושניה לא הורגשה במ-יחד הארטילריה שלנו; בחושניה היתה זו גם הפעם הראשונה שראיתי מטוסים שלנו הפועלים ממש לטובתנו, בסיוע צמוד לכוחותינו.

הפריצה בציר קוניטרה-סעסע ובלימת חיל-המשלוח העיראקי — ימים ה' — שבת, 11—13 אוק'

ביום חמישי בבוקר, 11 באוקטובר, חזרנו לחושניה והתמקמנו בחניון יום. למעשה היה זה הזמן הטוב ביותר לישון, משעה 6 לפנות בוקר עד שעה 3 אחר הצהריים האנשים נחו וישנו היטב. כאמור האנשים חשבו שהמלחמה תמה, וידענו כי הקו יוצב מחדש לכל אורכו, וכי כבשנו שוב את כל המוצבים פרט לחרמון. ואז בצהריים, הגיעה הוראה מהמח"ט; נאמר לנו שהקו התיישר, אמנם סילקנו את הסורים מרמת הגולן שממערב לקו הסגול, אך קיימת עדיין בעיית ההרתעה. למעשה צה"ל,

נפגעו בכל 17 הק"מ בפריצה — לא לנו ולא לגדוד הסנ-טוריונים.

גיסיון קשה היה לנו בשאלת פינויו של אותו פצוע. כאמור, נפצע בצואר, ושותק בחצי הגוף; היה חשש כבד מאוד לחייו. גם הרופא שהיה שם (הוא היה במקרה רופא של גדוד צנחנים) בדק אותו ואמר שסיכוייו להשאר בחיים אפסיים. רצינו לפנות אותו אחרוני, אבל הכוח היה בכפר ג'בא לרגלי תל שער והמרחק לפינוי היה כ-10 ק"מ. היתה סכנה לפנות אותו לאחור. וכך נשאר הפצוע איתנו כל הלילה כשהמוראל של החברה הושפע מכך. רק ביום שישי בבוקר הגיעה אלינו האספקה עם הזחל"מים ופינו אותו, כשהתברר שהדרך פנויה. לשמחתנו הרבה הוא חי ויצא בשלום, חוץ משיתוק בחלק מהיד, ובכך היתה הקלה על מצפונם של אלה שהחליטו כפי שהחליטו. אבל הדבר לא שינה את הטעם המר של אי-יכולת לפנות פצועים לאחור. באותו לילה שמחנו כאשר קיבלנו כוח צנחנים, מחלקה או שתיים, לאבטחה, והדבר סייע רבות.

בבוקר יום שישי (12 באוקטובר), התפרסנו במחנה הצבאי ותפסנו עמדות, בעוד הצנחנים הולכים ומוציאים את החיילים הסורים מהבונקרים. היו שם עשרות רבות של חיילים. ישנו בלילה במחנה הסורי, והם לא פגעו לא בטנקים ולא בציוד אחר. הם נכנעו, ובבוקר אספו אותם.

כשהגיעו דרגי האספקה בבוקר, לא הביאו דלק לזחל"מים, לרכב הפיקוד של הגדודים והחטיבה ולרכב הצנחנים. צריך להביא בחשבון שגדוד טנקים הפורץ פנימה משאיר שטח בלתי מטוהר. במקרה ש"נדפק" טנק והצוות קופץ החוצה, מישו צריך לקחת אותם, אם אתה ממשיך בהתקדמות ולא נשאר בשטח. לא רצינו להשאיר ולהפקיר אנשים בשטח, וזחל"מי הפיקוד נהגו לאסוף את הצוותים. צריך לתת את הדעת על כך, מה קורה ברגע שטנקים נפגעים, מי אוסף את הצוותים בנסיגה או בהתקדמות מהירה שכזו, האם משאירים אותם בשטח או לוקחים אותם עם הכוחות. בהתקדמות — השטח הזה הוא כולו שלנו; אבל בנסיגה הבעיה תמורה יותר. התמקמנו ושהינו שם במשך היום, עד שעה 1400. במשך השעות האלה ספגנו גם הפגזות ארטילריות וגם גיחות של מטוסים סוריים, והיתה זאת הפעם הראשונה של גיחות מכוונות אלינו. כ-24 מטוסים ירדו עלינו — 3 גיחות של 8 מטוסים כל פעם. התוצאות היו — אפס. הפגיעות — לא מדויקות, נפצע מ"פ אחד שישב מחוץ לטנק, מרסיסים. היה להם מאוד קל לזהות אותנו בגלל הפנלים לזיהוי. אני חושב שכאשר הם המריאו מדמשק הם ראו את התל, פשוט באו בטיסה ישירה וראו את הפנלים והטילו את הפצצות.

בשלב מסוים קפץ מישו על הרעיון וצעק להוריד את הפנלים, ואמנם אז הפגיעות היו מרוחקות כי היה קשה להם לזהות ולא היו נפגעים. באותו יום נפצע חייל אחד שקפץ וסגר מכסה מנוע על הרגל ושבר אותה.

בשעה 2 אחר-הצהרים קיבלנו הוראה לנוע לכיוון כפר נסג', שם נלחמים כוחותינו באויב. נסענו בעקבות הסנטוריונים, נכנסנו לתוך הכפר, פנינו שמאלה ומצאנו כוח של חטיבה אחרת, שנפגע על-ידי כוח טנקים. הכוחות התפרסו מתל קרין לתל מרעי (מצפון), ההתנגדות לא היתה רצינית ובקרב זה לא היו לנו נפגעים. אותו כוח שנכנס לפינוי לשם, לא נע כנראה בפריסה מספיק רחבה. הוא נכנס לכפר נסג' ופנה שמאלה

על ציר הדרך, כך שכל הטנקים היו מכוונים לחזית ואז נפגע ממכת אש רצינית בהתחלה. אנחנו נכנסנו בפריסה רחבה ולמעשה איבטחנו עצמנו, דבר שנלמד תמיד בשריון. אין כאן חידוש, אבל מתקבל רושם שאנשים תמיד שוכחים זאת: אתה פורס רחב, אתה מאבטח לך את הגורות, אתה בטוח מפני אפשרות שנמצאים קנים באגף כדי ל"דפוק" את כוחותינו, כמו שעשינו אנחנו, בחושנייה, כאשר נכנסנו מהאגף ו"דפקנו" אותם. נכנסנו לנסג' בפריסה רחבה, עברנו ליד תל-קרין והגענו עד תל-מרעי צפונה משם.

ברגע שהגענו לתל-מרעי, הגיעו ידיעות ראשונות על כוח אויב שנראה נע מערבה על הציר בין כפר שאמס וג'בא; אחר-כך הוברר שזהו חיל-המשלוח העיראקי. בעוד שאנחנו נעים לצפון-מזרח, נראו כוחות גדולים של אויב נעים לעברנו מדרום, משייח' מסכין. פנינו לאחור בפריסה רחבה וחייפשו את האויב מדרומו; לפתע התקבלה הוראה לנוע לאחור בכל המהירות ככל שנוכל. התוראה הזו גרמה לבהלה: מה פירוש "לרוץ לאחור"? אתה מכניס יתודים להרגשה שהגה כבשנו וכבשנו, ושוב האויב הפתיע אותנו; ואיפה כל הכוח? ומה עושים בכל הצוותים, שנשארים בשטח? (הבעיה שהו-כרתי קודם). בשלב זה היו לנו מספר טנקים שהתקלקלו טכנית, ואשר גררנו אותם בטנקים אחרים. ההוראות שהגיעונו היו שיש לסגת לקו הסגול בכל המהירות. לא פירשו מהי הסיבה לכך, אבל היא היתה ברורה: מישו מכתר אותנו, מנתק אותנו. דיברו על אויב בשלושה צירים, שכולם ניצבים לציר-התנועה שלנו, ולמעשה הובן שמישהו חוסם לנו, ואנחנו עלולים להיות מכותרים, או מישו פורץ שוב למדינה דרך הקו הסגול. התמונה לא היתה ברורה, עוד לא היה ברור לנו שאנחנו נמצאים קדימה ואין מאחורינו כל כוחות. בשעה זו החלטנו לנטוש את הטנקים שגררנו ולרוץ. אין ברירה. נטשנו את הטנקים ולקחנו את הצוותים. הם נכנסו לנגמ"שים של המפ"קדה, שעמסו וצופפו לוחמים בתוכם. למעשה הפך כל זחל"ם בבחינת מלכודת מוות. כך נסענו והגענו עד צומת הצירים בתחתית תל שער. בנקודה זו אול הדלק בזחל"מים. ציינתי לעיל שבבוקר לא תידלקנו את הזחל"מים, כי לא הגיע דלק, וכל הזמן טענו, אין לנו דלק ואי אפשר לרוץ. אבל היינו מוכרחים לרוץ, והנה נעמד זחל"ם אחרי זחל"ם. רכב המח"ט, המג"ד, וכל שאר הזחל"מים נתקעו. ובשעה שכולם נסוגים אל הקו הסגול תקועים שני זחל"מי-פיקוד כ-10 ק"מ מהקו הסגול, עמוסים לעיפה באנשי צוותים נוספים בכל זחל"ם, כולם יושבים בצידי הדרך ומחכים.

המג"ד נתן הוראה לצנחנים שנסעו בעקבותינו להעלות על הזחל"מים שלהם את צוותי הטנקים שבדרך, לסלקם מהדרך ומהשטח, אבל גם פקודה זו לא עזרה מחוסר מקום. זחל"מים וצוותים נותרו בשטח — ופירושו של דבר לנטוש ציוד כזה. האפשרות היחידה להציל את האנשים היתה להסיע אותם על סיפוני הטנקים.

כאן התקבלה פקודה למקם את הטנקים בהתאם להתפתחויות החדשות. המג"ד מיקם את הטנקים בשטח כשפניהם דרומה. על הציר הפונה מתל-שער לדרום מזרח, נגד אפשרות הפריצה. (כזכור נשארו טנקים שלנו באותו שטח גם בערב הקודם, לאבטח דרומה בזמן שיתר הגדוד פרץ קדימה, אחרי שכבשו את תל-כורום). בעת שנערכו שם, פונו הצוותים על ידי

להתקרב לטווחים כאלה שבטלסקופ ראו משהו, כי אחרת בכלל לא ראו. הם נכנסו ל"טווח קרבי", בטווח זה כאשר אתה מציב מטרה במרכז הטלסקופ, אתה פוגע בכל מקרה. ירינו בטווחים של 150, 200 מטר. בטווחים יותר גדולים אתה מוכרח לראות את השגתות ומוכרח לכוון יותר במדויק אך בטווח הזה גובה הטנק מספיק, ואתה פוגע, לאו דוקא בתחתית ולא באמצע, למעלה או למטה אבל אתה פוגע. כשהאיר היום התברר לנו שטנקים, "נדפקו" ממש בתוכנו, לידינו, והפתיע לראות אותם. בהאיר האור נוספו לנו כוחות הסנטוריונים שבאו מימין, וחטיבה באה משמאל, וכתשו את כל הטנקים האלה. תפסנו גם שני שבויים עיראקים פצועים. היתה זאת דיביזיה עיראקית, אבל מולנו עמדה חטיבה מתוכה. גדודנו השמיד באותו יום 6 טנקים. אבל אלה היו הראשונים, שכל אחד מהם משך אחרים בעקבותיו, כמו שמשכוכית מובילה את העדר. ברגע ש"דפקו" להם את המשכוכית הזו, הם בכלל לא ידעו מה קורה להם.

ייצוב הקוים — 13—16 באוקטובר

לערך בשעה 8 קיבלנו הוראה לשוב ולנסוע לאיזור כפר נסג', המקום בו היינו לפני שהתחלנו בריצה לאחור. התמקמנו לחניוני-יום ובלילה עברנו לחניוני-לילה, כך כל יום השבת (13 באוקטובר), וכל יום ראשון (14 בחודש). ספגנו הפגזות לסירוגין אך לא היה שום אירוע מיוחד. הציוד היה מגיע בלילה, לא היינו צריכים כמעט דלק, כי כמעט לא נסענו, ולא ירינו. ביום ראשון התקיפו אותנו מטוסים, בירי לא מדויק. טוחיו אחד, שעשה תפנית חדה עלינו, קיבל צרור של 0.5 אינטש ונפל על ידינו. ראינו אותו נופל ומתפוצץ כ-500 מטרים מאתנו.

התצפית ראתה את הכוחות הסוריים, כל הכוחות הנסוגים וגם כל הכוחות שהגיעו מדרום הגולן. צפינו בהם נערכים ובונים מערכים דרומה ומזרחה לנו.

ביום שני אחרי הצהרים (15 בחודש) קיבלנו פקודה, לנוע לעבר תל-ענתר ותל-עלקיה (בין כפר נסג' וכפר שאמס). הטנקים שלנו התפרסו ופנו לדרום-מזרח לכיוון התלים האלה ופתחו בקרב-אש, אבל תוך כדי האש ושיפור העמדות עלינו על התלים, והכוח הסורי פשוט נס מפני מספר טנקים. באותו יום שררה הרגשה שאפשר ללכת עד כנכר, ואף עד דמשק, כיוון שכל הכוחות שלהם ברחו לאחור, וכאילו לא עמד איש מולנו.

באותו קרב נפגעו לנו אחרי כיבוש התלים שני טנקים בטילים, ב"סאגרים" או ב"שמלים" ושוב — מפני שלא, "פתחו מרחק". כי רק הכוחות שלנו עלו לעמדה על התלים, והכוחות שהיו באגפים יכלו בקלות, "לדפוק" את עמדות הטילים.

טילי ג"ט תמיד יטילו אימה. אחר-כך ראינו. בעצם מה עשו הסורים: יושב אדם במרחק מה מהטילים עצמם, בתוך עמדה מוגנת היטב, והוא יורה את הטילים. גם אם אתה רואה את מקור היציאה של הטיל, עדיין לא תראה את החייל המכוון. אמנם הטילים האלה מתקדמים לאט, ניתן לראות אותם אבל הקושי הוא למצוא את המפעיל, אם הוא שוכב במקום נסתר בצד. בכל אופן, הטילים הטילו אימה לא מעטה.

שני טנקים נפגעו בטילים, שני טנקים אחרים נסעו לחלץ אותם, ונשארנו בסביבה זו. בלילה חנינו בחניון, ולמחרת

זחל"מי הצנחנים. עשינו פעולת, "רכש" מהירה: כיוון שהובהר שנשארים בשטח, עצרנו ג"פ והורדנו ממנו ג'ריקן דלק, חי-פשונו בכלי רכב אחרים ומצאנו מעט דלק. מילאנו את זחל"ם המג"ד בדלק, ואז היו לנו זחל"ם פיקוד עם טנקים פרוסים. בהיערכות זו נעצרנו בשטח.

במקום שאנו עצרנו, נוצר אחר-כך בסיס מוצק להגנה מפני העיראקים. שעה שנערכנו שם, המצב עוד לא היה ברור לנו. נאמר שחודרים כוחות ולא ברור מי: סורים? עיראקים? המלה "עיראקים" כבר ריחפה באויר. היה ברור שזה כוח עצום.

ירד הלילה, שהיה לילה חשוך מאוד. בתוך החשיכה פרסנו את הכוחות בקשת משני צדי הצירים לא-טיחה ולמסחרה לכיוון דרום, להקביל את פני האויב. כל הזחל"מים שלא יכלו לזוז, נמצאו ליד הכביש למטה עם כל האנשים שלא פונו. ועוד בעיה: הכוחות נכנסו לעמדות באופן חפז ובשל הריצה המהירה לתפוס את העמדות, לא היה ברור איפה נמצא מי. כל המבנה של גדוד ופולגות, של "אתה שייך לי ואתה שלוי" — נהרס ונעלם.

ובכן, נעצרנו, וגם גדוד הסנטוריונים שרץ לפנינו, נעצר במכוון-אות כפר ג'בא והתחיל להתארגן ולהיכנס למערך במקרה שה-אויב יתקוף. המכה לה ציפו לא הגיעה במהירות כפי שחששו ובינתיים נעצרנו. באותו זמן שלחו לנו גם כוח צנחנים. אותו כוח עלה לכיוון תל-שער לצפות על תנועה משוערת של האויב. לבסוף, בסביבות השעה 2 בלילה הגיע הדלק, אותן משאיות-דלק, שהיו מוכנות לבוא אלינו ונשארו מאחור מעבר לקו הסגול, קיבלו עכשיו הוראה להיכנס. הן נכנסו אלינו והטנקים ירדו אחד אחד לתדלק. הסורים גילו כנראה את התכונה והיה שם ירי קטיושות שנורו על תל-שער, לא על ידנו; בסביבות נקודת התדלוק, לא נפל אף פגז אחד, אבל תל-שער הופגז קשה. אחרי שנסתיים התדלוק, שבו הטנקים לעמדות, פינו את הזירה מהרכב הרך, ובסביבות השעה שלוש וחצי לפנות בוקר (ב-13 באוקטובר) החלו לשמוע קולות של טנקים.

בין פריטי החימוש שלא קיבלנו היה מכשיר תאורה לטלסקופ, כך שלא יכולנו לראות ולירות בלילה. ולעומת זאת הטי-55 מצוידים באינפרא אדום. בסנטוריון ישנה אפשרות זיהוי והארה באינפרא-אדום, אך לנו גם זה לא היה (כמו שאמרתי, אנחנו "ליגה ג'"), וההרגשה היתה מאוד לא נעימה; אנחנו עומדים במצב כל-כך נחות, הגה מולנו אולי ישנם טנקים שמאירים ורואים אותנו כמו על כף היד, ואנחנו עיוורים. כשהתחילו לשמוע את הקולות והטנקים דיווחו ביניהם (המג"ד היה באמצע הזירה לידם) ביקש המג"ד תאורה אך היא האירה אותנו; אחר-כך האירה היטב את האויב והתחילו לראות אותם באים. הם התחילו לירות, ואחרי 15 דקות שהם יורים, אחד המ"פים צועק: "חבריה, אלו טירונים, הם לא יודעים מה שהם עושים, הם יורים בשמים ובאוויר". אחר-כך מישדו צעק בקשר שאלה העיראקים. נתפרק המתח ונוצרה אוירת שמחה, כי ידענו שיש לנו עניין עם חיילים שלא יודעים להפעיל את הכלים שלהם. המג"ד הורה: "לא לירות, תנו להם שיבואו ויתקרבו". וכך קרה. נתנו להם להתקרב ואז נכנסנו לפעולה, וזה הלך בפקודות כגון: "עידו, 150. מימין. דפוק אותו". ועידו מצודד קנה ודופק אותו. השני צועק: "רוני! שים לב, מאחוריך אני רואה טנק נוסע", ורוני מצודד קנה ופוגע בו. ונתנו להם

(16 בחודש) שוב עלו לשם. תחילה קיבלו היתר לבסוע לאחור להתארגנות, אבל באמצע ההתארגנות הוא שוב קראו להם לעזרה (אני אומר „להם” כי אני נפצעתי אז מירי ארטילרי). אשר לסורים כלוחמים — הורגש שוגי באופי מלחמתם, הרגשנו את השינוי משלב אל שלב. עד הקו הסגול הסורים היו לוחמים, וזו היתה לחימה קשה וההתקדמות היתה עקב בצד אגודל, היה קשה להתקדם, היו ימים שהתקדמנו 2—3 ק"מ, היה יום של חושניה, שמשעה 10 בבוקר עד 3 אחר-הצהריים עמדנו במקום ולא היתה שום תזווה בקרב הזה, וכל הזמן ירו והיו נפגעים וחילצו פצועים. אבל ברגע שעברנו את הקו הסגול, הזרם שטף בדיוק כמו בששת הימים. אתה שומע סיפורים: הצבא הסורי השתנה, הלוחם הסורי הוא לוחם... לדעתי הלוחם הסורי גם בששת הימים היה טוב. היתה להם אז ארטילריה טובה, פחות ארטילריה — אבל טובה. הלוחם הסורי היה טוב — ולמרות זאת מרגע שעברנו את הקו הסגול ההתקדמות שלנו היתה בדיוק כמו בששת הימים.

משהו על הגדוד

שואלים אותי: כמה טנקים ורכב השמיד הגדוד? האמת היא שאצלנו איש לא הלך וספר. אנחנו יודעים שהגדוד פגע בטנקים, אנחנו ראינו אותם. אפשר לספור, לשחזר — ולדעת, זה לא מה שמטריד את הגדוד, וזו גדולתו. איכפת לנו אם הפגיעות היו טובות ובכמה פגזים ירו כדי לפגוע בטנק. אנחנו שואלים את עצמנו אם הגדוד עמד נכון בשלבים הטקטיים השונים, אם ההחלטות היו נכונות, ומה הלקחים. מה זה גדוד? מה זה גדוד טוב, ומדוע אני חושב שאנו גדוד טוב?

נפתח בקטנות, ממעבר הקו הסגול קיבלו הכוחות כל לילה מרק חם, המטבח בישל מרק ומ"פ מפקדה לקח את זה קדימה לכוחות. כל בקשה שהיתה למישהו ביחידה — קיבלו אותה. למשל: מישהו לא היו לו כלי גילוח, למישהו חסר סבון או מישהו היה צריך מגבת — ביום המחרת הכל הגיע אליו. זה עניין של יחסים, זה הצד של שירות אישי יותר. זה מתבטא לא רק בחזית אלא גם אם ניקח את העורף. השליש עלה כל ערב לכוחות לבדוק מה המצב. הניירות היו תמיד מעודכנים: מי ישנו ומי איננו, מה קרה.

היתה לנו כאן פגישה עם פסיכיאטרים וחקרו איך האנשים עמדו בלחץ. אחרי הכל, אנשים עברו ממצב של שאננות להלם של מלחמה ונפגעים וכל הקשור בזה, בלי שום תקופת הכנה. ולפחות בעניין אחד יש תשובה לשאלה הזאת: אף אחד לא רוצה לעזוב את הגדוד. ישנו הרבה בעיות אישיות, אבל לעזוב את היחידה — זה לא.

ועכשיו, לנושא החימוש. הגדוד לא השאיר אף טנק בדרך, פגוע או מקולקל טכנית. ברגע שטנק נפגע והכוחות עברו, צוות החימוש התלבש עליו, פינה אותו, ואם לא ניתן לתקן אותו, הוא פונה לאחור לסדנת טנקים. אם ניתן לתקן אותו, הטנק תוקן והמשיך בעקבות הכוחות כדי להצטרף אליהם. נכנסנו בלילה הראשון עם מספר טנקים, ובסוף המערכה עמדנו עם מספר גדול יותר של טנקים, כלומר, הגדוד נמצא במצב שכל הזמן מספר הטנקים גדל בו. צוות החימוש עבד יום ולילה, ובלבד שהטנקים כל הזמן יבואו בעקבות הכוחות. אף טנק אחד של הגדוד, פגוע טכנית או פגוע באש, לא נשאר בשטח. טנק

שרוף, טנק פגוע — תמיד פונה לאחור. ומבחינת הגדוד, כשאתה עובר בנתיב הקרבות ואינך רואה טנק של הגדוד עומד בצד — זאת מסורת כבר מששת הימים. או פרצנו לרמה ואף טנק של הגדוד לא נשאר בדרך, כל הטנקים פונו אחורה או קדימה, אבל פונו.

נשוב לצד האנושי — אלה הם חבריה שמכירים איש את רעהו, יש תיאום מושלם בין המ"פ למג"ד, ובין המ"פ למ"מ והגדוד עובד כיחידה אחת. יש אָמון הדדי רב, יש ביטחון בכוח הפוקד, ברמה הפוקדת שהיא יודעת מה שהיא עושה.

וזה יש לציין לזכותו של המג"ד, שהוא אישיות יוצאת דופן, גם מבחינת קריאת הקרב וגם מבחינת יכולת הניתוח הפסיכו-לוגי של האנשים שלו, הבנת המוטיבים שלהם, וגם מבחינת הטלת הכוחות. למרות התוקפנות שבה הוא מטיל את האנשים לתוך הקרב, ולמרות הגישה התוקפנית שלו וכל הלחמה שניהל, לא נעדר ממנו היחס לאנשים והשמירה על חיי אדם בכל מחיר. למשל, הגדוד שלנו לא השאיר פצועים בשטח וגם לא הרוגים בשטח. בקרב על התלים, ברגע ש„נדפקו” שני טנקים, המג"ד נתן הוראה לשניים אחרים: „אתם נכנסים ומוציאים את הפצועים”. בקרב חושניה נפגעו שני טנקים שלנו, לא היה ברור אם יש פצועים, או זחל"מ צוות רפואי נסעו לקו האש, מקום שהיו חילופי יריות ובדקו אם יש פצועים בטנקים או לא. ברגע שעלה המג"ד עצמו על מוקש, חולץ על-ידי זחל"מ אחר לאחור. לא נשמע שפצוע נשאר בשטח מאי-יכולת להגיע אליו. יכול להיות שלגדוד שלנו התמזל המזל, שלא היו לו מקרים קריטיים, שצריך היה לעשות מבצע יוצא מגדר הרגיל כדי להציל אנשים, אבל מכל מקום השיטה היא שלא נשאר פצוע בשטח, לא נשאר הרוג בשטח. אם נסכם את מלחמת הגדוד, הוא סבל יחסית מעט אבידות נפש. עוד דבר, ימים ספורים אחרי המלחמה הגיעו חבריה לכל הפצועים מטעם הגדוד. ברגע שהגיעה ידיעה למשפחות על הרוגים, הגדוד התארגן ע"י גיוס אנשים, גם השליש וגם אנשים מבחוץ שעמדו פעם בקשר עם הגדוד, והגיעו למשפחות עוד לפני שצה"ל הגיע אליהם, לא רק להודיע אלא לטפל בהם, והגדוד יצר קרן המטפלת באלמנות ובילדים היתומים. החיילים תרמו כל אחד את דמי הכיס ונאסף סכום גדול.

בסך הכל, היו אבידותינו מעטות-יחסית — ומה עוד בגדוד של כלים נחותים, שהרי ככלות הכל השרמן הוא הטנק הנחות ביותר בזירה. והסיבה למיעוט היחסי באבידות טמונה ביכולת-הלחימה של האנשים, הודות להבנת הקרב וידע-השריון שלהם, והודות לגישה הקרבית של המג"ד. הוא חזר ועמד על העיקרון שלו: אם אתה עומד בעמדה סופך להיפגע, אסור שהקרב יהיה ניית, של עמידה בעמדות, צריך כל הזמן ליצור תנועה, לשנות עמדות, צריך לנסות לאגוף. גיהלת קרב-אש עשרים דקה בעמדה, זו קדימה, במגמה לתקוף; בזה אתה מערער את האויב, מוציא אותו משיווי משקלו. עובדה — התפיסה הזאת הוכיחה את עצמה. מי שעמד בעמדות יום שלם, ראו אותו, ידעו לאן לצפות והוא נפגע, ומי שניהל קרב נייד ותוקפני, אחוז הפגיעות בכליו היה יותר נמוך. בכל מקום, אפילו ביום הראשון, אמר המג"ד: „חבריה, קדימה, לזוז”. החברה זזו מטר-שניים, עשרה-עשרים, וכבר ראית תזווה של היריב, כבר ראית שהאויב מוכרח לגלות את עצמו, או הוא יורה יותר, משנה עמדה, ואתה רואה אותו ויודע מי לפניך.

הגולן, לאל-על, לרפיד ולקרבות באיזור האן ארנבה ותל מסחרה, ראוי הוא לפרק בפני עצמו ובוודאי מקפל בתוכו לקחים די הצורך לשם עריכת ספרי מלחמה מחדש. כל אלה ודאי עוד יסופרו. אך אנו, מקוצר המצע, נתרכז במבחן החמור ביותר שפקד חטיבה זו — במבחן הלחימה של ימי ה-16, 17, 18 ו-19 בחודש אוקטובר 1973.

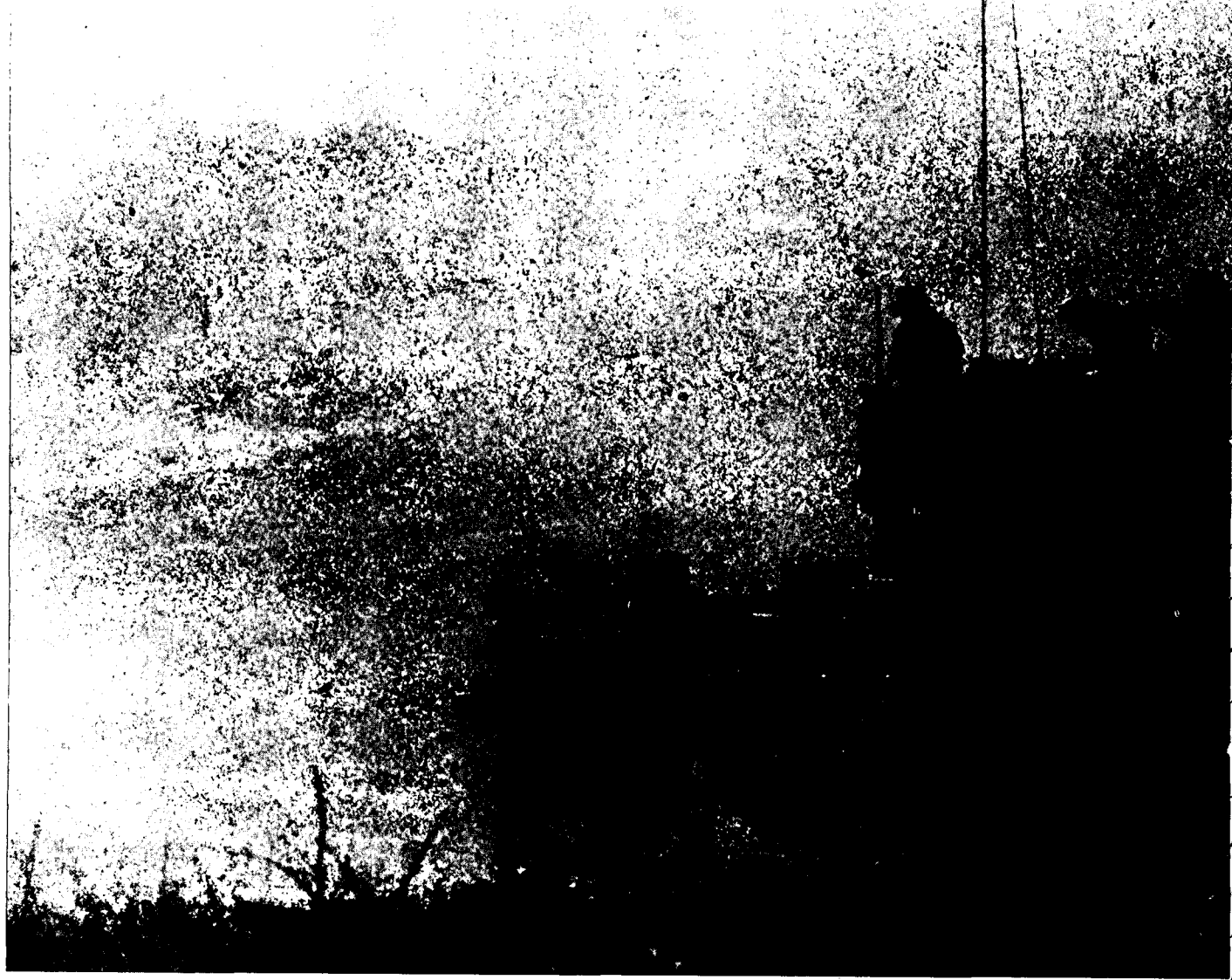
תל ענתר ותל עלקיה

שני תלים אלה — ענתר ועלקיה — מהווים בימים כתיקונם חלק אינטגרלי ממערכת התלים המפורסמת של צפון רמת הגולן ותו לא. עתה הפכו אלה לבסיס מוצק אשר כורח עליון הוא להחזיק בו. חיילים ומפקדים נפלו בקרבות עזים כדי לקיים את המאחז על תלים אלה, מאחז אשר בהעדרו ספק אם ניתן היה לעמוד מול התקפות מאסיביות חוזרות ונשנות של האויב.

התלים, אף שמלכתחילה נועדו להיכבש על-ידי החטיבה במסע ההדיפה של הסורים, נפלו כתוצאה מתנופת הקרב בידי יחידה אחרת, ורק לעת ערב קיבלה החטיבה פיקוד על הגזרה, ושני תלים אלה בתוך כך. תל ענתר ותל עלקיה אינם תופסים

מיום הכיפורים — שעה 1100 ועד להשתלבות בקרב להדיפת הסורים אל תוככי סוריה

יום הכיפורים — שעה 1100 בבוקר: עם מסירת צו הקריאה וקבלת אות הגיוס בקוד המקובל החלה חטיבת שריון זו לעשות את מסע המלחמה שלה. תחילה לבלימת ההסתערות הסורית שכה הרחיקה לכת אל תוככי רמת הגולן; ולאחר מכן — להדיפת הסורים אל מעבר לקו הסגול — מקום בו הם נמצאים כיום. שלא בדומה למלחמות קודמות, בה נטלה חטיבה זו חלק, החלה מלחמתה עוד טרם נוצר מגע עם האויב; שכן נגזר עליה לבצע מסע התקרבות כשהטנקים נעים על זחליהם. החל ביום א' שעה 1000 אצים היו ככל יכולתם להגיע אל המערכה וליצור מגע עם הפולשים. מסע זה על גבי זחלים נתן את אותותיו במספר הטנקים שנכנסו למערכה, ויחד עם גורמים אחרים שהיוו את ערפל המלחמה, האופייני כל כך במצבים כאלה, תרם להגדלת הבלאי טרם קרב. בשחיקה זו של השריון היה כדי להשפיע על אופי הלחימה ואולי אף על תוצאותיו של הקרב — אך לא על איכות הלחימה, שבה עוד ידובר להלן. מסעה רב-התמורות של החטיבה מעת עלייתה לדרום רמת

יותר מ-1800 מטרים ובהכרח מוגבלים הם בקיבולת-כוחות אך עם זאת מהווים יעד שכל המחזיק בו שולט על מרחבי התמרון הגדולים ומקיים בידיו עליונות טקטית חיונית על פתחות ע'בע'ב וג'בעב. הם מתנשאים לכדי 250 מטר מעל פני המישור מול אויב, שמיקם שם שטחי כינוס עבור שריוניו וגדודי הארטילריה הרבים שלו. שלושה קילומטרים מפרידים בין שטחי הכינוס לבין התלים השולטים במרחב הזה, ואשר בחזיתם ובצדיהם ניטשו הקרבות העזים.

האויב תוקף בלילה

כאמור שטפה יחידה אחרת, בתנופת ההסתערות, את תל ענתר ותל עלקיה ורק עם חשיכה, בהגיעה סמוך לתלים, נצטוותה יחידתו של ט. להתמקם להגנה במקום. אט-אט נתקבץ הכוח והתארגן להגנה, כשהוא פורס את שריוניו בהתרוממות שלרגלי התלים ובאוכף שביניהם. היה חושך והסביבה זרה היתה לחלוטין. כל שידוע היה, שיש להיערך כשהפנים מופנים לעבר כפר שאמס ודיר אל עדס שמרוחקים היו, כזכור, שלושה קילומטרים מן התלים. שעתים אינן זמן רב לשם התמצאות בשטח חדש, ובעוד

לעתים נסתיימה פעולת ההספקה ממש עם אור ראשון וסמוך לתחילתם של קרבות.

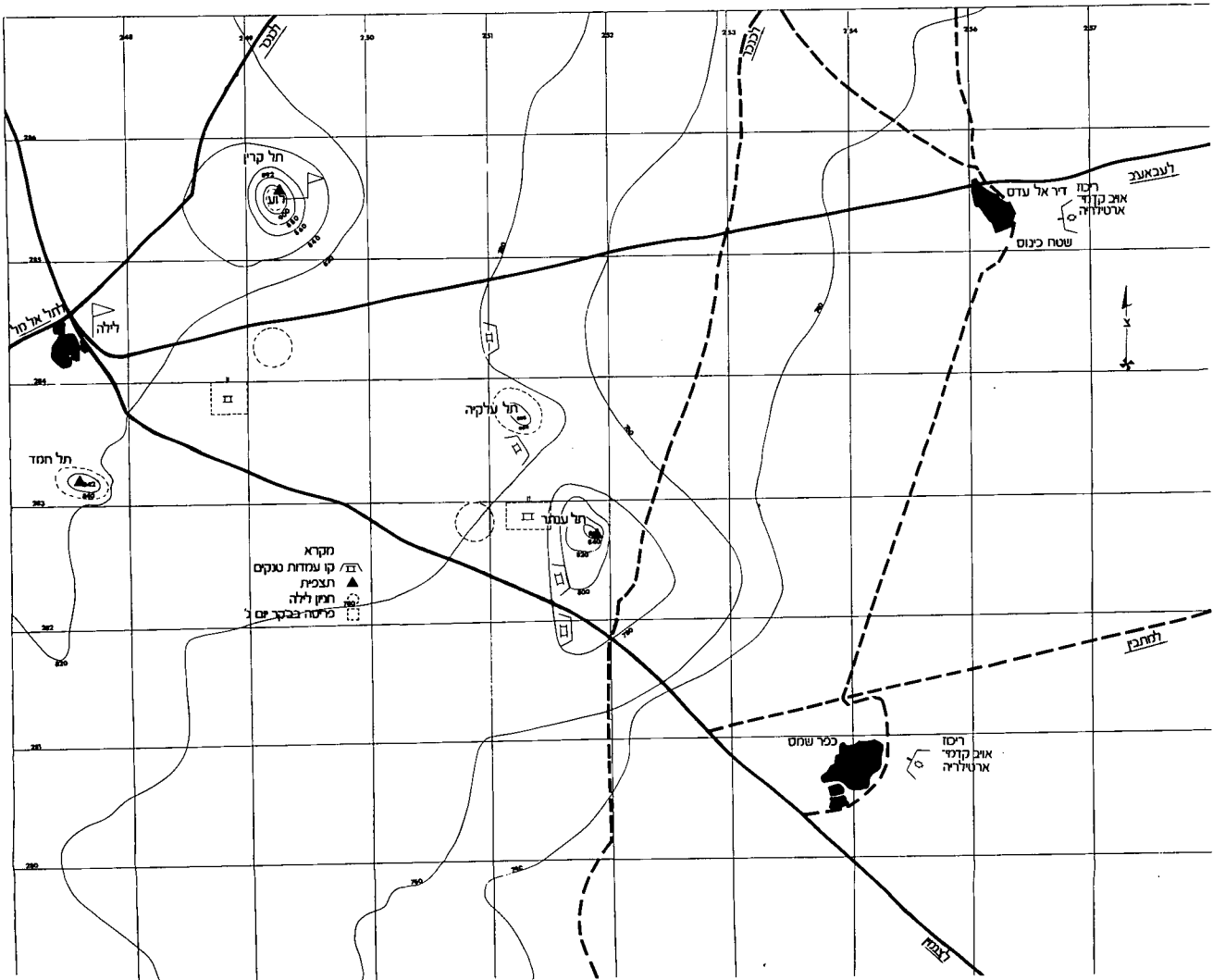
השחר החל מפציע, כשהשריונאים אינם משלים עצמם באשר לצפוי: היה זה שטח חיוני לאויב לא פחות משהיה חיוני לנו. הארטילריה שלהם בוודאי מטוחת היטב לעבר המקום הבולט הזה בבחינת „אש על מוצבינו“, וחיל האויר הסורי עשוי אף הוא לערוך את „ביקוריו“ משך היום.

הקרב הראשון

כאמור היו התלים האלה בעלי יתרונות טקטיים בולטים, אך כמאמר הפתגם הסיני: „במקום שם אורות חזקים — גם הצללים עמוקים...“; לכאורה ניתן היה למצוא בתלים ובמרחב בן 800 המטרים שביניהם מאחו טוב ושולט, שיהווה מאחו קרקעי לקרב הגנה סטאטי שעתידי להתחולל כאן. דומה היה, שאחיהו איתנה בתלים ותמרון מכות מן האגף על כוח תוקף יהיו בבחינת סדן ופטיש — צורת קרב קלאסית ומשאת נפשו של כל מפקד טנקים. בתנאי נחיתות בשריון ובארטילריה, כפי שמצאה עצמה חטיבה זו עם התייצבה מול דיביוזית שריון עיראקית, דומה היה שצורת קרב זו תהלום את הנסיבות ואף תעניק יתרונות רבים למגן. יתרונות אלה, כשהם מצטרפים לרצון לחימה, תותחנות טובה ומיומנות טכנית, עשויים הם לאזן במעט את נחיתותם המספרית של המגינים. לעומת זאת, גם צללים לא חסרים היו בצורת קרב זו. מאחר שהתלים היו התרוממות קרקע יחידה במרחב, ומשום המרחב הקטן שה-

אוכף שבין התלים יצר — היתה זו מטרה נאה לארטי- לריה עיראקית מאסיבית שלא נאלצה לטרוח רבות בבקשה לה נקודת טיווח נוחה. ריכוז מספר סוללות ארטילריה דיביוזיות על שטח שרוחבו אינו עולה על 800 מ' הנו לכל הדעות „כיסוי“ מירבי ומקובל ואף עולה על הצרכים של כוחות תוקפים. קשיי הירי וזיהוי המטרות בשעות הבוקר, אל תוך השמש העולה והמסנוורת, וענני האבק — גם הם לא הקלו על הלחימה. וכיון שמונים אנו את כל הצללים שבמאחו זה, נוסיף לכך עוד שניים: שיפולי הקרקע אינם חריפים במיוחד, אך שריון שנגלה בטווח 4000, טווח גדול במקצת לתותחנים, חומק לו בנקל בין קפלי הקרקע. משישבו ויתגלה — ויהיה זה במרחק שאינו עולה על 1700 מ', טווח שבו מאסת שריון גדולה, גם אם יאבדו לה טנקים רבים, עדיין ייוותר מהם די הצורך כדי לאגוף את כוחותינו ולהתייצב בעורפם, בלב המערך שלנו, ובעוצמה מעוררת דאגה, ומגרעת נוספת, שתוצאתה כמו זו הראשונה ומחוקת אותה, היא עובדת יכולתו של האויב לנוע במרחבים הגדולים, בריחוק ניכר מן התלים. באוגפו אותם הוא נמנע מפגיעה „בסדן“ של המגן ומערער את מעמדו על-ידי החדירה לעורף. הנה כי כן, שתי המגרעות גם יחד מובילות לאותה תוצאה — איגוף כוחותינו וכיתורם ולכידת המרחב העורפי על מפקדותיו ודרגיו.

המפקד לא היה זקוק להערכת-קרקע ממושכת, כדי לעמוד על תכונות אלה. ובאם בהערכה מדובר, יצוין שמספר הטנקים

ברוח זו אף פנה המפקד ט. למפקד החטיבה וביקש רשות לשפר עמדותיו.

החלטת המח"ט

מעטות הן ההחלטות המהותיות, שעל המח"ט להחליט בעיצומו של קרב; שכן עיקר המבחן הוא בלחימה ובאיכותה. אך משנוצר צורך להחליט — הרי החלטה קשה כשאל; זוהי החלטה המתקבלת בנתונים של קוצר זמן, תחת לחץ פיסי ואנושי ומתוך נתונים שבמקרה הטוב אינם מושלמים... דומה שעכשיו עומד היה המח"ט, י. בפני הצורך לקבל החלטה. במכשיר-הקשר הלכו ותכפו תביעותיו של המפקד ט., לאפשר לו דילוג מסוים. ולוא רק להקל מן הלחץ שנוצר על אגפו הימני. דורש היה מן המח"ט לדלג מספר טנקים לעורף, ואולי גם לתל הגבוה יותר. שני דברים עמדו עתה לנגד עיניו של המח"ט: חשיבותם הטקטית של שני התלים, אשר בהעדרם תאבד לחטיבה האחווה הטובה ביותר שבידה בקרב זה, והי עובדה שהאויב מכתר את כוחו של ט. מדרום, ובהיותו במרחק של כארבעה ק"מ מן הכוח אכן עלול הדבר לעלות בידו. נוכח שיקולים אלה הגיע המח"ט לכלל החלטה וכך הורה:

א. כוחו של ט. לא ינטוש את עמדותיו, חרף הלחץ שהפך בלתי-נסבל כמעט והגחתם של שריוני אויב בטווח של כ-300 מטרים באגפו.

ב. הכוח של ג. שנמצא היה אותה שעה כ-3 ק"מ מאחור — ייכנס באגף ימין של ט.. יומיים לאחר מכן עתיד המח"ט לשוב ולקבל החלטה דומה, ובשתייהן אותו עקרון פעולה: עמידה בתוקף על מאחו התלים גם בלחץ מאסיבי של האויב והכרעה על-ידי הנחתת מכה מן האגף על-ידי כוח רענן. החלטה פשוטה לכאורה, אך כיצד לבצעה בכוחות כה מועטים...

אפשרויות הפעולה של חיל-האוויר הישראלי, בעיקר עם יציאת האויב מריכוזיו בכפר שאמס ותל עדס, עודדו את המח"ט, עוד בתחילת הקרב, לשוב ולדרוש סיוע אוירי. עם זאת ספקן היה, באשר לסיכוי לקבל סיוע זה. לפיכך לא נותר לו ולאנשי שיו אלא לשמוח על מיעוט בפעילות אצל חיל-האוויר הסורי, שהונס באש החטיבה כל אימת שניסה לתקוף.

ההתקפה נשברת

הכוח של ג. נכנס על פי הוראות המח"ט לאגף ימין של החטיבה ופלוגה ראשונה, אשר הגיעה בעוד מועד ונכנסה לעמדות-ירי נוחות, פגעה והציתה שלושה טנקים שהיו באגפו של הכוח של ט.. נראה היה למפקד הפלוגה כי אכן הצליחו אנשיו להפתיע את האויב: יתרת הטנקים העיראקיים נראו מופתעים ותרנו אחר עמדות אש לכיוון הפרעה זו מן האגף. לא ארך הזמן וכל שמונה הטנקים, שנטלו חלק בגסיון-כיתור זה, נפגעו ועלו בלהבות. עם כניסת גדודו של ג. לקרב פחת הלחץ על אגפו הימני של ט., וזה התרכז עתה באגפו השמאלי, שם חדר האויב עד לטווח ירי-בזוקה מכוחותיו. כוח אחר, הופנה עתה לצד שמאל ב, "מתחו" את קו ההגנה עד קצה גבול היכולת. משורה ט. המפקד את אנשיו להתפרס באוכף שבין התלים, נע הוא עצמו אל צדו השמאלי של התל כדי לצפות ממנו. בעודו מטפס ותוך שנגלה לפניו השטח הפתוח, נורה לעברו טיל מסוג סאגר, שרק כפסע היה בינו לבין האנטנה

השמישים שלרשות היחידה היה דל ביותר. עם כוח דל זה עמד המפקד בבוקר ה-16 בחודש אוקטובר וציפה להתקפת-אויב ודאית. השמש החלה עולה במזרח — ממש אל תוך עיניהם העייפות של התותחנים ומפקדי הטנקים המחפשים מטרה או לפחות אבק שיעיד על תנועה. מולם מתנשא היה תל חרא הגבוה, שם ניצבו תצפיות וקציני תצפית קדמיים של האויב, אשר תוך ראות מצוינת עתידים היו לכוון את כוחו-תיהם אל בין,, התפרים" של המערך ולהנחות עליו ארטילריה מדויקת.

עם בוקר החל האויב לנוע. מאמץ של כ-40 טנקים החל נע לעבר היחידה, בעיקר בחזיתה, דהיינו — ממזרח ומדרום-מזרח. התכונה והאבק נראו היטב למ"פ שנמצא על תל ענתר בתצפית. הוא דיווח על כך למח"ט, שהבחין אף הוא באבק הרב המתנשא מכיוון כפר שאמס ואל עדס שמצפון. השעון הורה על השעה 0900, עת החל מאמץ מאסיבי זה של שריון לנוע לעבר היחידה. לבר מן היתרון הטקטי של רכיבה על שני התלים, שהם ההתנשאות הקרקעית היחידה ברדיוס של כ-6 ק"מ, לא עמד ליחידה זו כל יתרון, להוציא את האומץ והנכונות להילחם. כשהשמש בעיניהם, האבק מעיב על שריון האויב, המסתייע במטחי ארטילריה כבדים, עומדים היו הטנקים ומצפים לאויב, שיופיע בטווח נוח לתותחיהם. עתה נתגלתה מגבלת שיפולי הקרקע בכל חריפותה: ראשית התגלות האויב היתה, כאמור, בטווח של כ-5—6 ק"מ. עם הגיע שריון האויב למרחק של כ-4 ק"מ, טווח גדול מכדי להיות נוח לפגיעה במטרה נעה, נעלמים היו הטנקים בקפלי הקרקע ושיפוליו הנמוכים ושבים ומזדקרים בטווח הקריטי של 1,700 מטרים ומטה. נוכח עוצמת התקיפה היה ללוחמים יסוד לחשוש, שגם אם יציתו מספר ניכר מטנקי האויב, עדיין תיוותר מאסה גדולה די צורכה לשטוף את התלים או לפחות לאגפם ולהת-ייצב בעורפם. שיקולים אלה, שבוודאי מנקרים היו במוחו של המפקד וקציניו, הניעום בהכרח לפתוח באש ולהעסיק את האויב בטווחים רחוקים. וכל אותה עת הזדקר מולם, בולט בתוך השמש, תל חרא הנישא, ממנו, — כפי שניתן לשער — הינחו קציני תצפית את הארטילריה הטרדנית, שלעתים היתה ממש ללא נשוא.

האויב מנסה לאגף ולכתר

מאמץ נוסף החל מסתמן מכיוון מזרח ודרום-מזרח. באותה שעה ממש הגיחו טנקים ראשונים משמאל לכוח: כארבעה טנקי ט-55 הגיחו סמוך לו ובטווח של כ-300 מטרים. אלה זכו, כמוכן, לקדימה מיידית אך ניכר היה כי הכיתור הולך ומתחזק. ט. צפוי היה למצוא עצמו עם שריון אויב בערפו ובשני אגפיו.

המצב הלך והתמיר: בשלושה טנקים נתגלו תקלות ואחד מהם אף עמד ללא יכולת לצדד את תותחו. היה גם צורך לדלג מספר טנקים לאחור, כדי להתחמש מחדש, וכך קטן מספר הטנקים הלוחמים בפועל. באגף ימין של היחידה הובחן בבירור המאמץ האחר של האויב, שמונה אף הוא כ-30 טנקים ואלה אף העמיקו חדור עד שנראו מנקודת התצפית של ט. כאילו עומדים הם מימינו ומערפו. ט. סבור היה כי עתה העת לדלג טנקים לאוכף שמשמאל ליחידה, זה המשתרע בין שני התלים, ובכך להתחמק מעט מן הלחץ שנוצר על הכוח מאגפו הימני.

הוא לחניון לילי, ואילו כוחו של ט. (אשר הוא עצמו נפל בשעות אחר-הצהרים) התארגן ללילה באיזור התלים. ד. קיבל את הפיקוד על הכוח ועתיד היה לפקד עליו בקרבות הבאים. ד. אירגן את כוחו כך, שפלוגה אחת ישבה מדרום-מזרח לתל ענר ואילו יתר הכוח התארגן בחניון במישור שממערב לתלים. יחידת צנחנים קטנה הוקצתה לנו, כדי לאבטחו מפני תקיפות קרקעיות במשך הלילה, ואילו על התל עצמו הוצב כוח. הלילה היה רגוע יחסית, ולהוציא טפטופי ארטילריה לא אירע דבר.

השעה היתה 0400, השחר טרם עלה, כאשר כוח החי"ר המאבטח החליט כי תם תפקידו ללילה זה והחל עושה דרכו חזרה ליחידת האם שלו. האנשים, שהיו בתצפית על התל, חשו אף הם עייפות רבה, ומשלא אירע דבר — נכנסו לשקי השינה שלהם והתמכרו לשינה. לפתע, סמוך לשעת עלות השחר, נפתחה אש בווקות עזה לעבר כוח הטנקים, שהיה ערוך בחניון על התל. האש נורתה מאחור ומן האגף מטוח אפס. היחידה שעוד בשעות אחר-הצהרים היתה עדה לנסיגות חי"ר האויב לתקוף את התלים, השיבה באש מיידית, אך לא לפני שהחי"ר התוקף ירה מספר מטחי בווקה. למרבה הפליאה מיירי זה לא נפגע ולו גם טנק אחד. אכן שיחק להם המזל הפעם. עוד היחידה יורה, והמפקד הורה לכוח נוסף מגדודו לנזע מייד לאגפו השמאלי של הכוח המותקף. כוח זה עשה כמצווה ופתח באש. בין כה וכה עלה השחר ובמקום נותרו 4 גוויות מן הכוח התוקף וכן חייל פצוע, אשר נלקח בשבי. מדבריו נודע כי הכוח הותקף על-ידי שבעים חיילי קומנדו שפשטו על החניון חמושים בבווקות.

עתה גם נודעה זוהרת של הכוח התוקף — היו אלה עיראקים מן הדיביזיה העיראקית, שנשלחה לחזית הסורית. היו אלה עיראקים עמם לחמה החטיבה כל העת, וגם למחרת היום עתידה היתה החטיבה להתמודד עמם. רק משתם הקרב הזה נשמע קולם של אנשי החי"ר, שאמורים היו לאבטח את הטנקים, כשהם מחפשים דרכם ליחידת האם ומבקשים הכוונה מן המג"ד. מופתע היה וזועם על שעזבו משמרתם בלי לדווח לאיש. משער היה, שלו עמדו במקומם היו מונעים פשיטת בווקות זו.

פשיטה זו היתה אירוע מרכזי לאותו יום, ה-17 בחודש, ולהוציא הפגזות ארטילריה ומספר תקיפות אויר — לא אירע דבר בימי ה-17 וה-18 בחודש.

19 בחודש — מבחן אחרון

ליל ה-18-19 בחודש מצא את יחידתו של ג. ערוכה על התלים, ואילו יחידתו של ד. נמצאה עתה כ-4 ק"מ מאיזור התלים, סמוך לתל קרין. לילה זה, שלא כשני הלילות שקדמו לו, היה כל כולו בסימן של הפגזה. היתה זו הפגזה ממושכת, ולאחר חצות אף כבדה וניתכה ללא הפוגה על הכוח משך כל הלילה. המח"ט תוהה היה איזה דרך יבחרו העיראקים הפעם; התהיה זו התקפת חי"ר? טנקים? ושמה במשולב? אכן גם זה וגם זה צפוי היה לקרות, אך לא לפני שהאיר השחר. נראה היה למח"ט כי העיראקים גמרו אומר להשיב לעצמם את השליטה על שני התלים האלה, שערכם כה רב במרחב. היתה זו גם הנקודה המזרחית ביותר בתוך השטח הסורי ומעבר ל"קו הסגול", והאויב לא יכול היה להשלים עם עמידתו שם. כאמור, עומד היה כוחו של ג. בחניון בתלים וכאמש, כן גם הלילה,

המודקרת מעליו. גוש לוחט זה עבר ביעף מעל לטנק ולמעשה כל השטח הפתוח מכוסה היה עמדות-טילים כאלה. פלוגה מיחידתו של ג. הצטרפה משמאל לכוח שעומד היה על תל ענר, ותפסה עמדות משמאל לדרך נאסג' — כפר שאמס. פלוגה זו עוד הספיקה לדווח על פגיעות בשלושה טנקים שהיו באיזור כפר שאמס, בטווח של כ-3 ק"מ, וסימני הנסיגה המבוקרת החלו נראים בבירור. האויב התקפל לכפר שאמס.

קרוב לוודאי שפגיעה זו בכוח האוגף את התלים והשמדתם של ארבעת הטנקים אשר הצליחו, כזכור, לחדור עד לטווח של 300 מטרים משמאל לכוח של ט. שברו את תנופת ההתקפה ואותות של נסיגה, מלווה הנחתה ארטילרית על כוחותינו, החלו מסתמנים.

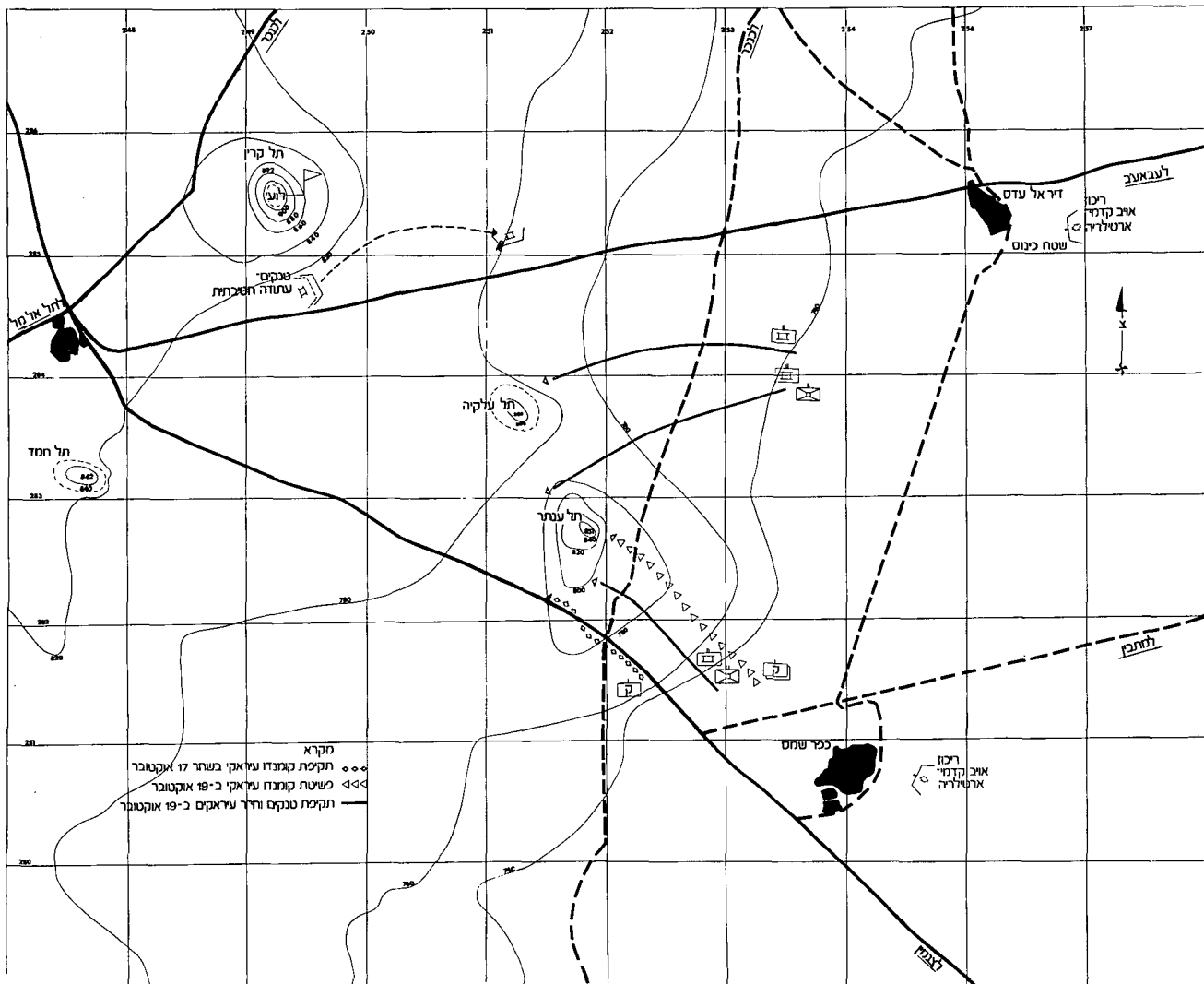
הקרב החל, כזכור, בסביבות השעה 0900. עתה היתה השעה 1500. לאחר כשש שעות לחימה קשה ביותר החל האויב בביצוע נסיגה מסודרת ומבוקרת לעבר כפר שאמס. תמה ההתקפה אך לא קורבנותיה: כאמור, מלווה היתה נסיגת האויב בהנחתות ארטילריות עזות ביותר. באחת ההנחתות הללו נפגע המ"מ א. המפקד ט, שהיה בקרבת מקום, סייע לחלץ את המ"מ והורה לפנותו לאחור. מחצית השעה לאחר מכן, נפגע גם ט. ברכיסי שחדר לערפו. היו אלה שני החללים, שנפלו בתום הקרב ודווקא מהפגזה ארטילרית לאחר יום קרבות שריון-בשריון. 130 טנקים מדגם ט-55 נבלמו והונסו, כשהם מותירים כ-30 מהם בשדה-הקרב. תם יום קרב ביחסי-כוחות של 1 ל-5 לרעתנו.

16 בחודש — אפילו

פלוגה מכוחו של ג., זו אשר נצטוותה קודם לכן לתפוס עמדות על תל ענר, עומדת היתה ערוכה משמאל לפלוגה שכבר נמצאה שם קודם לכן, מכוחו של ט.. כזכור השמידה פלוגה זו שלושה טנקים ומייד לאחר מכן הבחינה בתנועות נסיגה של האויב. זמן קצר לאחר נסיגת הטנקים הופיעו לפתע מספר רב של נגמ"שים, כשהם נעים לעבר כפר שאמס. כיוון שמצפים היו לתקיפה שלנו, חשבום אנשי הפלוגה לכוחותינו; אך משקרבו הנגמ"שים לכפר שאמס, והיו בטווח של כשלושה ק"מ מן התל, נצטוותה הפלוגה לפתוח באש לעברם. החי"ר ירד מן הרכב ומאות מהם ניראו משמאל לכפר שאמס ומימינו, כשהם הולכים ומתקדמים זקופים. המ"פ דיווח על כך למפקד ג., אך זה לא יכול היה לראות דבר ממקום עומדו. ירי מקל-עים לא הרתיע את החי"ר, ורק פגזים מעיכים אילצום להתכופף ולהיכנס לתוך התעלות שבסביבה. הארטילריה, שנתבקשה להנחית עליהם, בוששה לבוא ותחושת מפקד הפלוגה היתה, שהנה החי"ר נעלם בטווח של 1,000 מטרים ועלול להגיע בכל רגע סמוך אליהם. לבסוף, לפנות ערב, אכן החלה הארטילריה המצופה לפעול והעסיקה את החי"ר הזה. אך בזאת לא תמו קרבות החי"ר. אלה עוד עתידים היו להופיע ולהעסיק את השריון. בין כה וכה הוחלפה הפלוגה דלת הטנקים במחלקת צנחנים; וזו הראשונה דולגה כקילומטר לאחור, לחניון לילי.

פשיטת קומנדו

לילה ירד על רמת הגולן, ליל ה-16-17 בחודש. גדודו של ג. הועתק לאחור, לאיזור הצומת של כפר נאסג', שם התארגן אף

קצין הסיור, שהיה על פסגת תל ענתר, דיווח למח"ט כי הוא שומע קולות בערבית סמוך לו. היה זה ממש עת עלה השחר והמח"ט, במקום עומדו, יכול היה להבחין עתה כי התל כולו מאוכלס בהמון חיילים שזה עתה עלו עליו. היה זה תל חפור בעמדות לכיוון דרום, אך נראה שהח"ר העיראקי עוד טרם הספיק להיכנס אליהן. אותה שעה ממש נתחווור גם לג. כי 200 מטרים מעליו שורצת הגבעה חי"ר עיראקי. המח"ט הורה את ג. לתקוף מייד את תל-ענתר הגבוה ובו בזמן הורה לכוחו השני של ד, שהיה כזכור כ-4 קילומטרים מאחור, לנוע מהר ולתפוס את התל הצפוני, הוא תל עלקיה.

הכוח של ג. בהתקפה נגד חי"ר

כוח, מיחידתו של ג., יצא לאוכף שבין התלים ומייד הבחין בגושים רבים של חי"ר שנראו כפאלאנגות, שהיו עולים על תל עלקיה. כמו כן הבחין המפקד בביורו כי 13 אנשי החרמ"ש יורדים במהירות אל הוחל"מ שלהם. הוא ביקש אישור לפתוח באש ומשקיבלו, ירו כל שריוניו אש מקלעים לעבר גושי החי"ר ה, "סמיכים". עתה הורה ג. לכוח לנוע ולעלות על התל משמאלו. הכוח היה אותה שעה בתנועה לעבר עמדות היום שלו, כאשר השיגה אותו פקודת המפקד. הטנקים סבבו 180 מעלות ותוך דקות ספורות נערכו להתקפה. המפקד הסביר כי הכוח יתקוף משמאל ואף עשה זאת במשכו את יתר הטנקים אחריו. הטיפוס על המדרון התלול היה קשה ביותר לטנקים,

היתה מחלקת צנחנים מאבטחת אותם על הקרקע. כל משך ההפגזה העזה מצאו הצנחנים מסתור-מה בקרקע ואילו נהגי הוחל"מים שהביאום, מצאו מקלט בתוך הטנק של המ"פ שם נותרו, עד אשר הורה המפקד עם שחר כי יאספו את הצנחנים ו, "יקפלו" לאחור.

כשפשיטת הבזוקות של ליל אמש עדיין טריה בזכרונו, תוגבר חניון הכוח ביחידת החרמ"ש, וזו התפורה על פני 300 המטרים של החניון. יחידת חרמ"ש נשלחה אל פסגת התל, שם אמורה היתה לאבטח את תצפית הלילה שנערכה על-ידי סיירים. אך בעוד הסיירים מתמקמים על פסגת התל, היתה היחידה מת-פרסת על מדרונו הקדמי, לעבר האויב, והוחל"מ אתם. עמדו-תיהם היו מאוד בלתי-נוחות. פגזים ניתכו בסמוך להם — וקרוב לחצות ליל אף נורה פגז ישירות לעברם. חיש נתחווור להם כי ספק אם יוכלו לסייע רבות באבטחה, שכן נדחקים היו לעבר מסתור ותוחבים את ראשם עמוק בקרקע מפאת ההפגזה, שהלכה וכבדה לאחר חצות. עד השעה 0400 התזויקו לוחמים בודדים ומעטים אלה מעמד ואז, משכבדה ההפגזה ללא נשוא, ביקש מפקדם רשות לדלג לאחור ולהצטרף אל התצפית, שהיתה כ-20 מטרים מאחוריהם. באישור המפקד, ותוך ניצול הפוגה קלה בהפגזה, אכן עשו כן. אך בטרם חלפו חמש עשרה דקות נוספות שמעו לפתע קולות ירי מנשק קל ונתחווור להם כי הם מותקפים על-ידי חי"ר, דווקא מאחור, דהיינו מכיוון דרום.

ובעודם עולים הבחינו בבירור בחיילי אויב וטילי נ"ט בידיהם. אך עד כה טרם ניתן אישור לפתוח באש, שכן לנגד עיני המפקד היו אותם 13 לוחמי חרמ"ש והסיירים, אשר נותרו על התל ולא ידע מה עלה בגורלם. ערפל הקרב וערפילי הבוקר הכבדים חברו יחדיו ובעדם נראו חיילי האויב מסמנים בידיהם לטנקים לנוע לעברם. הייתכן כי חשובם לשלהם? השחר האיר כבר היטב ומבעד למשקפות הובחן בבירור כי אלה חיילי אויב. ואכן, כמו לאמת את מראה עיניהם נורתה לעבר הכוח אש עזה, עיקרת טילי נ"ט. למרבה המזל לא נפגע דבר במטח הראשון. הכוח ירה לעברם תוך שהוא נע ומתקדם אל מעלה הגבעה. הקרב היה קרבו של כל טנק בנפרד. בקשר כמעט ולא דיברו, ותוך שהיו מנסים לאכן את החי"ר הערוך בתעלות ירו לעברו ללא הרף. ככל שקרבו הטנקים לראש הגבעה כן התקשו בהנמכת קני התותחים. לא חלפה יותר מרבע שעה ומרבית הכוח נפגע: מ"מ 2 נפגע בפגיעה ישירה, הטנק עלה באש על צוותו ורק מפקד-הטנק הועף ונפצע. המפקד נפגע, וכן סמל מחלקה 2 ועוד מ"מ. עד תום הטיהור נותר רק מ"מ אחד וזה החל בארגון שארית הכוח. אף כי השעה היתה כבר 0600, טרם נסוגו הערפילים והשמש הזורחת חדרה דרכם בפיזור רב וסינוורה את השריונאים. אף-על-פי-כן הבחינו עתה ב-20 עד 30 טנקים, שהגיעו מכפר שאמס כשהם נעים ומנסים לאגוף את הכוח מכיוון צפון. כוח א', שעמד באוכף וחיפה על כוח של ג. בטיהור התל, פגע בשני טנקים בטווח של 800 מטרים, במדרגות התלים, ולאחר מכן ירה לעבר שריון אויב בטווח רחוק, תוך שהוא מתאם את אשו: טנק יורה וטנק מספק נתוני תיקון. בדרך זו עלה בידו לפגוע בעוד חמישה טנקים. משום תחילתו המוקדמת של קרב זה, עומדים היו עתה, בשעה 0900, עם מחצית ה, בטון" תחמושת ועל כן החלו הטנקים שלנו חוסכים בה; ומכאן ואילך ירו רק למטרות ודאיות.

כוח ב' גם הוא השמיד שני טנקים, ואף המפקד פגע בשני טנקים מן הכוח האוגף ובאחד שנמצא בכפר.

הכוח של ד. מצטרף להתקפה

הכוח, אף שנמצא היה משך הלילה בריחוק-מה מן התלים, שמע את הדי היריות ואף הבחין בקרב. עם תוראת המח"ט יצא הכוח והצטרף לקרב על התלים. מחלקה אחת עלתה לתל עלקיה ודיווחה על חי"ר, שתפס עמדות ממש בפסגת התל. על-פי דיווחי המחלקה נראה היה, שהתקפת החי"ר נשברה, אף-על-פי-כן הוסיפו המון רגלים עיראקיים להתרוצץ על התל. יתרת היחידה הצטרפה ללחימה בשריון האויב, שכזכור יצא זה עתה כשהוא מנסה לאגף מצפון ומופיע מימין הכוח. „יבולה" של יחידה זו הגיע לכדי 19 טנקים עיראקיים פגועים בחזיתה עד תום הקרב.

בזכרו את נסיונות הכיתור של ה-14 בחודש, הורה המפקד ליחידה זו להתיישב ממש על התל השני, בצפותו למאמץ נוסף של האויב מכיוון כפר אל-עדס, מאמץ שאכן החל מתפתח. כמו כן, טריים היו בזכרונו של המפקד קיומם של שטחים מתים המאפשרים לשריון אויב להתקרב בחסותם עד סמוך לכוח. לפיכך העלה מפקד מחלקה אל פסגת התל, מקום שם אמנם היה השוף לאש — אך אפשרויות התצפית והאש היו ללא תחליף. בהפעילו טנק בודד אחד פגע המ"מ בשישה

טנקים עיראקיים ממקום עמדתו הנישאת, כולם בטווחים שבין 1,200 ל-1,500 מטרים. אך רק כשעה חלפה מאז נבלם מאמץ התקיפה העיראקי מדרום וכבר החל מסתמן נסיון-תקיפה נוסף — הפעם מכיוון כפר אל-עדס.

המאורעות באו תכופים בזה אחר זה: התקפת החי"ר עם שחר, התקפת שריון מכיוון דרום ועתה התקפה חזקה מכיוון כפר אל-עדס, צפון-מזרח לתלים. עוצמת הקרבות ותכיפותם מול חטיבה המונה טנקים מועטים אילצו את המח"ט לערב בקרבות את מרבית החטיבה. כ-200 טנקים עיראקיים מעורבים היו בהתקפת המלקחיים המדורגת הזו כשהטנקים המועטים שמולם יוצרים יחסי כוחות לא שקולים. תאוריית השימוש בסדן ופטיש תוך לחימה באויב נייד המתנפץ על מגן השולט היטב בקרקע היתה בבחינת משאלת לב בלבד עבור המח"ט. אף-על-פי-כן לא ויתר המח"ט על הרעיון של הנחתת התקפה מן האגף על התוקפים. במאמץ עליון ותוך החלטיות נחושה הפריש המח"ט כוח טנקים שהיווה את המסגרת של גדוד נוסף.

לקראת התקפה זו היה הכוח של ד. פרוס כלהלן: יחידה אחת טרודה היתה בחלקה בטיהור התל ביחד עם יחידה מהכוח של ג. יחידה אחרת עמדה איתן ובעמדות טובות על תל עלקיה. יחידה נוספת תפסה את האוכף שבין שני התלים. כאמור היתה מחצית היחידה טרודה בלחימה עם המאמץ הצפוני של העיראקים. המפקד שאף כי אלה ינתקו מגע ויצטרפו לכוח בלחימתו הצפויה עם המאמץ השני. לבקשה זו התנגד המח"ט שכן אין מנתקים מגע תוך כדי קיום מגע אש, והאישור לנתק מגע לא ניתן. מול היערכות זו החלו העיראקים מקדמים כ-20 טנקים מכיוון כפר אל-עדס היישר אל עבר יחידה משלנו, הצופה היטב לטווחים רחוקים. נראה היה למפקד, שצפוי לו כאן קרב שריון קלאסי: בעוד אשר אותה יחידה בולמת את השריון התוקף, תוכלנה שתי היחידות הנותרות להכותו מן האגף ולהשמידו. עז היה רצונו של המפקד לתת לעיראקים להתקרב וללכוד רבים ככל האפשר. אך הלחץ על הכוח היה גדול ביותר. מפקד אחת היחידות, שהטנק שלו נפגע, חזר לדווח על כך ואף התרעם על מפקדו, על שאינו נוקט פעולה. נקל להבין אותו מפקד שהתרעם, אשר ברשותו היו רק טנקים ספורים — האחד ללא צידוד, ומולו כ-20 טנקים עיראקיים. המפקד הממונה סירב להיכנע ללחץ של המפקד הכפוף בשלב זה והעדיף לשגר אחד מעוזריו שירגיע את המפקד הכפוף וידווח ביתר רוגע על הנעשה. עתה הופיעו כשישה טנקים ראשונים של האויב בשטח ההריגה. שתי היחידות פתחו באש לעברם מן האגף והציתום מייד. הצוותים נראו נוטשים. דרך הפעולה שננקטה היתה כה קלאסית, עד שהמפקד משוכנע היה יותר מתמיד שנחפו ומיצר היה שלא המתין זמן נוסף, שכן יכול היה „לקלוט" יותר שריון אויב ולהשמידו בדרך זו.

משהבחין המח"ט כי שריון האויב נמצא בטווח הקריטי של 1000 מ' מן התלים, ובהיותו מודע ללחץ הרב בפניו עומדת היתה יחידה מכוחו של ז, הורה המח"ט לכוח הטנקים הנוסף לבצע תקיפה מן האגף השמאלי. תקיפה זו שהיתה בעלת השפעה מכרעת על התנהגות האויב ועמידתם האיתנה של שני הכוחות האחרים שברו את ההתקפה העיראקית. עם דעיכתה נותרו בשדה המערכה 70 טנקים עיראקיים שרופים, ויתרם נסוגו.

תמה המערכה, תמו קרבות החטיבה במערכה כבדה זו.

ניתן למצוא בשירות כ-6 דגמים, "משופרים" של T-54, מספר דגמים של T-55 וכנראה 2 דגמים של T-62.

שיפור הדגם הבסיסי

המציין את אופי השיפורים בין הדגמים השונים הוא התכליתיות שלהם. השיפור נעשה על-מנת להשיג מטרה פונקציונלית כגון תוספת אמצעי ראיית לילה תת-אדום, תוספת אמצעי לפריצת שדות-מוקשים וכד'. אין שיפורים, "אסטטיים", שיפורים לצורך נוחות או מותרות. להיפך — ישנה מגמה לא לשנות ולא להחליף מרכיבים שכבר הוכיחו את אמינותם בעבר אפילו אם הביצועים שלהם נופלים משל מערכות מודרניות: המערכת האוטומוטיבית של טנק T-62 שונה רק במעט מזו של ה-T-54, ולא הוחלפה למרות שלסובייטים ידוע לבטח שהיא נופלת בביצועיה ממערכות אוטומוטיביות של טנקים מערביים. סביר כי הסובייטים החליטו להסתפק לעת עתה במערכת אוטומוטיבית טיבית העונה לדרישות מינימליות תוך שיפורים קטנים במערכת, כאשר שינוי יסודי במערכת זו צפוי בדור הבא של טנקים סובייטיים.

דוגמה נוספת של מדיניות ההיצמדות לדגם הבסיסי, ושיפורו במשך השנים ניתן לראות בנשק האישי של החייל הסובייטי, הוא הקלאשניקוב הידוע. רובה זה ש"מוצאו" מרובה הסער הגרמני ה-M44, עבר במשך השנים מספר גלגולים ויש ממנו לפחות שלושה דגמים עם שינויים ששיפרו את אמינותו, ביצועיו או הורידו את עלות הייצור. במשך כל השנים האלו דבקים הסובייטים בדגם הבסיסי ועדיין אין הוכחות שיש להם כוונה ללכת בעקבות המערב ולעבור לקליבר של 5.56 מ"מ.

פיתוח מערכות חדשות

שינויים בדוקטרינה הצבאית הסובייטית ובראייתם את, "המלחמה הבאה", פיתוח אמצעי לחימה חדש או טכנולוגיות צבאיות חדשות במערך (המהווים איום על העליונות הצבאית באמצעי לחימה קונבנציונליים של ברה"מ) הם בין הגורמים שיכולים להביא את הסובייטים לפיתוח מערכת נשק חדישה. עם זאת כנראה שמערכת חדישה מוכנסת לשירות רק כאשר מערכת קיימת אינה עונה על הצרכים המבצעיים החדשים וכאשר נוצרת סכנה של אובדן העליונות הצבאית בשל כך.

פיתוח נגמ"ש ב.מ.פ.1, שהינו בעל הגנת אב"כ מלאה המאפשרת לחימה לכל אנשי הצוות מתוך נגמ"ש סגור, יכול להצביע על כך שהחל מסוף שנות החמישים לכל המאוחר, רואים הסובייטים את אפשרות הפעלת נשק כימי ואטומי במלחמה הבאה באירופה בסבירות גבוהה. האפשרות להפעלת נשק כימי ואטומי מופיעה אמנם בכתובים אך העובדה שהסובייטים היקצו משאבים כלכליים מרובים לפיתוח נגמ"ש חדיש זה, שעלות ייצורו מתקרבת ככל הנראה לעלות הייצור של טנק, מראה שהבעיה המבצעית של לחימה בשטח מוזהם כימית או אטומית זוכה אצל הסובייטים לעדיפות גבוהה. בהקשר זה ניתן להצביע על מאמץ סובייטי לשיפור יכולת ההפעלה של רכב קרבי בשטחים המוכים בויהום רדיו-אקטיבי כאשר לשם כך צוייד הרכב במוני קרינה כציוד תקני ונוספו אמצעים למניעת חדירתו של אבק רדיו-אקטיבי לרכב.

בפיתוח משפחת תותחי טנקים ותותחי נ"ט בעלי קנה חלק ניתן לראות דוגמה למאמץ פיתוח ארוך-טווח של אמצעי

מגמות בפיתוח אמצעי לחימה על-ידי הסובייטים

סא"ל דודו

כלי הנשק שנלקחו שלל לראשונה במלחמת יום הכיפורים מעידים על מגמות מנוגדות לכאורה של פיתוח אמצעי לחימה יבשתיים על ידי הסובייטים. מצד אחד רואים את טנק המערכת העיקרי של צבאות ברית-וארשה היום, ה-T-62 שברוב מערכותיו (פרט לנשק עיקרי) אינו נבדל כמעט מה-T-54 שיוצר לראשונה לפני כ-20 שנה. לעומתו עומדים נגמ"ש מודרני, ה-ב.מ.פ.1, שכדוגמתו אין למצוא בשירותו של אף צבא מערבי, ומגבירי אור כוכבים מותאמים לקלאשניקוב, למקלע ול-ר.פ.ג.7 דבר שאף הוא טרם הוכנס לצבאות המערב כאמצעי סטנדרטי.

גודל סדר הכוחות

גודל סדר הכוחות הינו אחד הנתונים המשפיעים על מדיניות הפיתוח הסובייטית; צבא המחזיק מעל ל-30,000 טנקים ביחידות דות ובמחסני חירום מחויב בהכרח להצטייד בשלבים ומשך החלפת הטנקים מדגם לדגם יכול להשתרע על פני עשור שלם. מסיבה זו נראה כי השיטה המקובלת על הסובייטים היא להכניס לשירות דגם בסיסי ולשפר אותו במשך השנים, ובאמת

השפעת הזירה והכוונות

הנשק הסובייטי מיועד ללחימה בזירה האירופית. בזירה זו ישנם מכשולי מים רבים אותם יוכלו לחצות ללא גישור כל הנגמ"שים האמפיביים ואם אינם עמוקים אף הטנקים המצוידים במערכת שינור (שנורקל). לצליחת מכשולי מים רחבים ועמוקים פיתחו הסובייטים מערכת שלימה של אמצעי גישור, דוברות ורכב אמפיבי. ביניהם ראוי לציון מיוחד גשר ה-פ.מ.פ. המאפשר גישור פערים רחבים מאוד בזמן קצר ביותר. חלקות הגשר, שהינן בעלות מבנה הנדסי פשוט, ניתנות להרכבה ופירוק במהירות. תרגולת טובה מאפשרת לגדוד גישור לגשר על פני פער של מעל 200 מ' תוך 30 דקות.

הריבוי של אמצעי גישור בצבא הסובייטי והעובדה שכל הנגמ"שים הינם אמפיביים מצביעים אף הם על תפיסה בסיסית התקפית ועל כוונות לניהול לוחמה התקפית.

שימוש בטכנולוגיות חדישות

בפיתוח אמצעי לחימה יבשתיים נוטים הסובייטים להשתמש בטכנולוגיות מוכרות ואינם ששים לפתח טכנולוגיות חדישות, לפני המערב. עם זאת ניכר מעקב סובייטי מתמיד אחר הפרסומים הטכניים הגלויים המופיעים במערב ולימוד מקביל של הנושאים החדשים. ידועים המקרים בהם הקדימו הסובייטים את המערב ביישום הצבאי של טכנולוגיות שפותחו במערב. דוגמה טובה לכך ניתן לראות בטכנולוגיות הייצור ובצורת הניהוג של טיל ה"סאגר".

סיכום

לסיכום ניתן לאמר שמדיניות פיתוח אמצעי הלחימה של הסובייטים מוכתבת על ידי תורת הביטחון שלהם הרואה אפשרות של ניהול לוחמה התקפית דינמית המבוססת על כוחות שריון תוך שימוש בנשק כימי וגרעיני בסבירות גבוהה. הסובייטים מתכוונים לאפשרות זו ומפתחים נשק המתאים לנסיבות אלו בהתחשב במגבלות הנובעות מקיום סדר כוחות גדול.

הסובייטים מנהלים מדיניות פיתוח זהירה ושקולה ונמנעים בדרך כלל מלהיכנס ל"הרפתקאות טכנולוגיות". אופיינית להם:

- היצמדות לדגם בסיסי טוב תוך שיפורים פונקציונליים.
- תיכנון הנדסי השואף לפשטות ועמידות בתנאי עבודה קשים.
- תיכנון מערכת נשק חדשה רק כשיש הכרח בכך בגלל חשש לאבדן העדיפות או שאיפה להשגת עדיפות.
- שימוש בקומפוננטות קיימות וטכנולוגיות ייצור שעמידותן בדרישות הוכחה בעבר.
- אפילו בפיתוח מערכות נשק בעלות תפיסה חדשנית בתור מערכת, אין נטיה לפתח טכנולוגיות מהפכניות מיוחדות למערכת, אלא להשתמש במרכיבים ישנים ומוכרים ככל האפשר.

עם זאת ישנם שטחים, בהם הסובייטים מובילים במחקר המדעי (כגון לייזרים, מגנט והידרודינמיקה) ואין זה מן הנמנע שהם יהיו גם הראשונים לממש הישגים מדעיים אלו בצורה של אמצעי לחימה חדישים.

להשגת עדיפות על פני תותחי טנקים ונ"ט מערביים. ביסודו של מאמץ זה היתה מונחת הבנה תאורטית של הפרמטרים הקובעים בחירת השריון ובשל העובדה שבתוחת בעל קנה חלק ניתן לירות קלע העולה בביצועיו בפרמטרים אלה על זה שנורה מתוחת בעל סלילים. כאשר הסובייטים ניגשו לפיתוח זה, ועד לאחרונה, הדעה המקובלת אמרה שלא ניתן להגיע לדיוק הדרוש בירי נ"ט מתוך תותחים בעלי קנה חלק. עם זאת יש לציין שהסובייטים אינם היחידים המפתחים תותחים בעלי קנה חלק, אך הם הראשונים להכנסתו לשירות בטנק מערכת.

הטנק T-62 עם תוחת 115 מ"מ בעל קנה חלק מהווה דוגמה טובה הן לפיתוח מערכת חדישה להשגת עדיפות והן להיצמדות למערכות שכבר הוכיחו את עצמן. נראה כי טנק זה למרות מגבלותיו מהווה לדעת הסובייטים, תשובה מתאימה לטנקים של המערב עד סוף העשור. סביר עם זאת שיוסיפו לשפר אותו במגמה להפיק ממנו ביצועים טובים יותר בהשקעה מינימלית.

יחד עם זאת לא ניתן להסיק מכאן ששיקולי עלות הינם מכריעים אצל הסובייטים, להיפך ניתן להביא מספר דוגמאות הפוכות. אחת הדוגמאות הינה כוונת מא"כ (מגביר אור כוכבים) שפותחה במיוחד עבור ה-ר.פ.ג.7. במקרה זה אנו מוצאים שעבור אמצעי שעלות ייצורו נמוכה (ה-ר.פ.ג.7) פותח מא"כ שעלות ייצורו גבוהה פי 10 ויותר. עצם המצאותו של מא"כ צבאי מתוצרת סובייטית מראה שאין לזלזל ביכולתם לפתח אמצעי לחימה הנחשבים למתקדמים אם יש להם צורך בכך, למרות שבטכנולוגיות ייצור הם מפגרים אחרי המערב.

כמות, איכות ואמינות

פרט אולי לקלאשניקוב, שאין עוררין על אמינותו וטיבו, נחשב בעבר הנשק הסובייטי כנופל באיכות ואמינות מנשק מערבי מקביל לו. דעה זו נסמכה גם על העובדה שהנשק הסובייטי הצטיין בפשטות תכנון ובפשטות ייצור לרוב על חשבון מרכיבי נוחות והנדסת אנוש. בנגמ"ש ב.מ.פ.1 יש שיפור גדול, אולי אף "קפיצה", הן מבחינת מורכבות התכנון ההנדסי והן מבחינת תשומת לב לבעיות של הנדסת אנוש ואבזורי, "נוחות". בעוד שבעבר הסתפקו הסובייטים בכמויות גדולות של אמצעי לחימה בעלי איכות ייצור לא גבוהה, אנו עדים עתה לעליה ברמה הטכנית של המוצרים. השיפור בטיב גורר איתו גם עליה במחיר אמצעי הלחימה הסובייטיים החדשים וספק אם זה בא על חשבון כמות הכלים בצבאות ברית וארשה או על חשבון רמת החיים של האוכלוסיה.

הרבה אמצעי לחימה סובייטיים לא יעמדו בדרישות התקן הצבאי האמריקאי, דבר שיכול להצביע על אמינותם הנמוכה יותר יחסית לאלו של נאט"ו. ההשפעה המבצעית של הפרשי אמינות סביר שהיא מורגשת ברמת הפרט אך ככל הנראה די בעדיפות הכמותית הגדולה של הסובייטים כדי לבטל השפעות אלו על כלל המערכת. אם להדגים זאת במספרים, נניח שלפי יחסי הכוהות באירופה עומדים מול כל 100 טנקים אמריקאיים בעלי אמינות כוללת של 90%, 300 טנקים סובייטיים בעלי אמינות כוללת של 80%. משמעות הדבר שבשדה יהיו על כל 90 טנקים אמריקאיים כשירים 240 טנקים סובייטיים.

בעקבות הלקחים שהופקו במלחמת העולם השנייה, באירופה, ובשל ריבוי הנהרות הנחלים שם, פותחו אמצעים רבים ומגוונים לצליחת מכשולי-מים. פן הוקדשו מאמצים ניכרים לאחר המלחמה — בעיקר בצבא הסובייטי — בהכשרת כוחות היבשה לצליחת נהרות וצאימוגם בכך; בעקבות זאת גובשה שיטה מתקדמת של צליחה.

צבא המתקדם ביותר בפיתוח האמצעים לצליחת נהרות הוא הצבא הסובייטי שגורס, כי מכשולי-המים אינו יעד בפני עצמו, אלא צליחתו היא אחד מיעדי הפניניים בדרכם של הכוחות למלא את משימתם. בעקבות דוקטרינה זו יש, למעשה, לכל כלי רכב-הקרב המשוריינים של ברה"מ פושר מעולה לצלוח מכשולי-מים. אף הטנקים הפנינוניים מסוגלים לצלוח מכשולי-מים בעומק המגיע לחמישה מטרים בערך.

צבאות המערב מפתחים כיום רכב-קרב-משוריין אמפיבי וצירוף גישור צף, אלא שהגוש המזרחי עוסק במרץ רב יותר מהמערב בפיתוח אמצעי צליחה.

אנו נענים לבקשת הקוראים הרבים אשר פנו בבקשת חומר בנושא צליחת מכשולי מים ומגישים שוב מאמר שפורסם בחוברת 220. חומר זה מעודכן גם היום. המערכת

אמצעים לצליחת

הגורמים המשפיעים על הצליחה

אופיו של מכשולי-המים (הנהר) קובע את סוג האמצעים אשר אפשר להפעילם לצורך הצליחה. הגורמים העיקריים הקובעים את אופי המכשול הם:

- א. נתוני הנהר: • רוחב; • עומק; מהירות הזרימה של המים; • השפעת הקרקע, לרבות מכשולים טבעיים ומלאכותיים; • הימצאות מעברות טבעיות או מלאכותיות.
- ב. עונת השנה ותנאי מזג-האוויר.
- ג. דרכי גישה לגדות, טיב הקרקע ואופי הגדות.
- ד. אופי הגנת האויב על המכשול².

להלן נדון בקצרה באחדים מן הגורמים הללו.

רוחב הנהר — בהתאם לרוחבם מסווגים את הנהרות ל-3 קבוצות עיקריות³:

- א. נהרות צרים — עד 60 מטרים; ב. נהרות בינוניים — עד 300 מטרים; ג. נהרות רחבים — מעל 300 מטרים.

1. כאמת מידה לפיתוח והצטיידות עושים הצבאות חישוב של קיום מכשולי-מים קטן ברוחב עד 50 מטרים כל 50 קילומטרים; ומכשולי-מים רחב (300 מטרים) כל 100 קילומטרים.

רוחב הנהר משפיע על פעולת הצליחה מבחינות אחדות:

- שיטת הצליחה; לדוגמה, בנהרות צרים לא ישתמשו בשלב ראשון ברפסודות והשאיפה תהיה להקים מייד גשרים צפים. לעומת זאת בנהרות רחבים יתכן כי לא יוקמו כלל גשרים וישתמשו ברפסודות.

- כמות אמצעי הצליחה הדרושים.
- משך הזמן הדרוש לביצוע הצליחה. עומק הנהר — בהתאם לעומקם מסווגים הנהרות כלהלן:

- א. נהרות רדודים — עד 1.5 מטרים;
 - ב. נהרות עמוקים — עד 5 מטרים; ג. נהרות עמוקים מאוד — מעל 5 מטרים.
- עומק המים משפיע על פעולת הצליחה בשלושה תחומים:

- שיטת הצליחה. לדוגמה, טנקים סובייטיים המצוידים בשנורקל מסוגלים לצלוח נהרות בעומק עד 5 מטרים.

• יכולתם של כלי-רכב שונים לצלוח במעברות.

- שיטת העבודה בבניית הרפסודות ובהקמת הגשרים.
- מהירות הזרימה של המים — לפי מהירות זרימת המים מסווגים את הנהרות לשלוש

- קבוצות⁴:
- א. מהירות קטנה — עד 0.5 מ/שנ;
- ב. מהירות בינונית — עד 1 מ/שנ;
- ג. מהירות גבוהה — עד 2 מ/שנ.

המהירות משפיעה על פעולת הצליחה מן הבחינות הבאות:

- משך הזמן הדרוש לבניית הגשרים; ככל שמהירות הזרימה גדלה כן גדל משך הזמן הדרוש לבניית הגשרים. זרימה מהירה יוצרת קשיים מיוחדים בהקמת הגשרים.

- השימוש באמצעי הצליחה השונים תלוי גם במהירות הזרימה; לדוגמה, לא ניתן להקים גשרים צפים בנהרות בעלי זרימה מהירה מאוד; לעומת זאת זרימה מהירה אינה משפיעה על אמצעי צליחה בעלי הנעה עצמית.

- ככל שגדלה מהירות הזרימה כן קטן עומק מעברה אותה יכולים לצלוח כלי-רכב ורכבי-קרב-משורינים למיניהם שאינם אמפיביים.

השפעת הקרקע והמכשולים — מבנה הגדות, קרקעית הנהר והמכשולים המצויים בה משפיעים על היכולת לעבור במעברות, על האפשרות לנוע על הקרקע-

סובייטיים. צבאות המערב מסווגים את הנהרות נים באורח שונה.
 4. מהירות הזרימה אינה אחידה לכל אורכו של הנהר ועלולה להשתנות בהתאם לעונת השנה.

זכר קצב התנועה המהיר הנדרש מה צבאות המודרניים והאיום בהפעלת נשק גרעיני טקטי על-ידי צבאות המערב המזרחי כאחד, הושם דגש מיוחד על פיתוח אמצעים רבים ומגוונים המסייעים למעבר מכשוליים במהירות. העיקרון הוא, שאין להיעצר ליד מכשול-המים, ויש לצלחו בגזרה רחבה תוך כדי תנועה. עיקרון זה מחייב שימוש באמצעים מגוונים, כדי לצמצם ככל האפשר את השימוש בגשרים.⁵

האמצעים המודרניים ביותר הם ה-נגמ"שים האמפיביים, הטנקים האמפיביים והרפסודות האמפיביות המתנני-עות; אמצעים אלה מבטלים את הצורך בכמויות גדולות של רכב וציוד שהיו דרושים לבניית הגשרים ומאפשרים הקמה מהירה יחסית של רפסודות וגשרים כבר בשלבים הראשונים של מבצע הצליחה. אך בולטת העובדה שהציוד המזרחי מיושן ומתקדם מזה המערבי. בשלבים הראשונים של הצליחה, יכול היום הצבא הסובייטי לוותר, כמעט כליל, על הצורך בגשרים.

כשוליים-מים אינם מסוגלים לעכב לזמן ממושך צבא מודרני; מכשול המים דומה כיום למכשולי הקרקע האחרים המצויים בזירת הלחימה. אין לצפות בעתיד הקרוב לשכלולים, "מרעישים" בשטח זה, אם כי לבטח יקוצר עוד יותר משך הצליחה בשל שיפורים בציוד ובגישה הטכנית.

מכשולי מים

סא"ל פרויקה

עית (טנקים עם שנוקל) ועל אפשרות השימוש ברפסודות. השימוש ברפסודות אינו אפשרי בנהרות רדודים, שהרי הן שוקעות במים; לכן עלולים מכשולים, הגם שאינם בולטים מעל פני המים, לעכב את תנועתן ולגרום להן נזקים.

אמצעי הצליחה

כדי לאפשר העברת כל סוגי הכוחות בזמן הקצר ביותר ובהשקעה פחותה ככל האפשר של אמצעים וכוחות לבניית גשר, פותחו אמצעים בעלי הינע עצמי המשמשים בחלקם גם ככלי לחימה. ובחלקם ה-אחר — כציוד להעברת כוחות בלבד. ניתן לחלק את האמצעים הללו לקבוצות הבאות: א. אמצעים לחי"ר (סירות הס-תעורות וגשרי חי"ר). ב. אמצעים בעלי הינע עצמי (למעבר עצמי). ג. גשרים ממוכנים. ד. פונטונים לבניית גשרים צפים. ה. מעבורות מתנניעות המיועדות לשמש כרפסודות או כגשרים צפים. ו. טנקים בינוניים הצולחים בעזרת שנוקל התקני ציפה. נדון להלן בכל סוג של אמצעי צליחה.

מבנה הקרקעית משפיע על הצליחה מבחינת הבאות:

- האפשרויות להכשיר נתיבי גישה אל המים; ירידות למים ויציאות מהמים ל-צורך הצליחה באמצעים בעלי הינע עצמי. טיב דרכי הגישה למקומות הצליחה משפיע באורח ישיר על מהירות הצליחה, על הצורך בהשקעת אמצעים הנדסיים כדי לאפשר לכוחות להגיע אל המכשול ול-צאת ממנו לשטחים עבירים, ובאופן כללי על הצלחת המבצע. כן משפיע מבנה הג-דות על בחירת מקום הצליחה והאמצעים.
- כמות אמצעי הצליחה בעלי הינע עצמי המסוגלים לצלוח במעברות ללא צורך בעבודות הנדסיות.
- משך הזמן הדרוש לבניית מעגנים לרפסודות בנקודות צליחה.
- סוג התמיכות הדרוש לבניית גשרים הנשענים על קרקעית הנהר.

אמצעי צליחה לחי"ר (פרט לנגמ"שים)

קיימים שלושה אמצעי צליחה עיקריים לחי"ר. השימוש בכל אחד מהם תלוי בסוג המכשול, ובעיקר ברוחבו, בגדות ובמהירות זרימת המים. במכשולים צרים בעלי גדות תלולות זרימת מים מהירה מאוד ניתן להעביר חי"ר בעזרת כבל המתוח בין שתי גדות המכשול. מעבירים את הכבל לגדה הרחוקה על-ידי שחיין או באמצעות מטול אנקר-לים היורה את הכבל לגדה הרחוקה של המכשול.

ה"גרפנל" הוא עוגן הנורה ממטול רימור-נים בקוטר 40 מ"מ של הרובה האמריקני "M16A1" או ממטול הרימונים האמריקני "M-79". הוא כולל מנוע רקטי, עוגן וכבל ניילון; משקל המערכת — כ-2 ק"ג בלבד וניתן לירות את העוגן למרחק מעל 50 מטרים.

גשר למעבר חי"ר — ניתן להפעלה במכשולים בעלי מהירות זרימה קטנה עד גדר-לה. הגשרים החדשים הם קלים ביותר ונוחים לנשיאה; הם מורכבים מחלקות קצרות הניתנות לניפוח באויר או מחלקות עשויות מקצף מוקשה, קל ביותר. קיימים גם גשרי חי"ר כבדים יותר הנתמכים על-ידי סירות.

גשר "תעלות" אמריקני המורכב מחלקות. אורך כל חלקה — 3.3 מטרים, ורוחבה — 2.1 מטרים. הגשר עשוי מקצף מוקשה גמיש וחייל אחד יכול לשאת חלקה אחת באריזה קומפקטית. משקל כל חלקה — 9.9 ק"ג. הגשר מורכב על-ידי חיבור חל-קות אחדות וניתן לגשר באמצעותו על מכשול ברוחב 15 מטרים (5 חלקות).

סירות למעבר חי"ר — סירה למעבר של פטרולים בויאט-נאם. משקלה — 2.5 ק"ג; הסירה מתנפחת ונושאת 4 אנשים או 400 ק"ג. ארבעה אנשים יכולים לנפחה תוך 5 דקות.

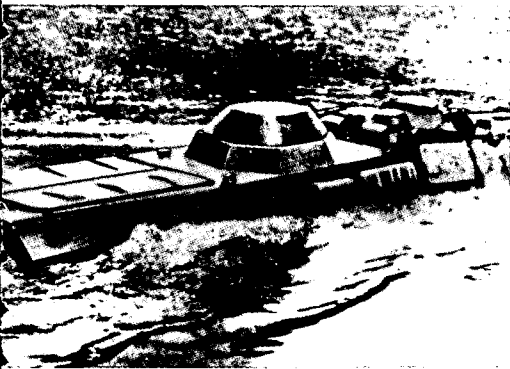
5. שאיפה זו נובעת ממשך ההקמה הארוך של הגשרים ומפגיעותם, בעיקר לנשק גרעיני ולהתקפות מן האויר.

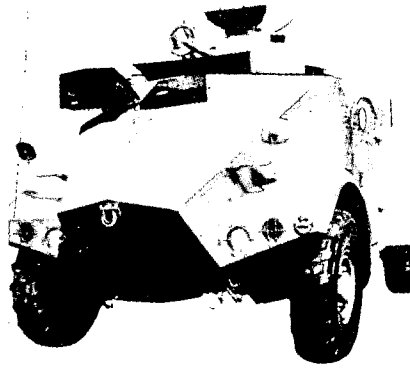
גשר סרט חי"ר אמריקני (פניאומטי)

„גרפול“

נגמ"ש ציכי OT-64 בשייט

נגמ"ש אמפיבי צרפתי VTT-AML

סירת הגומי „זודיאק“ (צרפת), שוקלת 95 ק"ג ונושאת 8–10 חיילים. ניתן לה-ניעה על-ידי משוטים או באמצעות מנוע חיצון; היא משמשת להעברת חיילים, ציוד, כמצופים לגשר חי"ר, או כמצוף לרפסודה קלה.

סירת הגומי "NDL-20" (ברזה"מ) שוקלת כ-150 ק"ג; היא מסוגלת לשאת 25 חיילים או 2.5 טונות ומונעת על-ידי 10 חות-רים או בעזרת מנוע חיצון; היא משמשת להעברת חיילים וציוד.

קיימים סוגים רבים אחרים של סירות מתוצרת המערב ומתוצרת הגוש המזרחי, המבוססות על אותו עיקרון, דהיינו משקל עצמי מועט והפעלה מהירה ונוחה.

אמצעים בעלי הינע עצמי

אמצעים בעלי הינע עצמי הם כל הכלים המסוגלים לנוע בכוחות עצמם במים עמוקים אשר זרימתם אטית עד מהירה. חלקם מונעים במים באמצעות הזחלים ותנועתם איטית ("M-113" האמריקני), חלקם מונעים בעזרת מדהפים ("K-61" הסובייטי) וחלקם מונעים בסילון הנוצר על-ידי טור-בינות מים ("BTR-50" הסובייטי). בעת תלותם בירידה נוחה למים וביציאה נוחה ומתונה מהמים.

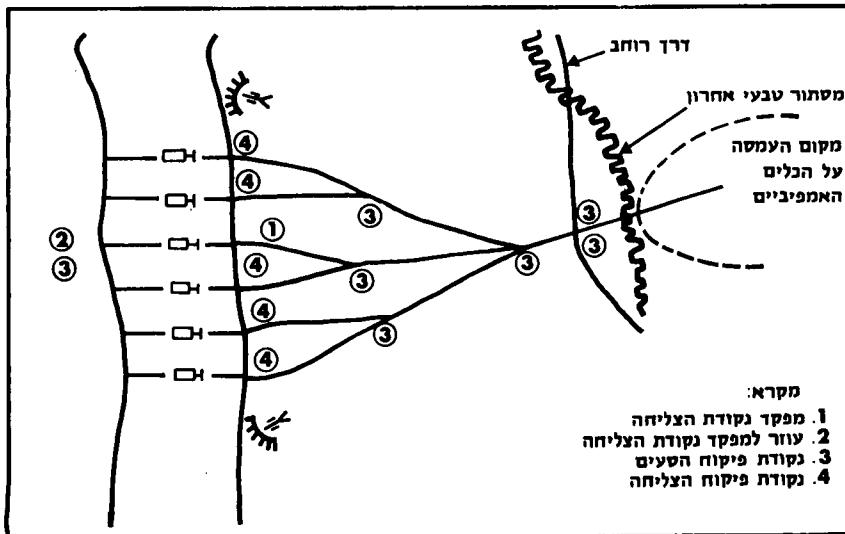
האמצעים בעלי הינע עצמי מתחלקים לסוגים הבאים:

- שריוניות סיור ונגמ"שים אמפיביים – אופניים וחלילים.
- טנקים אמפיביים.
- כלי-רכב אמפיביים אופניים (גיפים ומשאיות).
- משאיות אמפיביות זחליות.

נגמ"שים אמפיביים

נגמ"שים אמפיביים פותחו בעיקר בברה"מ ובצבאות ברית ורשה שם קיימים סוגים רבים של שריוניות סיור, של נגמ"שים אופניים ושל נגמ"שים זחלילים. רוב ה-נגמ"שים האמפיביים הסובייטיים מונעים על-ידי סילון מים וכושר תמרונם מעולה.

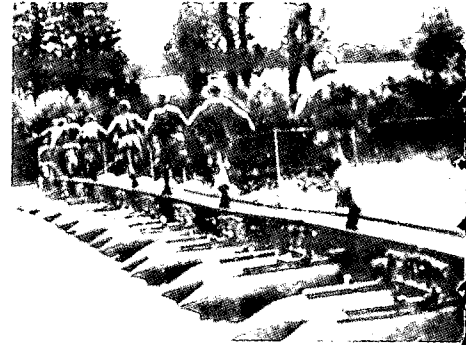
תיאור סכמטי של נקודת צליחה לכלי רכב אמפיביים / לרכב קרב

גשר תעלות אמריקני

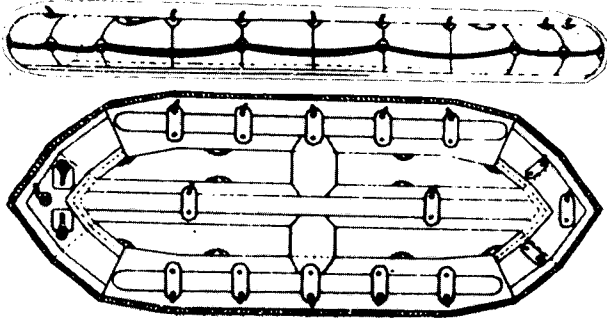

סירה מתנפחת אמריקנית

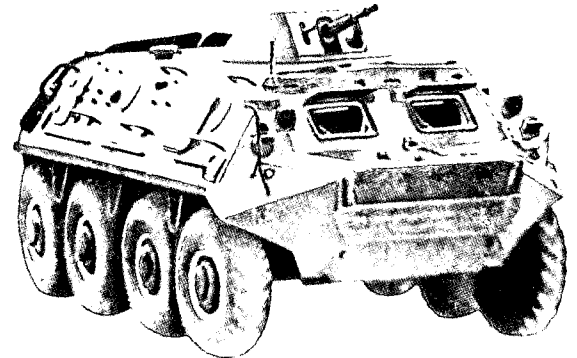

גשר חי"ר על סירות "זודיאק"

סירת הסתערות סובייטית NDL-20

נגמ"ש אמפיבי סובייטי BTR-50

נגמ"ש אמפיבי סובייטי BTR-60 (PB)

נגמ"שים אמפיביים — טבלת השוואה

הנגמ"ש	תוצרת	משקל ערוך לקרב	מס' חיילים	מהירות שיוט	רדיוס סיבוב במים	כושר טיפוס	אופן תנועה במים
"COMMANDO V-100"	ארה"ב	7.3 טונות	12	6 קמ"ש	7.93 מ'	33°	תנועת גלגלים
"LVTP-7"	ארה"ב	30 טונות	28	13 קמ"ש		35°	סילוני מים
"VTT"	צרפת	5.75 טונות	11			30°	תנועת גלגלים
"M-113"	ארה"ב	10.4 טונות	13	5 קמ"ש		31°	תנועת זחלים
"BMP-76"	בריה"מ	10 טונות	11	8-10 קמ"ש			תנועת זחלים
"BTR-60PB"	בריה"מ	10 טונות	17	9 קמ"ש			מדחף
"BTR-50PK"	בריה"מ	14.5 טונות	14	10 קמ"ש		38°	סילוני מים
"OT-64PK"	צ'כיה	14 טונות	20	9 קמ"ש	10 מ'	30°	2 מדחפים
"OT-62"	צ'כיה	15.5 טונות	18	10 קמ"ש		38°	סילוני מים
"BRDM-1"	בריה"מ	5.6 טונות	5	9 קמ"ש			סילוני מים

טנקים אמפיביים

כיום אין, למעשה, לטנקים הבינוניים כושר אמפיבי במלוא מובן המילה. נעשים נסיונות לאפשר לטנקים בינוניים כושר ציפה בעזרת מצופים צדדיים, כאשר התקדמות הטנק במים היא על-ידי הזחלים. אך אמצעי זה עדיין אינו נחלת הצבאות, בגלל מגבלות. יוצאים מכלל זה הטנק האמפיבי הקל "PT-76" שפותח בבריה"מ ומונע על-ידי שני סילוני מים הנוצרים בעזרת טורבינות מיוחדות, הטנק הקל השוודי, "IKV-91".

רכב אמפיבי אופני

כלי-רכב אמפיביים קיימים הן במערב והן במזרח. שימושם העיקרי הוא ביחידות סיור וביחידות קדמיות. הם מצויים בדרך כלל בכמויות קטנות ומשמשים, כאמור, לסיור או להסעת מפקדים ולהובלה ליחידות קדמיות. המשאיות האמפיביות מסוגלות לשאת מטען של כ-3 טונות, ומידעות להעברת נשק מסייע.

משאיות אמפיביות

משאיות אמפיביות זחליות קיימות בגוש הסובייטי בלבד. הן מיועדות להעברת

גייסות, אפסניה ונשק מסייע (ארטילריה). המשאיות מסוגלות לשאת במים מטען בין 4—7.5 טונות. הן אינן משורינות ומונעות על-ידי מדחפים.

גשרים ממוכנים

יעודם של גשרים ממוכנים הוא לגשר על מכשולים צרים יחסית. הגשר אינו צף במים, אלא נתמך על גדות המכשול ו/או על קרקעיתו. כל הגשרים הממוכנים מנוגדים על רכב-קרב-משוריין או על רכב רגיל, והם נעים יחד עם הגייסות ומסוגלים לגשר במהירות על פני מכשולים צפויים או בלתי-צפויים.

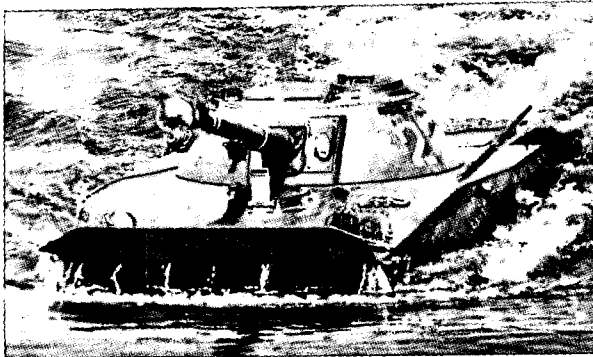
הגשרים הנתמכים על שתי גדות המכשול מסוגלים לגשר על פערים של 11—20 מטרים לערך, יהא עומק המכשול אשר יהא. רובם נישאים על טנקים.

הגשרים הנשענים על קרקעית המכשול אינם מוגבלים במיוחד על-ידי רוחב המכשול אך אי אפשר להשתמש בהם במכשולים שעומקם עולה על כ-3 מטרים. הגשרים מורכבים ממספר חלקות מתחברות. בעזרת גשרים כאלה ניתן להתגבר על מכשולים ברוחב של 30—50 מטרים.

סוג הגשר	אורך חלקה	רוחב חלקה
1 גשר ממוכן "KMM"	7 מ'	2.95 מ'
2 גשר ממוכן "TMM"	10.5 מ'	3.8 מ'
3 גשר ממוכן "גילואה"	א. 22 מ' ב. 32 מ'	במצב פרוס עם הרכב הנושא 3.05 מ'

פונטונים (מצופים) לבניית רפסודות וגשרים

רפסודות או גשרי מצופים משמשים לצליחת מכשולי-מים עמוקים ורחבים. הגשרים או הרפסודות מורכבים מחלקות בסיסיות המהוות משטחים בעלי כושר ציפה. את החלקות מחברים ביניהן לגשר

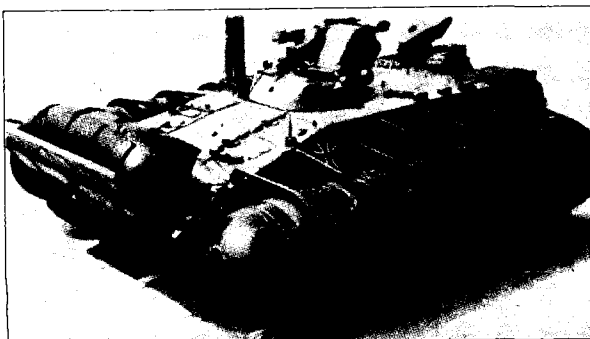

טנק אמפיבי PT 76

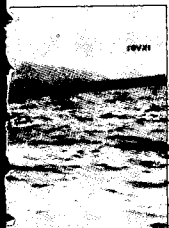
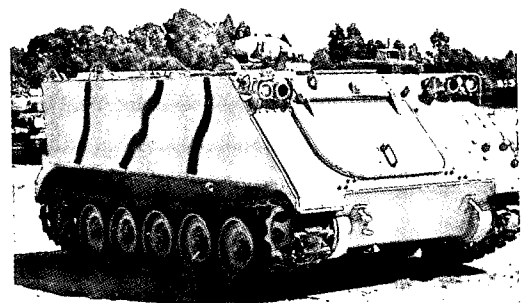

נגמ"ש סובייטי אמפיבי BMP-76

נגמ"ש גרמני "מרדר" עם התקן ציפה

נגמ"ש אמפיבי אמריקני M-113

רים או לרפסודות. ציוד זה משמש להעברת סנקים בינוניים וכבדים ושיירות של כלי-רכב. ברשות ברה"מ אף גשר מצופים להעברת רכבות. גשרים אלה מחייבים כי מכשול המים יהא עמוק יחסית, וכן שתהיינה דרכי גישה נוחות למכשול, ושטח גדול יחסית לצורך פריקת הרפסודות או הגשר ובנייתם. הבניה נעשית לרוב בתוך המים. בשל ממדיו של הציוד וכמותו יש צורך, בדרך-כלל, בכלי-רכב תובלתיים רבים (לרוב בעלי הנעה קדמית); לכן נוהגים להקים את הגשרים או את הרפסודות רק כאשר אינור הבניה אינו נתון לאש מנשק שטוח-מסלול (ר-ר) בים, מקלעים, סנקים ותותחים נ"ט). כאשר משתמשים ברפסודות יש צורך להקים הרחק מן המכשול נקודות העמסה נוחות. לשם פריקת הציוד (הכולל לרוב סנקים ורכב-קרב-משוריין אחר) משתמשים בכבשים (רמפות) המותקנים על הרפסודות.

בדרך כלל כל חלקי הגשר זהים, למעט ההלקים המיועדים להתחבר אל הגדה (חלקות חוף), שהם בעלי מבנה מיוחד. הקמת גשרים אלה נמשכת זמן רב יחסית (שעות אחדות). קיימים דגמים רבים של גשרים צפים, ולהלן אחדים מהם.

טבלת השוואה לגשרים ממוכנים

משקל חלקה	מספר החלקות במערכת	אורך הדורגל	סיווג הגשר	סוג הרכב הנושא	זמן בניה (יום)
2.5 טונות	5	3-1 מ' (טלסקופי)	15 טונות	זיל-157	מערכת שלמה 45 ד'
6.7 טונות	4	3-1 מ' (טלסקופי)	60 טונות	קראז-214	מערכת שלמה 40 דקות
33 טונות (עם הרכב)	4	7.5 מ'	40 טונות	גילואה	חלקה באורך 20-32 מ' — 2-5 דקות

טבלת השוואה של גשרים צפים

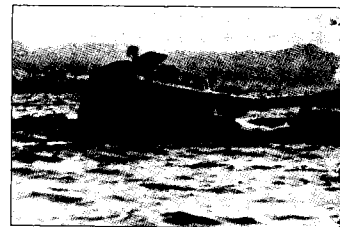
סוג הגשר	סיווג (טון)	תוצרת	מספר מצופים נדרשים	משך זמן הוהקמה (דקות)	הערות
LPP 1	40	ברה"מ	111	180	מיושן
TPP 2	50	ברה"מ	80	150	מיושן
PMP 3	60	ברה"מ	30	30	חדיש
M4T6 4	50	ארה"ב	45	240-300	ישן
Pr-12-E 5	50	גרמניה המערבית	45	240-300	חדש
UNIFLOTE 6	80	בריטניה	111	90-360	ישן

מתייחס לגשר באורך 200 מ'

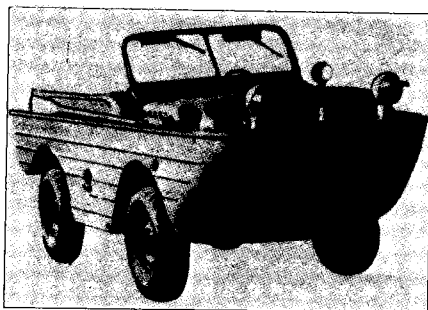
שריונית סיוור אמפיבית סובייטית BRDM-2

סנק קל אמפיבי שוודי IKV-91 במצב שיט

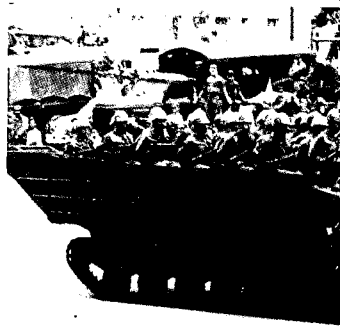
גיפ אמפיבי סובייטי MAV

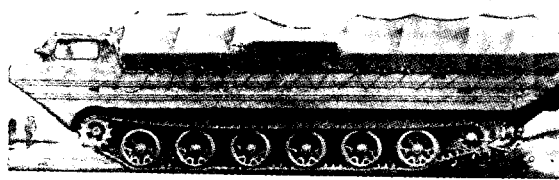
שריונית סיוור אמפיבית צ'כית OT-65 בשיט

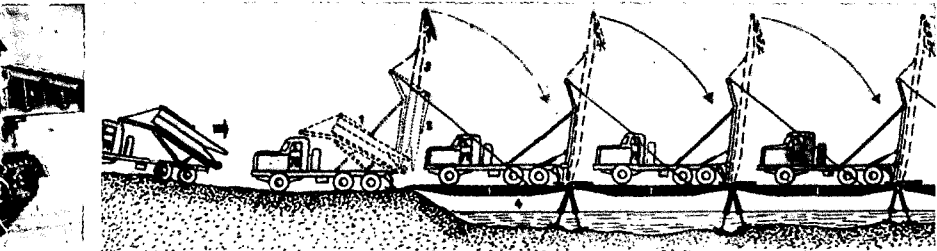

משאית אמפיבית סובייטית K-61

משאית אמפיבית זחלית סובייטית P.T.S.

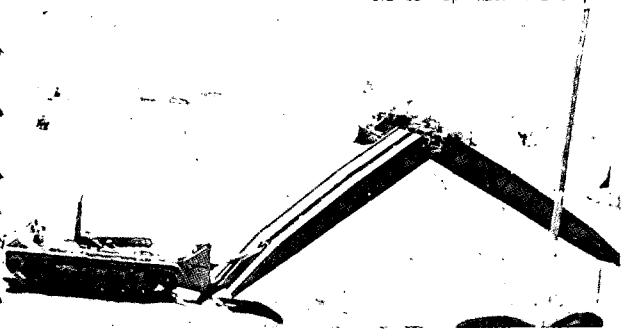
שלבים בפריסת גשר TMM

טנק גישור אמריקני M-48

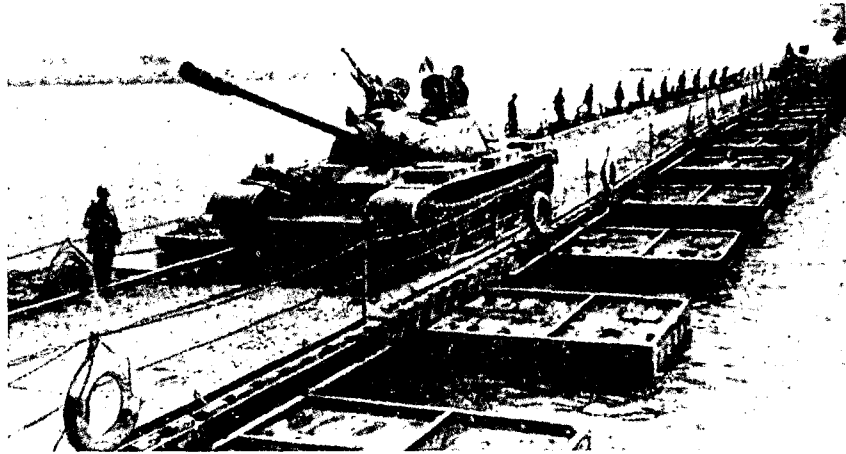

גשר ממוכן סובייטי TMM

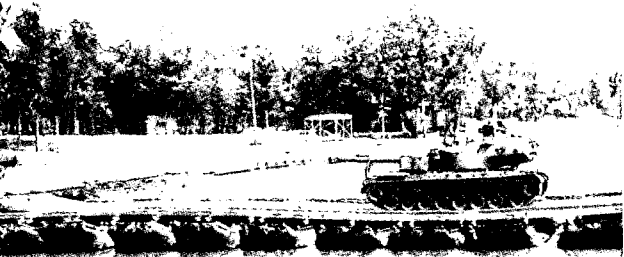
גשר סובייטי TPP

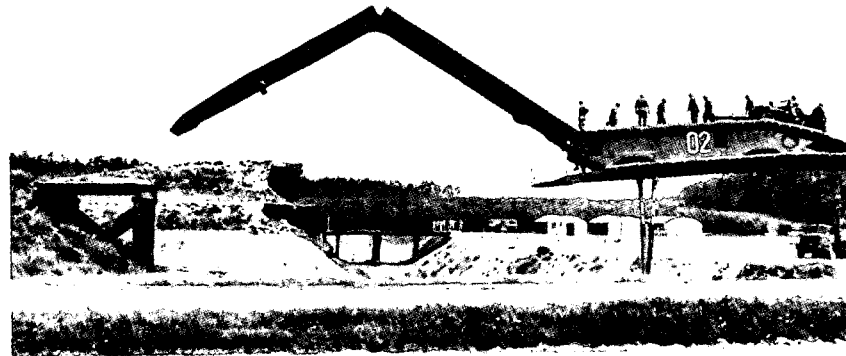
גשר צף אמריקני M4T6

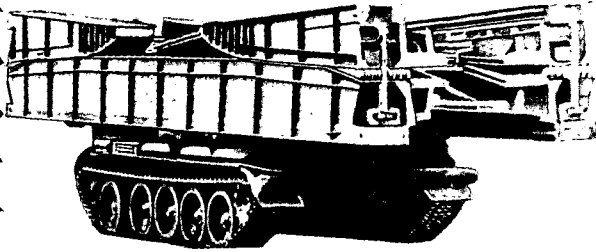
גשר ממוכן צרפתי, "גילואה"

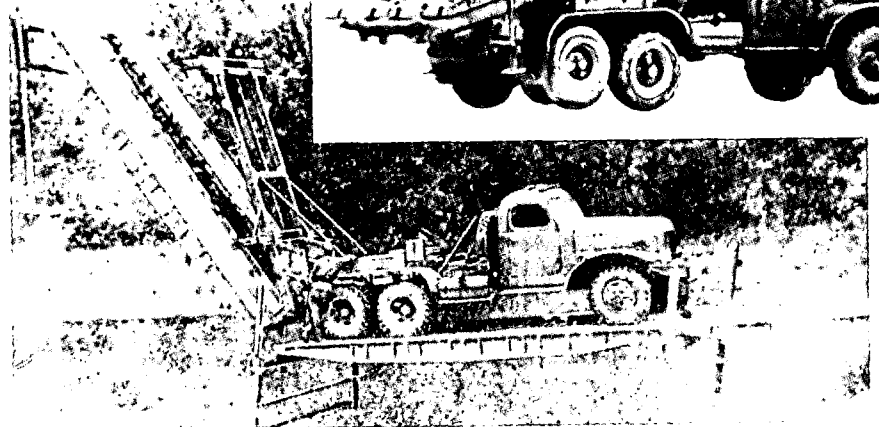
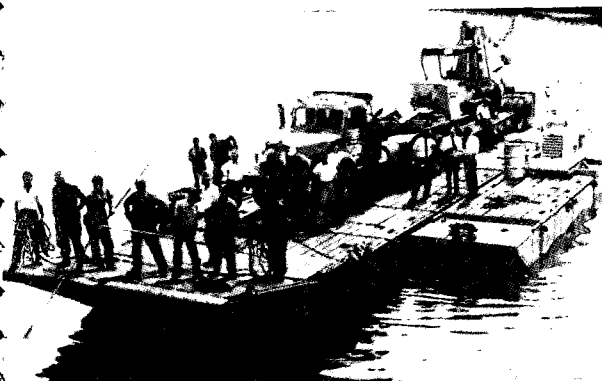
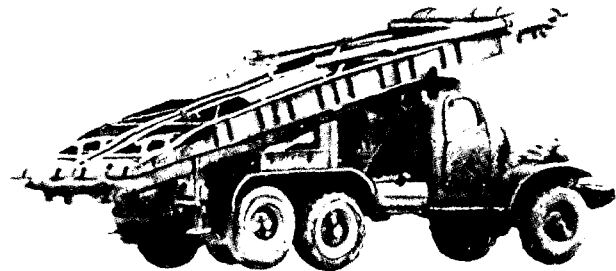
טנק גישור סובייטי MTO-67

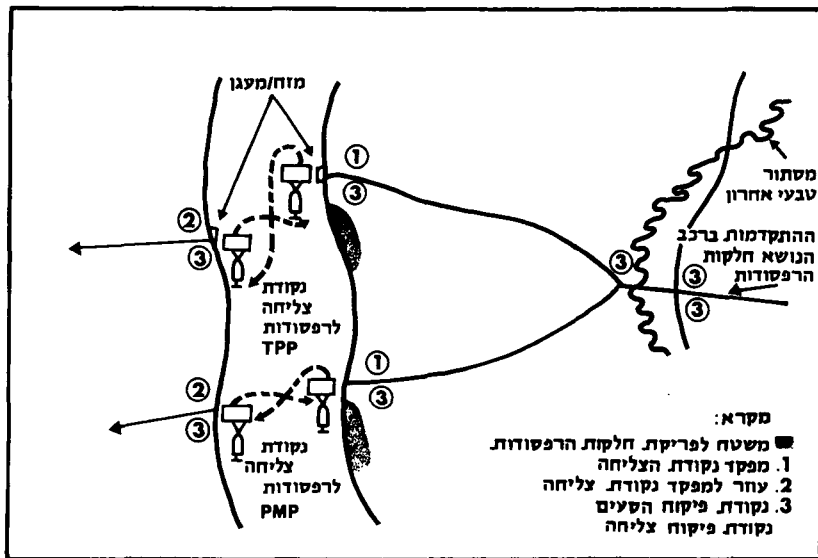

גשר ממוכן סובייטי
KMM בפריסה

רפסודה בריטית "יוניפלוט"

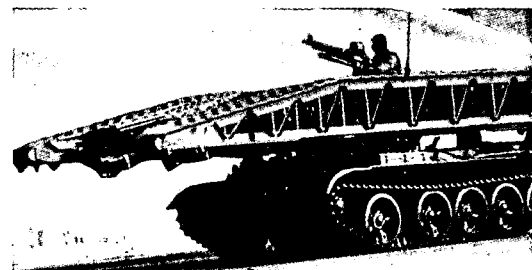
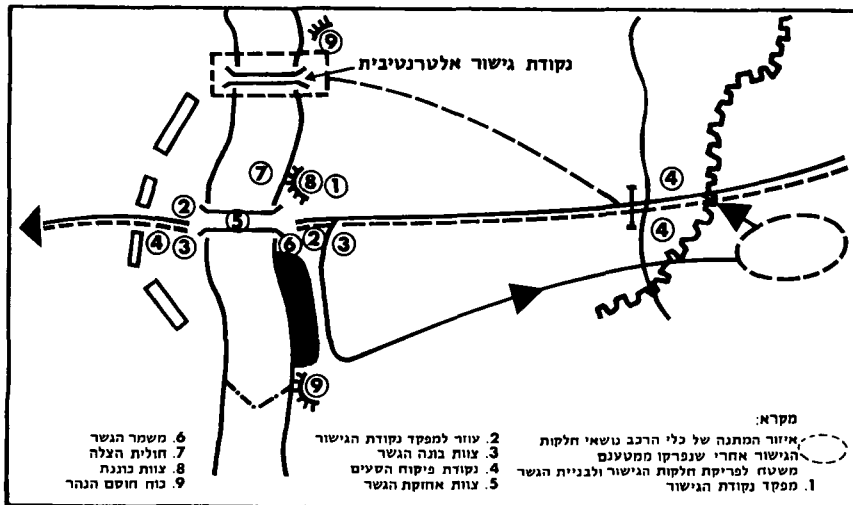
תאור סכמטי של נקודת צליחה ברפסודות

למעלה מ-100 חלקים בגשר "יוניפלוט" בריטי או "TPP" סובייטי; לכן מספר החיבורים שדרוש לעשות הוא מועט.

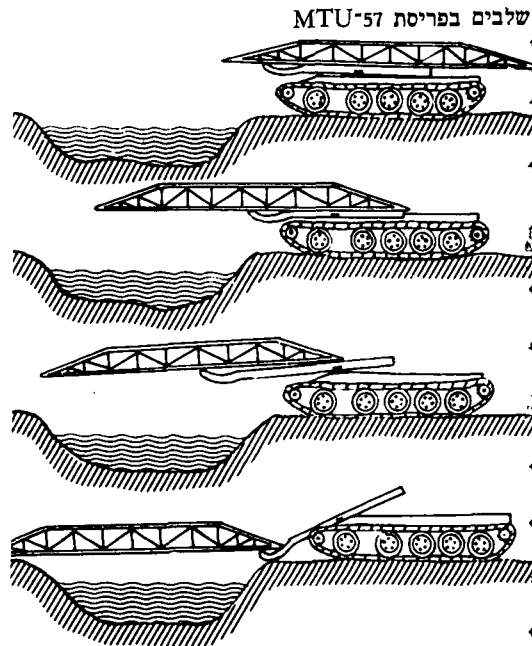
הגשר מוטל למים הישר מהמכונות, ואין צורך לפרוק אותו בעזרת מנופים או ציוד עזר.

התרגולת לבניית גשר זה מבוססת על עבודה במקביל. כל כלי-הרכב הנושאים את חלקי הגשר מתקרבים למים במקביל בהילוך אחורי ומטילים את המצופים למים. המצופים נפתחים מאליהם, וכל שמוטל על החיילים הוא לחבר את המצופים ביניהם ולעגן את הגשר במקום.

תאור סכמטי של נקודת גישור

טנק גישור סובייטי MTU-57

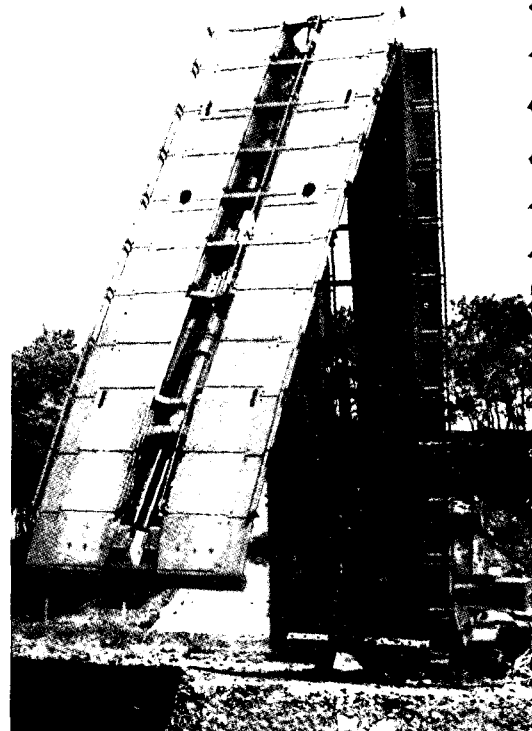
MTU-57 בפריסת שלבים

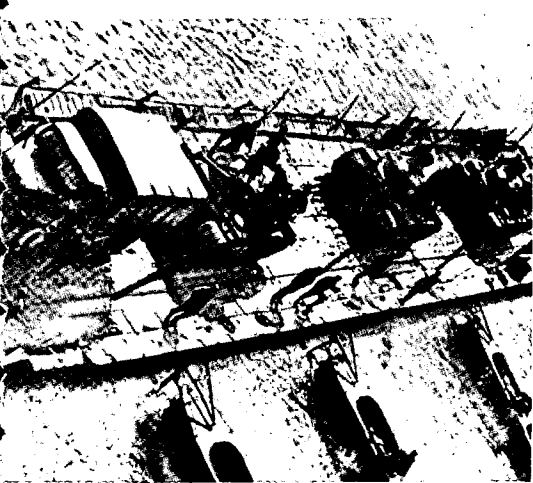
גשר מצופים סובייטי "PMP" גשר המצופים הסובייטי "PMP" הוא החדש והמתקדם ביותר מכלל הגשרים הצפים. יתרונו העיקרי הוא במהירות הקמתו. בעוד שהקמת גשר מצופים רגיל נמשכת שעות אחדות, ניתן להקים גשר זה במשך עשרות דקות בלבד. הגורמים העיקריים למשך ההקמה הקצר הם:

החלקים, אשר נמצאים מקופלים על הרכב, נפתחים אוטומטית בתוך המים ללא מגע יד אדם.

מספר החלקים קטן באופן יחסי (26) מצופים לגשר באורך 200 מטרים, לעומת

טנק גישור צרפתי MX-30

רפסודה PMP סובייטית

שיירה של רכב נושא גשר PMP

רפסודה "גילואה" (4 כלי רכב)

הרכב עצמו נכנס למים ומשמש כמצוף לגשר. הוא מזנע במים בעזרת מדחף.

"M-2" (מערב גרמניה)

מערכת זו בנויה על עיקרון דומה לזה של ה"מאב" — כלי-רכב אמפיבי הנושא לצדו 2 מצופי צד, אשר מגדילים את כושר הציפה שלו ואת יציבותו במים. על הרכב נמצאות קורות מסעה המחברות ביניהן את כלי-הרכב והופכות אותם לגשר או לרפסודה. מהירות הרכבת מערכת גשר "M-2" היא 120—150 מ'/שעה.

"גילואה" (צרפת, מערב-גרמניה)

ה"גילואה" הוא רכב אמפיבי בדומה למעבורות הקודמות שהוזכרו. לרכב זה מצופי צד פניאומטיים הדומים למצופי ה"מ-2" הגרמני. גם לרכב זה חלקות מרכזיות וחלקות כבש. ניתן להקים ממנו גשרים ורפסודות בכל צירוף רצוי. לפני הכניסה למים יש לנפח את המצופים הפניאומטיים.

מעבורות מתנייעות לשימוש כמעבורות צפות או כגשרים צפים

בשנות ה-60 פותחו כלים משוכללים יותר במטרה לקצר את זמן ההקמה, בעיקר של רפסודות, לצורך העברת טנקים בינוניים כבר בשלבים הראשונים של מבצע צלי-חה. כל הכלים החדשים הם אמפיביים ובעלי הינע עצמי ביבשה ובמים. בעזרת הציוד המערבי ניתן להקים רפסודות וגשרים צפים ואילו הציוד הסובייטי מיועד לרפסודות בלבד (להקמת גשרים מיועד ה-"PMP" הסובייטי).

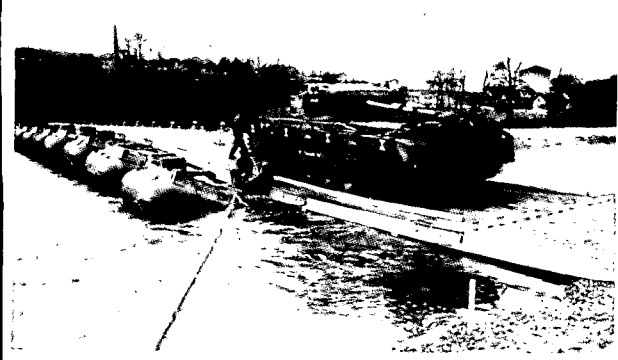
"MAB" (Mobile Assault Bridge)

מערכת גישור אמפיבית מתנייעת בשימוש צבא ארה"ב

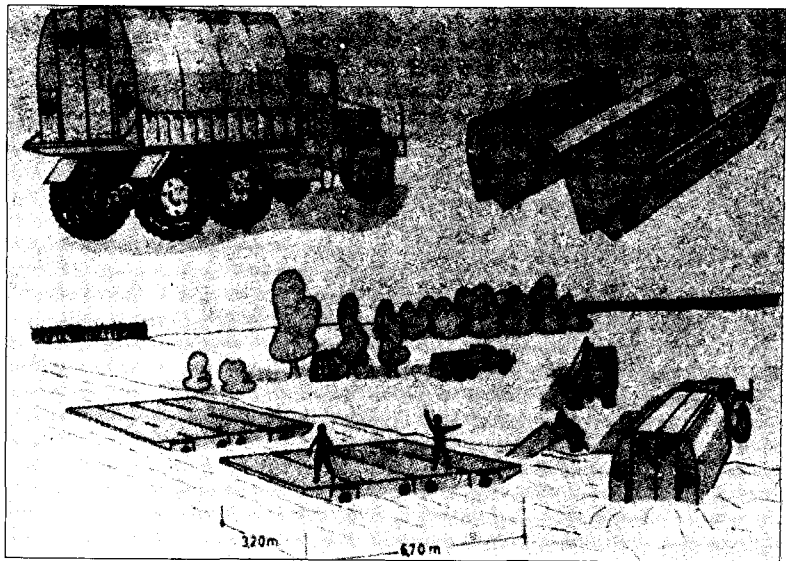
המערכת מורכבת מכלי-רכב אמפיביים הנושאים עליהם מסעת גשר. קיימות שתי צורות של מסעה — חלקות מרכזיות שב-עזרתן מרכיבים את החלק האמצעי של הגשר, וחלקות "כבש" (רמפות, אותן מחברים בקצות הגשר או בקצות רפסודה). הרפ-סודה הקטנה ביותר (סיווג 25) מורכבת מ-2 כלי-רכב "MAB". משך הפריסה של גשר "MAB" הוא 130 מ'/שעה.

טבלת השוואה לרפסודות מתנייעות

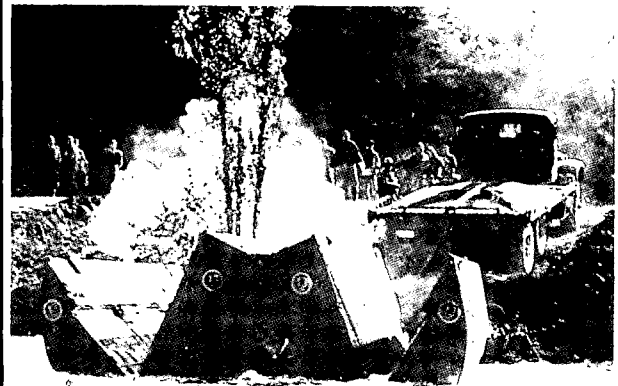
נחונים	הכלי	GILLOIS	M-2	MAB	GSP
1	אורך הכלי	11 מ'	11.3 מ'	12.85 מ'	12 מ'
2	רוחב הכלי בנסיעה	3 מ'	3 מ'	3.65 מ'	3.2 מ'
3	רוחב הכלי בשיוט	5.95 מ'	5.9 מ'	3.65 מ'	3.2 מ'
4	גובה חלקה אמצעית	3.9 מ'	3.6 מ'	3.2 מ'	3.1 מ'
5	גובה חלקת כבש	3.9 מ'	3.6 מ'	3.55 מ'	—
6	רוחב מסעה	3.97 מ'	5.57 מ'	4.1 מ'	4 מ'
7	משקל חלקה	24 טון	21 טון	23 טון	16 טון
8	מהירות נסיעה	60/70 קמ"ש	60 קמ"ש	65 קמ"ש	36 קמ"ש
9	מהירות שיוט	11 קמ"ש	15 קמ"ש	13 קמ"ש	9 קמ"ש
10	הספק מנוע	220 כ"ס	178 × 2 כ"ס	335 כ"ס	135 כ"ס
11	סיווג הגשר	60 טון	50 טון	60 טון	—
12	מספר כלי רכב להקמת רפסודה 60 טון	3	4	4	2
13	צוות	4	4	3	6

גשר צף גרמני Pr12E

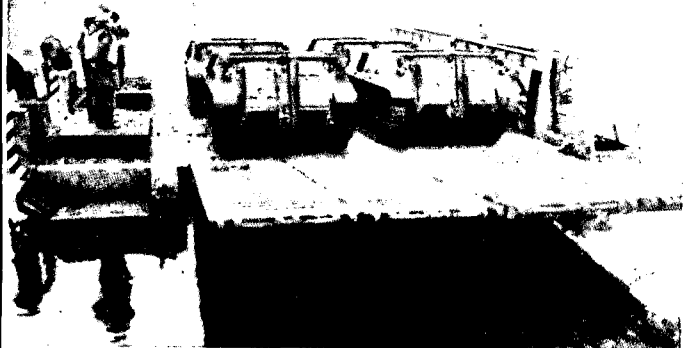

שליבים בפריסת גשר PMP

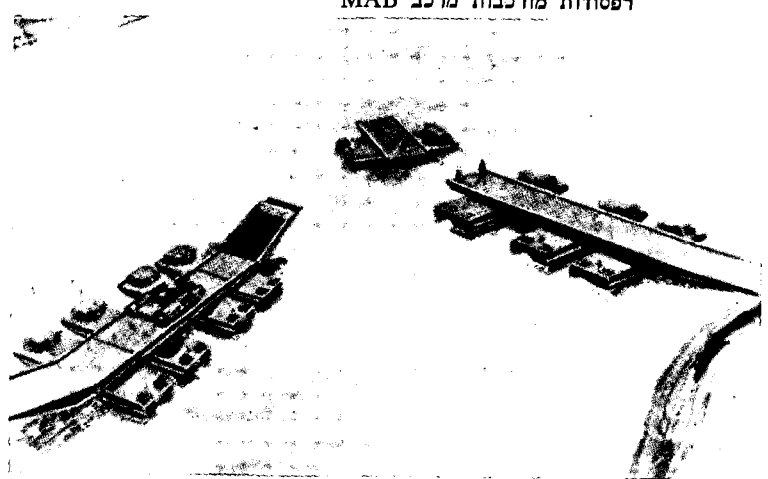
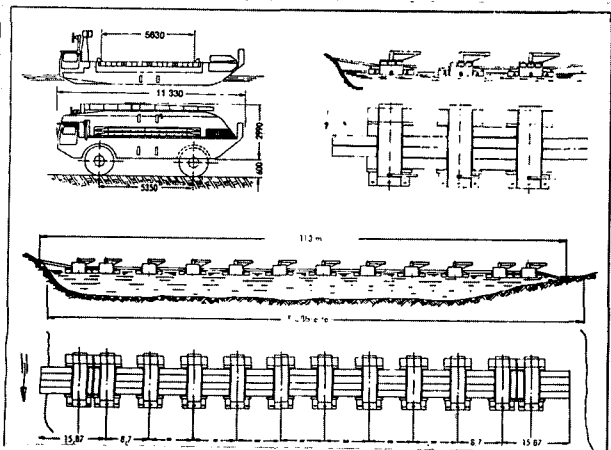

מצוף גשר
PMP
מוטל למים

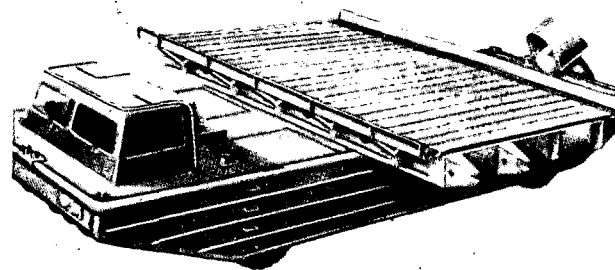
רפסודת M-2 (3 כלי רכב)

M-2, סכימה של גשר

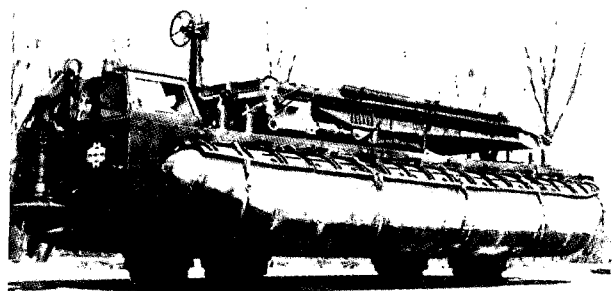

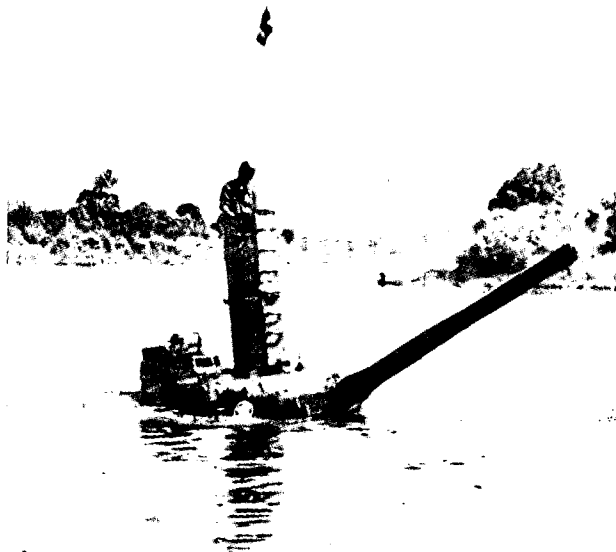
רפסודות מורכבות מרכב MAB

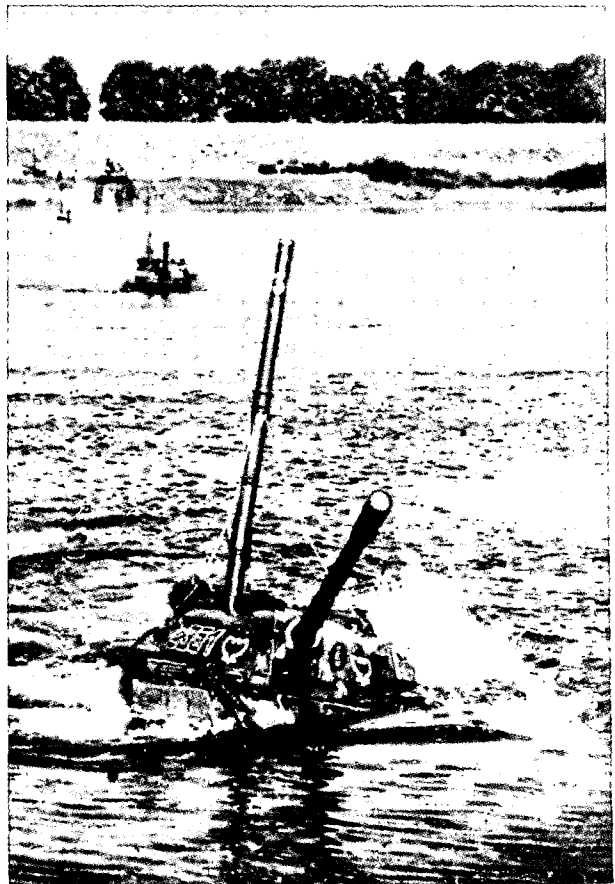
רכב גישור
MAB
(מסעה פתוחה)

רכב גישור „גילואה“ (מצב נסיעה, מצופים מנופחים)

„אמק"ס" 30" בשיגור

טנקים סובייטיים במצב שיגור

"GSP" (ברה"מ)

זוהי מעבורת מתנייעת המיועדת לשמש רפסודה לטנקים בינוניים (סיווג 60). היא מורכבת מ-2 כלי-רכב אמפיביים זחליים, כשעל כל כלי-רכב מצוי מצוף גוסף. כלי-הרכב נכנסים למים ומתחברים ביניהם. כל כלי-רכב פורס את המצוף שעליו לצד (ישנו רכב ימני ורכב שמאלי). בגמר פריסת המצופים מוכנה הרפסודה. משך ההכנה — כ-10 דקות. לא ידוע אם מש-תמשים בכלים אלה כגשר, אך נראה שה-דבר אפשרי.

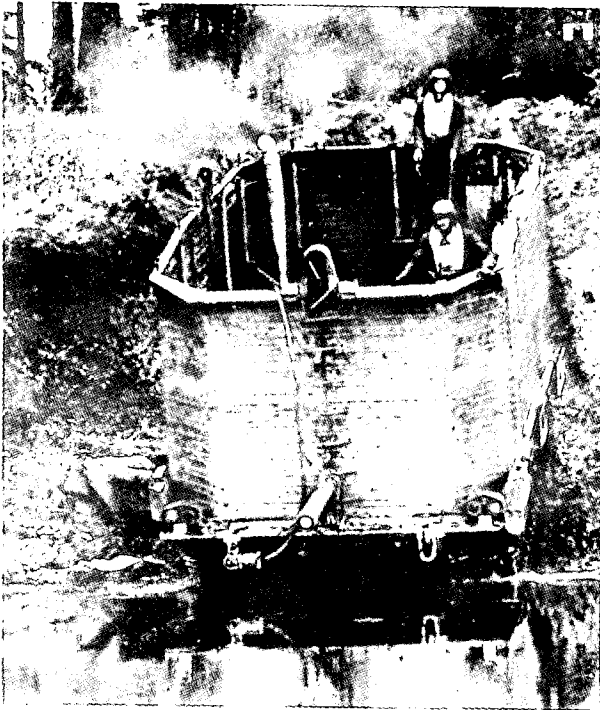
מעבורת מתנייעת סובייטית GSP נושאת טנק T-54

צליחת טנקים בעזרת שנורקל

כדי להעביר טנקים בינוניים במכשולי-מים בעומק עד 5 מטרים משתמשים בשנורקל המותקן על הטנק. הטנק עצמו אטום לחלוטין למים ונוסע מתחת לפני המים על קרקעית הנהר. הטנקים החד-שים בלבד מוכנים מראש לאפשרות זו. אלה הם: "T-54", "T-55", "T-62" הסובייטיים; „ליאופרד" הגרמני, „אמקס-30" הצרפתי וה-„MBT-70" האמריקני. לצורך העברת טנקים בעזרת שנורקל יש

מעבורת
אמפיבית
מתנייעת
בשעת
חיבור
במים
(המצופים)
נפרסים
לצדדים)

טנק S שוודי עם התקן ציפה

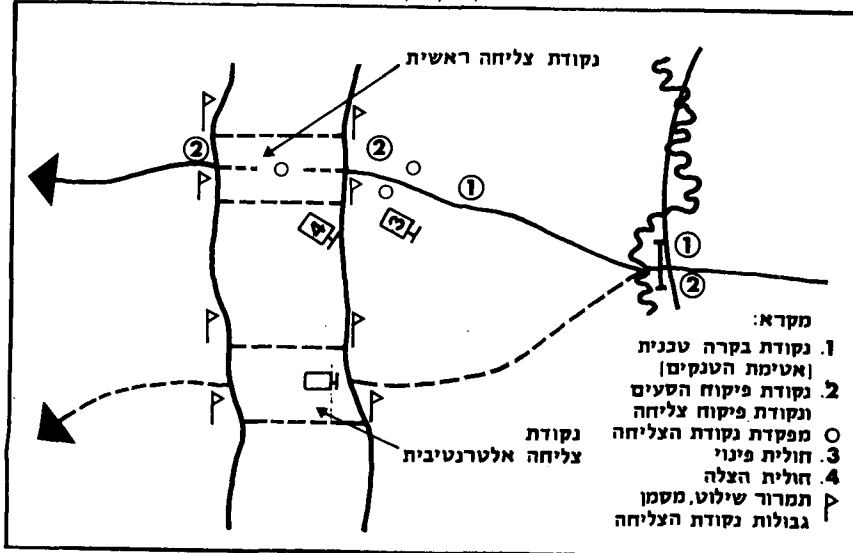

שריונית סוור בריטית „פוקס” עם התקן ציפה

טנק שרידן אמריקני עם התקן ציפה

מעברה עמוקה / נקודה לצליחה של טנקים מתחת לפני המים.

צורך לסייר את קרקעית הנהר ולסמן את הנתיב, לוודא שאין מכשולים, ולהבטיח כי גדות הנהר והקרקעית מתאימות לפעולה זו. פעולה זו מסובכת מאוד מבחינת שליטה, אך הצבאות המודרניים מתרגלים אותה כדי שיוכלו לבצע בהצלחה. משך הזמן להכנת טנק לצלוח מכשול מים בעזרת שגורקל נע בין 15 דקות ל-45 דקות, בהתאם לסוג הטנק. מהירות הטנק מתחת למים היא כ-6-7 קמ"ש (בהתאם לטיב הקרקע ולמהירות הזרם).

צליחת טנקים בינוניים בעזרת התקני ציפה

במספר צבאות במערב בוחנים את האפשרות להעביר טנקים בינוניים דרך מים שוליים בעזרת התקן ציפה. זוהי תוספת המחורבת לטנק בחלקו החיצון המגדילה את נפח המים הנדרשים על-ידי הטנק, ומאפשרת לו לצוף. הטנק מתקדם בעזרת הזחלים. עדיין לא ידוע אם שיטה זו הוכחה כיעילה למעשה, או שהיא עדיין בשלב ניסויים והדגמה. יש להניח כי ייעשה שימוש גובר הולך בשיטה זו אשר תבטל את הצורך ברפסודות ובגשרים לשלבי הלחימה הראשונים, בהם צולחים טנקים בינוניים את המכשול.

”ללא תקוה וללא פחד“

אל”מ (מיל) בצלאל אמיר

ספר זכרונותיו של הגנרל הגרמני פרידו פון זנגר אונד אטרלין, „ללא תקוה וללא פחד“, אשר יצא לאחרונה לאור בהוצאת „מערכות“, הינו יוצא דופן בין ספרי-הזכרונות של מפקדים מימי מלחמת-העולם השנייה; וזאת משני טעמים עיקריים: אישיותו של המחבר ואופן הפקת הלקחים שלו מהקרבות ומהמערכות שנטל בהם חלק.

על המחבר

לגנרל פון זנגר היתה קריירה צבאית ממושכת ומגוונת בצבא הגרמני ממלחמת-העולם הראשונה ועד לסיומה של מלחמת-העולם השנייה, אולם שיאייהם של תפקידי הפיקוד הקרבי שלו היו הפיקוד על דיביזיית שריון בחזית הרוסית בזמן מפלת סטלינגרד, הפיקוד על הכוחות הגרמניים בחזית סיציליה בעת פלישת בעלות-הברית לשם, והפיקוד על הקורפוס הגרמני המשוריין ה-14, שהגן על קאסינו מראשית המערכה שם ועד לסיומה, ושנסוג אחר-כך לקו הבלימה בבלוניה. לבד מהערך הצבאי-מקצועי שיש לזכרונותיו של מפקד כזה, ולאופן שבו הוא מסיק לקחים מנסיונותיו (ועל אלה עוד נעמוד העולם השנייה ימצאו בו זווית-ראיה חדשה שאינה מקובלת ביותר.

פון זנגר אינו משתייך לאב-טיפוס של מפקד גרמני מוצאו מבאדן שבדרום-מערב גרמניה, הוא קתולי, השכלתו רחבה וליברלית וכוללת שתי שנות לימוד באוקספורד, ורבה הבנתו באמנות איטלקיות. אין הוא מקצוען צר-אופק והוא ניחן בעין בוחנת בטבע האדם. קווי-אישיות אלה באים לביטוי מעניין בזכרונותיו, הן בניתוח הפעולות הצבאיות שפקד עליהן, הן בהשקפותיו על התמונה האסטרטגית הכוללת והן בדונו בבעייתו המיוחדת כאיש-צבא המשרת את מולדתו בלי להזדהות עם המשטר שלה — עמדה המתמצית יפה בשם הספר: „ללא תקוה וללא פחד“.

על המהדורה העברית

לקורא העברי קשה, כמוכן, לקבל דברים רבים בנושא אחרון זה. אולם עלינו להסכים לכך בבואנו ללמוד מזכרונותיהם של אנשי-צבא גרמנים. בעניין זה, דומני, אין הבדל רב מדי בין אם אנו קוראים את דבריהם של מפקדים נאצים, של מקצוענים „נייטרליים“ כביכול, או את גירסתו של אדם מסוגו של המחבר (גם אם נקבלם ככנים). אני מודה כי אינני יודע להכריע מי משלושת הסוגים האלה, „נזח“ לי יותר לקרוא.

אולם מאחר שמטרת ענייננו בספרות זו היא בעיקר צבאית-מקצועית, יפה עשתה, לדעתי, מערכת „מערכות“ בהשמיטה מן המהדורה העברית את מרבית החלקים הדנים בהיבט זה של זכרונות המחבר, והשאירה מהם רק אותם חלקים, אשר השמטתם היתה מוציאה את הרצאת-הדברים הצבאית מהקשרה הרצוף. די גם במה שנשאר כדי לעמוד על דעות המחבר בתחום רגיש זה.

המהדורה העברית כוללת למעלה משני שלישים של הספר במקורו. לא נעשה כל ניסיון לקצר או לתמצת, אלא הושמטו

חלקים שלמים, בעוד שאלה שהובאו ניתנו בשלמותם. מה לא נכלל בספר? הושמטו בעיקר אותם חלקים שאין לנו כיום עניין צבאי-מקצועי בהם, מכל מקום לא כפי שהמחבר מתארם, והם: התקופה שבין שתי מלחמות-העולם, המערכה במערב-אירופה בשנת 1940 (בה פקד המחבר על חטיבה שנעה רוב-הזמן בעקבות כוחות השריון הפורצים), מערכת יחסי איטליה-גרמניה בראשית המלחמה, התנסותו של המחבר כמפקד הגרמני הבכיר בפילתון של קורסיקה וסרדיניה לאחר מפלת סיציליה, שלבי כניעתו של הצבא הגרמני בצפון-איטליה ותקופת שהותו של המחבר בשבי הבריטי.

מה הובא בספר? התנסותו של המחבר בחזית הרוסית, במערכת סיציליה ובמערכה באיטליה מקרבות קאסינו ועד לפילת בולוניה. כמו כן הובאו ניתוחיו על „המחלוקות האסטרטגיות בין בעלות הברית“ ועל „הסיבות למפלת גרמניה ההיטלרית“. כאמור, מהווים חלקים אלה רובו של הספר (למעלה משני שלישים ממנו) ובם טמונים לקחים המעניינים גם כיום.

על המיוחד שבספר

הספר יוצא-דופן בספרות הזכרונות הצבאית, באופן הפקת הלקחים שבו.

לאחר כל קרב (או מערכת קרבות) המובא כיומן-מבצעים מפורט, עושה המחבר אתחלתא ומביא פרק-סיכום בו הוא מנתח באובייקטיביות ראויה-לשבח את אשר קרה, מה היו שיקוליו כשהחליט לפעול כפי שפעל, ומהן המסקנות הנובעות מכך. מדי פעם הוא מפסיק את שטף הרצאת-הדברים והסיכומים ומביא פרקי הרהור עיוניים כוללים יותר על השלבים שתיאר מקודם. לעתים הוא פותח את תיאורו של שלב חדש בציון הבעיה הצבאית העיקרית העומדת בפניו, מסכם את ההשקפות העיוניות שרווחו בתורת-הלחימה הגרמנית באותה עת בסוגיה זו, ועל רקע זה עובר לפרט את אשר אירע בקרבות.

אופן תיאור שיטתי כזה של מהלכים צבאיים מפי מבצעם, תוך עימות הביצוע עם ניתוח התורה העיונית הרווחת בנדון, נדיר למדי בספרות הזכרונות הצבאית. מעטים המפקדים אשר טרחו לעבור מעבר להסבר מעשיהם (כמעט הייתי אומר מעבר להצדקת מעשיהם) אל תחום ההדרכה הצבאית בנושא מומחיותם ועל בסיס נסיונם.

נקודה נוספת הראויה לציון בספר זה לעומת אחרים מסוגו הוא הטיפול המלא הניתן לרמות עוצבות-השדה: דיביזיה וקורפוס. בדרך-כלל נוטים מחברי-הזכרונות הצבאיים להקדיש את מלוא תשומת-לבם לנסיונותיהם ברמות הגבוהות ביותר שהגיעו אליהן, ולהמעיט — עד כדי הונחה — בניתוח מעשיהם, כשהיו עדיין ברמות נמוכות יותר. משום כך חסר לנו, בדרך-כלל, בספרות-הזכרונות הצבאית המימד החשוב מאוד של ניתוח רמות נמוכות על-ידי אותם אנשים שרכשו ניסיון נוסף ברמות גבוהות יותר. ביחוד נפגעה על-ידי כך רמת עוצבות-השדה. לא כן מחבר הספר שלפנינו. נראה לקורא, שהוא מודע היטב לבעיה זו.

בסופו של דבר דומני, שהוגש הפעם לקורא העברי ספר מקצועי מאלף, במיוחד למתעניינים בלוחמת-היבשה ברמת עוצבות-השדה, אולם גם כלל המתעניינים בתולדות מלחמת-הלהלן) ראויה לציון מיוחד השקפתו הכוללת על עצם המלחמה היא.

שיירת הל"ב

בימים אלה עומד להופיע בהוצאת מערכות הספר "ימי אוקטובר", המכיל אוסף כתבות על מלחמת יום הכפורים. אנו מביאים סיפור אחד מתוך הספר — "שיירת הל"ב" מאת עמנואל בריקדמא.

שיירת הל"ב

"אני דפוק לאללה", אמר מאיר'קה, כשפגשתי בו לאחרונה. כל החגים במילואים. חוקן בריא תקעו לנו. ראש-השנה, כיפור וסוכות — בתעלה. אבל מאיר'קה שהוא אופטימיסט מושבע, מוצא מייד את היתרונות הכרוכים ב"דפק" הזה. "לפחות", חיך, "יהיה לי קצת זמן בשביל ספרים, שאני מת לקרוא ולא הולך לי לפתוח אותם". השבוע הלכתי לבקר את מאיר'קה אחרי המבול. כאשר נכנסתי לחדרו, שבקיבוץ נתיב הל"ה, לא היה שם איש. רק ה"דובי" של ערן, בנו הצעיר ביותר, שכב פרקדן על הרצפה, עיף מיום שלם של משחקים. "הלך", אמרתי לעצמי, בשעת ערב זו, "להשכיב את הילדים". מול שבקיבוץ עדיין אין נועלים דלתות ואפשר לחכות לו לאדם בתוך ביתו.

דאגתי לו, למאיר'קה. בימים הראשונים של המלחמה, כאשר התחילו מגיעות הידיעות על הבקעת קו המעוזים טרדה אותי, נוסף על הדאגה הכללית, מחשבה אחת — מאיר'קה ידעתי, שהוא מ"פ — וככל שהיכרתיו ב־23 שנים של ידידות, סביר היה, לדידי, כי האיש הקורא, אחרי 11 בשעת ההסתערות יאמר כך, כמיטב מידותיו האנושיות, בשעת חילוך, נסיגה ומאמץ להצלת הנפש. דאגתי למאיר'קה, היתה לה, איפוא, על מה להתבסס.

לרווחתי, לא האריכה הדאגה ימים. כבר ביום רביעי, היום החמישי למלחמה, הופיעה בעיתונים ידיעה קצרה, מאת אחד הכתבים הצבאיים, שכללה סיפור מופלא על חיילי אחד המעוזים שנחלצו כולם והצליחו להגיע, לאחר לילה של הסתננות דרך קווי האויב, אל כוחותינו, כשהם בריאים ושלמים. אחד החיילים שיבח באוזני הכתב את תושייתו וכושר מנהיגותו של המ"פ מאיר'קה, איש קיבוץ נתיב הל"ה, שבלעדיהם לא היו מגיעים כל ה־32, לרבות הפצועים, אל כוחותינו ואל משפחותיהם.

נשמתי לרווחה. הוא חי! כעבור ימים ספורים, פגשתי בעמיתי, מיכה שגריר, והוא סיפר לי אפס קצהו של האפוס, שכבר שם לו בהיסטוריה: "שיירת הל"ב".

★

יצר השעשוע הז'ורנאליסטי שבי העמיד אותי מייד על משחק המלים שבין מאיר'קה מנתיב הל"ה מול הל"ב. אך, במחשבה שניה — הל"ה מול הל"ב. שני לילות טראגיים, בהפרש של 25

שנים בתולדות מלחמות ישראל. שתי דראמות של לילה אחד, של אנשים בודדים, המשחקים על הקלף הגבוה ביותר, בתנאים הנחותים ביותר — חייהם. אבל הל"ב שרדו והם מסוגלים לספר את קורות הלילה ההוא.

מאיר'קה של כל ימות השנה הוא איש שקט ורגוע. עם חיוך ממזרי כלשהו ובעל פנים, שלמרות ארבעים שנותיו, שמרו על ארשת הנעורים שלהן. על דרך האמת, ה"בייבי־פייס" שלו היה מאז־ומעולם עילה להלצה. יש בו מין מזיגה בלתי־נשכחת של איש היודע לחיות, של אהבת הדברים הטובים והיפים שבחיים — ויסקי טוב, אוכל טוב, ארצות רחוקות ונשים נאות — עם דחפים חזקים למדי לעשות משהו. ופירושו של דבר יכול להיות עבודה פשוטה על גבי טרקטור; עשיית תארים אקדמיים, בגיל מאוחר יחסית, תוך שנתיים; או הקמתו וניהולו של מפעל תעשייתי.

מאיר'קה איבד את פני הנער שלו. כמו שנכנס לחדר המואר, עם החיוך הבלתי־משתנה מתחת לשפם, ראיתי את צדעי־השיבה החדשים שלו. ה"אהלן" היה קצת יותר עיף. איש שחזר מדרך ארוכה, ארוכה מאוד.

דרך ארוכה — של 12 קילומטרים בסך־הכל, אשר הפרידו בין המעוז, בגזרה המרכזית, ובין אותו גיא, בין שתי דיונות מדבריות, שם נאספו הל"ב בשני טנקים ישראלים. 12 קילומטרים, שבסופם היה הפי־אגנד — הפי־אגנד המקורי ביותר והעצוב ביותר, שידעתי בימי־חי.

שבת של יום־הכיפורים. יחידתו של מאיר'קה, שהתפרסה על מרבית הגזקה המרכזית של התעלה, היתה מורכבת מאנשי־מילואים, ירושלמים ברובם, חלקם שוב לא צעירים. הם ירדו לכאן, כאנשי מילואים רגילים, בערב ראש־השנה, להחליף את הסדירים, שאישו את הקו לתקופת החגים — כדי שיוכלו הנערים לצאת לחופשה. היחידה פרוסה על כמה מוצבים, עם מאיר'קה וסגנו באחד המעוזים.

בצהריים החלה הפגזת־תופת. קנים של 160 מ"מ, שהם, כתיאורו של מאיר'קה, "רק משהו קצת פחות מפצצה אטומית", החלו הולמים על המעוז. תוך שעה קצרה, ראה המעוז את המצרים צולחים בהמוניהם את התעלה, בכל הדרכים האפשריות. הכל קרה במהירות מסחררת. השלווה הרגועת של שלוש שנות הפסקת־אש נהפכה תוך דקות מעטות לתופת של אש.

★

"במשך השבת כולה", מספר מאיר'קה, "ניתכה עלינו הפגזה ללא־הפסק. הצולחים עברו על פנינו ושעטו קדימה. לא ידענו בדיוק מה קורה ביתר המעוזים. לזמן־מה עדיין היה טלפון, אך זה נותק עד־מהרה. נותר רק האלחוט. במוצאי־שבת דומה היה, שהעניינים מתייצבים. שמעתי את קולו של אריק שרון, שאך נתמנה למפקד העוצבה בגזרה שלנו.

אבל השמחה היתה, כנראה, מוקדמת. ההפגזה נמשכה כל הלילה. למחרת, ביום ראשון, קמנו ומצאנו את הצבא המצרי, שריון וחיי"ר, ממוקם בעורפנו, על הגדה המזרחית. התחלתי לספור את הטנקים. הגעתי ל־50 הפסקתי. התפגזה לא חדלה לרגע. ביום ראשון", הוא מספר, "ידעתי כבר שני דברים: שזה רק

עניין של זמן, עד שהמצרים יתחילו לטפל בנו; ושנוכח הכמויות הללו, אין שום סיכוי לעמוד נגדם. צריך, אפוא, להתחיל לחשוב על היחלצות מכאן. ידעתי, אומנם, שגם הדרג הפיקודי הבכיר חושב על חילוצנו, אבל התחלתי לתכנן משהו אלטרנטיבי.

„כשהמצרים התחילו לטפל, כצפוי, במעוזים, היה ברור לי, שתורנו קרוב מאוד, והתחלתי לחשב את הקץ. היו לפנינו שלוש אפשרויות: להכות למצרים, ופירושו של דבר היסול פיזי, או, במקרה הטוב — שבי. האפשרות השניה היתה להכות שייחצו אותנו מהעורף. אני כשלעצמי הטלתי ספקות באפשרות שישוגר אלינו כוח-חילוץ, ואפילו כן, היו סיכויים קלושים ביותר להיחלץ בלי אבידות כבדות גם בעזרת כוח כזה. האפשרות השלישית היתה, לנסות להיחלץ בכוחות עצמנו“.

מאיר'קה אינו מדבר באותו רצף ושטף, כפי שכתובים הדברים על גבי הנייר. עיניו מעלות מדי-פעם ברק, שיש בו מן ההיזכרות. הוא מדבר לאט; מחפש מלים; מסביר בשרטוט מאולתר על גבי הנייר; מתאר מצבים בהרחבה; משחזר שיחות אל-חוטיות, שהיו לו עם הדרג הבכיר; מספר ביבושת וללא קישור טים מיותרים את תחושת-הבידוד של המעוז, אשר כל הצבא המצרי ניצב בינו לבין מרכזי העוצמה של צה"ל.

„כל הזמן“, הוא מספר, „השתדלתי להישאר שקט, להיראות אדיש, לחייך, לאכול, לשתות. ביום שני, היום השלישי למלחמה, דמה כבר תחום המעוז לנוף הירח. כולו מכתשים ומה-מורות, שברי כלים וחורבן מכל הסוגים. רק הבונקר עצמו עדיין עמד בפני ה-160 מילימטר. בנו אותו היטב, לכל הרוחות. באופן המוזר ביותר“, הוא מחייך קלושות, „הדבר היחיד שלא נפגע היה ארגו השקם. אפשר היה לאכול ולשתות. הכרחתי את עצמי לאכול. למרות חוסר כל תיאבון מינימאלי, דחסתי לתוכי כל פרוסה של נקניק, בעזרת בקבוק שלם של אורנג'ידה. הייתי חייב לאכול — ולוא רק בשביל המוראל ובשביל הדוגמה האישית של שלוה חיצונית. מבט אחד על האנשים הספיק לי לדעת, שהללו שוב אינם מאמינים בעתידם. איש כבר לא האמין, באותו יום שני, שיחזור אי-פעם חי לביתו ולמשפחתו“.

— אתה, מאיר'קה, על מה חשבת באותו יום שני?

„אני“, הוא אומר, „שיחקתי את הברד, הייתי קשוח. הייתי מוכרח, רק בשביל למחוק קצת מהתשעה-באב' שעל פני האנשים. אבל, אתה רוצה לדעת את האמת? פשוט, עברו לי פרצופים לפני העיניים. רוח'לה, אייל, גיבי, שהוא בן 12 ובעוד שש שנים יהיה חייל. פתאום נזכרתי בוויכוחים, אם לערן יש עיניים כחולות, ירוקות או טורקוז... אני לא אוהב“, אומר מאיר'קה, „את הביטוי, זה נתן לי את הכוח... אבל, נדמה לי, שהגאלריה הזאת של דמויות, של יצורים קרובים, המריצה אותי להמשיך, להיות שפוי, לחשוב, למצוא את הדרך החוצה. לחזור הביתה — חי“.

„באותו יום“, הוא ממשיך לספר, „הגיע אלינו, למעוז, טנקיסט. הטנק שלו פרס זחל מפגיעה מצרית. יתר חברי הצוות החליטו להיכנע, יצאו מהטנק ונהרגו בידי המצרים. הוא החליט להישאר, ועשה את עצמו מת. המצרים הציצו פנימה, ראו אותו שרוע, כביכול ללא רוח חיים, ולא נגעו בו. במשך יממה שלמה הם טיפלו בטנק, מלכדו אותו והבחור המשיך לשכב

ללא תנועה. בלילה הצליח הבחור להתגנב דרך פתח-החירום של הטנק ולהימלט. הוא הגיע וסיפר את סיפורו. השתגעת? ! אמרו לו אנשי המעוז שלנו, ספק בהומור, מה באת, למות איתנו?“.

*

ביום ב', עם ערב, שידר מאיר'קה באלחוט, לעורף: „אם אינכם מחלצים, ננסה להיחלץ לבדנו“. כאשר החשיך, נטל המ"פ את משקפת-הלילה, יצא החוצה והחל צופה מזרחה. הוא בדק את תדירות הפטרול על הציר האנכי צפון-דרום, שבעורף המעוזים, כדי לקבוע מסלול אפשרי להסתננות. הוא החל מגבש תוכניות. במעוז היו 32 איש, ביניהם שני נפגעים.

„רציתי להגיע“, מספר מאיר'קה, „אל הקו הקדומני של השריון שלנו, שהיה בידינו, לפי כל הדיווחים. עשיתי חשבון, שבי-הליכה, תוך התרחקות מהצירים — ידעתי, שהמצרים מתרכזים על הצירים — ותוך עקיפות סבירות, זה עניין של 12 קילומטרים בערך. את המרחק הזה היינו צריכים לעבור בכשעתיים — בשים לב, שהיינו בליל-ירח מלא, והיינו צריכים להמתין עד שקיעת הירח, בשתיים לפנות-בוקר, כמשוער“.

מאיר'קה הסביר לסגנו את התוכנית. הוא ילך בראש, מחצית הכוח מאחוריו, וסגנו בראש המחצית השניה של הכוח. סמלי הכוח במאסף. המעוז נערך לפניו. מאיר'קה פשט את בגדיו הצואים, לבש מדים חדשים, „מגוהצים, עם קנייטש“, כהגדרתו, שתה בקבוק אחרון של בירה קרה מארגו-השקם, והתייצב לפני אנשיו, „כמו קצין“. גראה, שהופעה זו השפיעה נפלאות על המוראל הירוד.

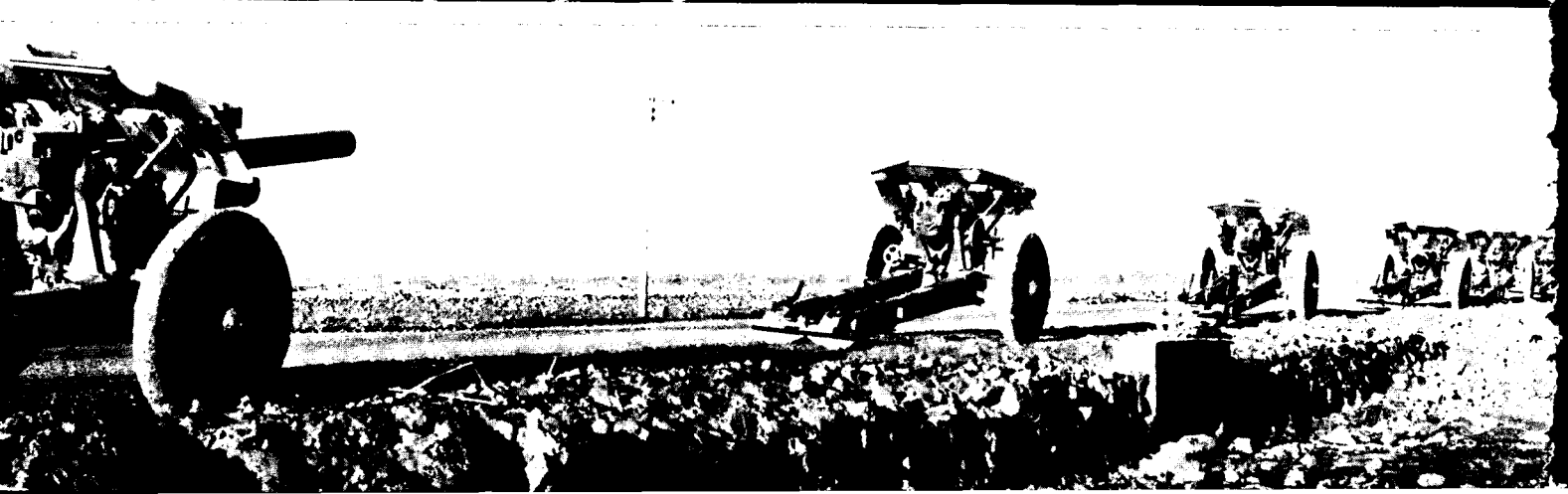
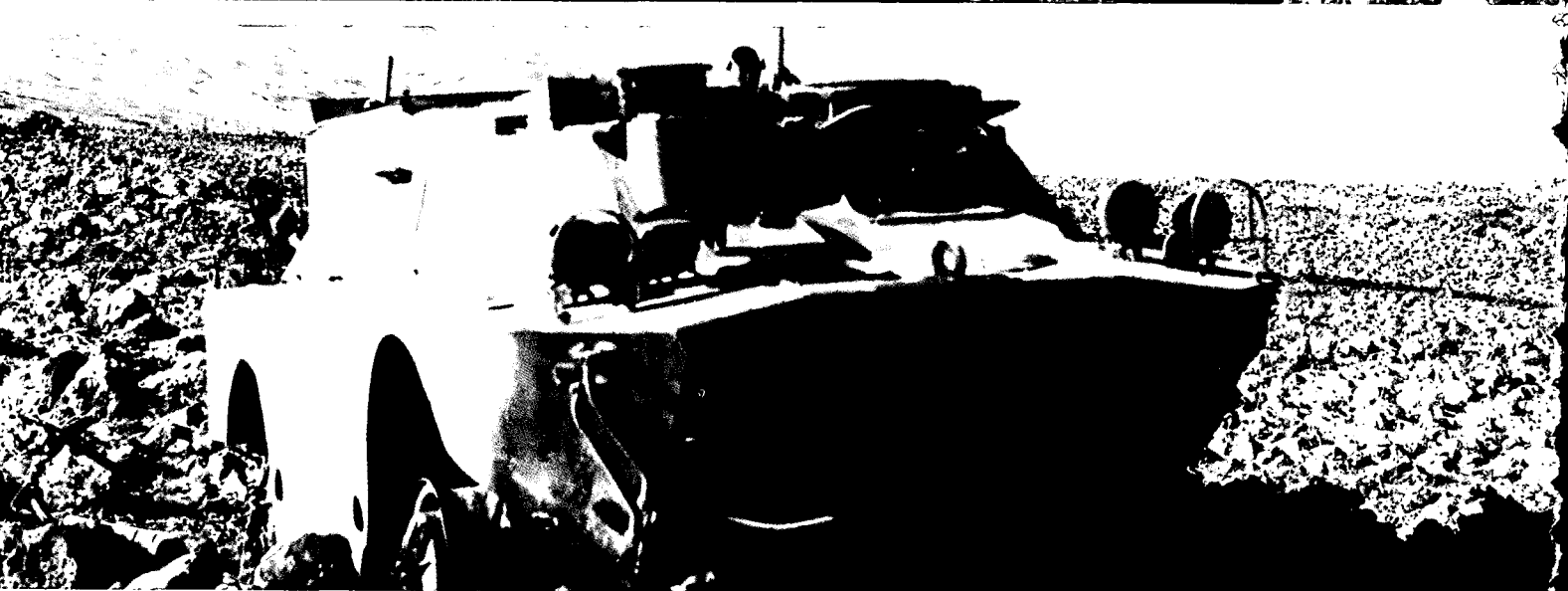
„יצאנו לדרך“, הוא מספר, „חצינו את הציר האנכי, כמתוכנן, וצעדנו במהירות גדולה. אפילו הטנקיסט התועה, שטען כל הזמן, כי הוא שריונר ולא לימדו אותו בצבא ללכת ברגל, רץ כאיילה שלוזה. באחד השלבים, מתוך קפל-קרקע, צצה לפתע מדורה בטווח קרוב למדי. החברה נבהלה — מצרים עושים קומז'יץ, הם הסבירו. זה היה בסך-הכל מיג, שנפל זה כבר ובער. בשלב אחר, ממש עלינו על חניון מצרי, שלא ידענו על קיומו. נדמה לי“, מחייך מאיר'קה, „שדרכתי על השמיכות של המצרים הישנים. בנס לא הרגישו בנו. דאגתי מאוד לאחד משני הפצועים, שנפגע בראש והוזן, ממש עד לרגע היציאה, באינפוזיה. אבל, הגבר צעד ולא הוציא מלה מהפה“.

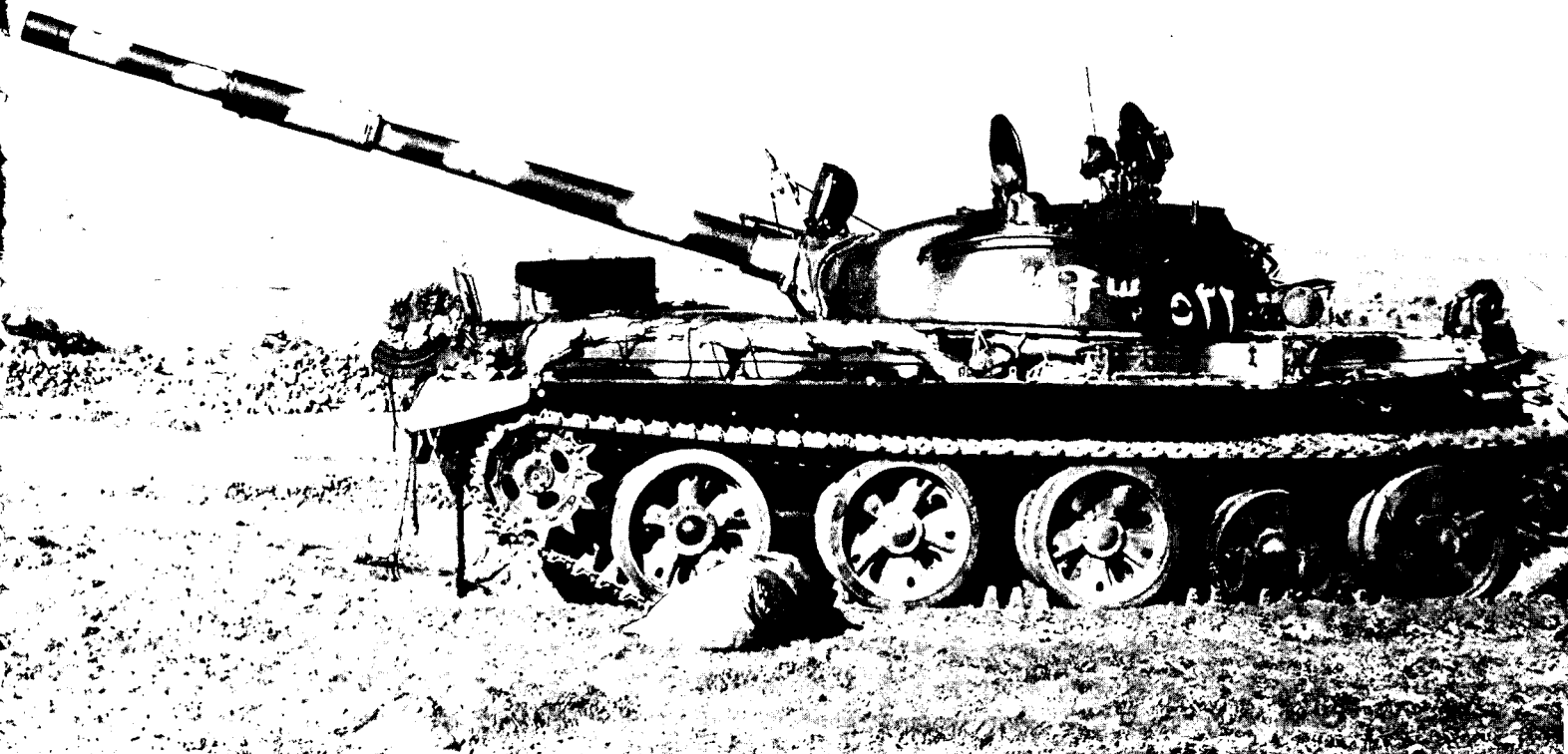
„האיר הבוקר. היינו נבוכים מהעובדה שהתבררה לנו בקשר כי המוצבים הקדומניים של השריון, שהתכוונו להגיע אליהם, עברו מיד ליד במשך הלילה. המצב לא היה ברור לאשורו. לפתע התפזר, ערפל הקרב בצורה אכזרית למדי: לא הרחק ממקומנו, בתוך מכתש קטן במדבר, פרץ לפתע בקולות גוראיים קרב שיין-בשין. פחדנו שעוד יירו בנו. דיווחנו על מקום הימצאנו. ראינו את הקרב במלוא אימתו, את הטנקים הבורעים. בפעם הראשונה בימי חיי הזדמן לי לראות כמויות כאלה של פלדה במלחמה“.

„וזה“, אומר מאיר'קה, כאילו סיפר אגדה של האנס כריסטיאן אנדרסן, „היה כמעט הסוף. כעבור זמן קצר הגיעו שני טנקים. עלינו, כל ה-32, על הטנקים והתרחקנו מהזירה. הועברנו לנגמ"שים ונסענו לבסיס עורפי. מה שהציל את חיינו, כבר מרשה לעצמו מאיר'קה לצחוק, „זו מימיה עם מיץ פטל קר, שהיתה לאחד החבר'ה על הנגמ"ש. אחרת, הייתי מת מצמא...“

חדש בבית הנשק

משלל המלחמה

טנק סובייטי ט-62

צבאית במצרים ובסוריה באוקטובר 1973. במלחמה זו נפלו שלל בידי צה"ל טנקים מסוג זה. הופעתו של ה-ט-62 בתחילת שנות ה-60 עוררה התעניינות רבה, בעיקר לאור העובדה שהוא חמוש בתותח 115 מ"מ בעל קנה חלק היורה תחמושת מיוצבת בסנפירים. מערכת התותח הינה המאפיין המרכזי בטנק זה; יתר המערכות דומות לאלה שב-ט-55.

הטנק ט-62 ניתן לזיהוי מהיר באמצעות מפנה הגזים המותקן בשליש הקדמי של הקנה; זאת בניגוד ל-ט-55 בו מותקן מפנה הגזים בקצה הקנה. הרווחים בין גלגלי המרכב שב-ט-62 שונים מאלה שב-ט-55, באשר קיים רווח גדול יותר בין הגלגל השלישי לרביעי ובין הרביעי לחמישי, ואילו ב-ט-55 הרווח הגדול הוא בין הגלגל הראשון לשני. ל-ט-62 סימני-זיהוי נוספים, כגון פתח להפלטת תרמילים בגג הצריח, צורת מבנה שונה בהשוואה ל-ט-55 ונפח גדול יותר המתבטא בעיקר בתובה ארוכה יותר.

נראה כי קיימים לפחות שני דגמים של טנק ט-62. הדגם החדש יותר ניתן לזיהוי מבחינה חיצונית באמצעות המקלע נ"מ שעל הצריח, שאינו נמצא בדגמים הישנים.

בתחילת שנות ה-60 הכניסו הסובייטים לשירות טנק מערכה חדיש, ט-62, ממשיכו של הטנק ט-55. הטנק ט-62 נועד להוות משקל-נגד לטנקים המערביים משנות ה-60 בעלי תותח 105 מ"מ. הפעלתו המבצעית הראשונה של הטנק היתה בפלישה לצ'כוסלובקיה בשנת 1968. בהמשך הופעלו טנקי ט-62 בתקריות גבול בין סין לברה"מ וטנק כזה נלקח שלל בידי הסינים.

אולם במלחמה של ממש הופעל לראשונה במסגרת

פירוט המערכות :

מערכת החימוש —

א. תותח 115 מ"מ בעל קנה חלק, המאפשר ירי תחמושת מיוצבת סנפירים במהירויות-לוע גבוהות.

ב. מקלע מקביל — 7.62 מ"מ.

ג. מקלע נ"מ — 12.7 מ"מ (מופיע רק בדגמים הח"דישים יותר).

מערכת הסעה —

א. מנוע — דיזל, V-12, 580 כ"ס, מקורר-מים.

ב. מזקו"מ — כריסטי, 5 גלגלי מרכוב.

מערכת כינון ותצפית ליום וללילה (תת-אדום), בדומה לזו שבי-ט-55.

מערכת צליחה — מערכת שינור מאפשרת צליחת נהרות לאחר ביצוע הכנות מתאימות.

מערכת קשר חדישה R-123, ובה שיפורים שונים המאפשרים תפעול נוח ומגדילים את אפשרויות הקשר.

מערכת להגנת אב"ב — בעיקר מפני גזים ואבק רדיו-אקטיבי.

מינרכת מיסוך עשן — המבוססת על הזרקת דלק למפלט המנוע.

מערכות-עזר — ניתן להתקין ב-ט-62 את מערכות-העזר הבאות : דחפור ; מפנה מוקשים גלגלי ; מחרשה לפינוי מוקשים.

נתונים טכניים

א. כללי

משקל הטנק — 37 טונות.

צוות — 4 חיילים.

ב. מידות

אורך כללי — 930 ס"מ.

אורך תובה — 660 ס"מ.

רוחב תובה — 330 ס"מ.

גובה — 240 ס"מ.

רוחב זחל — 58 ס"מ.

טווח פעולה — 450 ק"מ.

ג. נידות

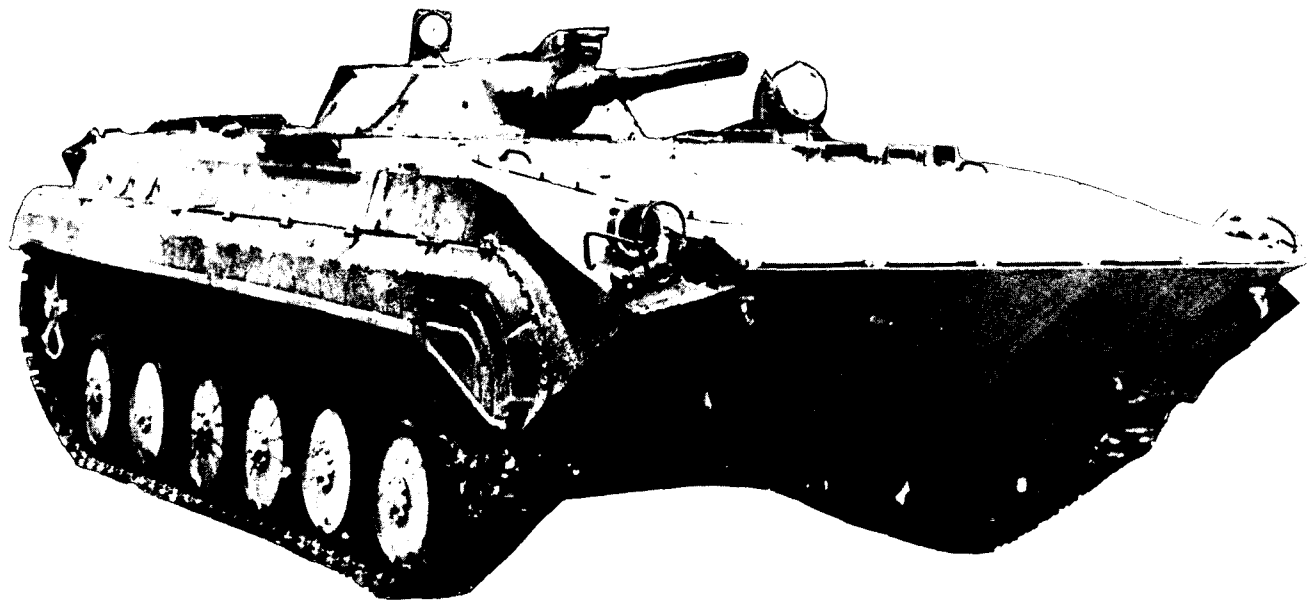
מהירות מקסימלית — 50 קמ"ש.

טווח פעולה — 450 ק"מ

כושר טיפוס — 31°.

כושר מעבר תעלה — 290 ס"מ.

כושר מעבר נוכשול אנכי — 80 ס"מ.

נגמ"ש סובייטי אמפיבי בי.א.מ.פי.1

הנגמ"ש הסובייטי החדש בי.א.מ.פי.1 מייצג תחילתו של דור חדש בסדרת הנגמ"שים הסובייטיים המוכרים. נגמ"ש זה הופיע לראשונה בפומבי במצעד במוסקבה בשנת 1967 ומאז הוכנס בהדרגה לשירות בכמה מדינות, ביניהן מצרים, סוריה ולוב. עם הופעתו קיבל הנגמ"ש את הכינוי המערבי בי.א.מ.פי.76 (M-1967) זאת לאור ההערכה שקליבר התותח הוא 76 מ"מ, למעשה מכונה הנגמ"ש בי.א.מ.פי.1 והוא נושא תותח בקליבר 73 מ"מ. המאפיין המרכזי של הנגמ"ש הוא כוח האש שאין דומה לו בנגמ"שים מערביים חדישים. ה-בי.א.מ.פי.1 תוכנן לאפשר לחימה מתוך הנגמ"ש לכל אנשי הצוות והלוחמים — בכל סוגי הנשק. תכנון זה נובע משינוי התפישה לגבי מהות הנגמ"ש. בעוד בעבר, הצטמצם תפקיד הנגמ"ש הסובייטי כגון בי.טי.אר.50 ו-בי.טי.אר.60 בעיקר בהעברת הגייסות, מיועד נגמ"ש זה ככלי לחימה לחי"ר המאפשר ייצור אש נגד טנקים וחי"ר כאחד.

נראה כי הופעת נגמ"ש ה-בי.א.מ.פי.1 מהווה צעד חשוב קדימה בפיתוח השריון הסובייטי. לא מכבר הופיע במצעד הצבאי במוסקבה טנק קל חדיש הנושא ככל הנראה צריח הזהה לזה שב-בי.א.מ.פי.1, עובדה זו יכולה להצביע על שביעות הרצון שגילו הסובייטיים מהצריח אשר בנגמ"ש בי.א.מ.פי.1.

בעבר היו משקיפים שראו בבי.א.מ.פי.1 את מחליפו של הטנק הקל המיושן פ.ט.76, אולם כיום ניתן לומר כמעט בוודאות שהבי.א.מ.פי.1 נועד בראש ובראשונה לשמש נגמ"ש מערכה עיקרי, בעיקר לאור

העובדה שבמצעד האחרון במוסקבה הופיע טנק קל חדיש העשוי להחליף בעתיד את הטנק פ.ט.76. נראה כי נגמ"שים אלה משמשים ביחידות ממוכנות רגילות במקום הנגמ"שים הקודמים מסוג בי.טי.אר.152, בי.טי.אר.50 ו-בי.טי.אר.60. נראה כי החידושים העיקריים בנגמ"ש בי.א.מ.פי.1 לעומת הרק"מ הסובייטי המוכר כוללים:

- עוצמת אש רבה בהתבסס על תותח בעל קנה חלק.
- כושר ניידות טוב בהתבסס על מזקו"מ, ויקרס".
- שיפורים טכנולוגיים ומערכות חדישות ומשוכלות.

נתונים טכניים

סוג — נגמ"ש אמפיבי.
צוות — שלושה מפעילים (מפקד, תותחן ונהג)
+ שמונה חיילים.
משקל — כ-13 טון.

מידות

אורך כללי — 6.7 מ'.
רוחב כללי — 3.0 מ'.
גובה כללי — 2.0 מ'.
רוחב זחל — 0.3 מ'.

ניידות

מהירות נסיעה מקסימלית — 60—80 קמ"ש.
מהירות במים — 6—8 קמ"ש.
טווח פעולה — 400—500 ק"מ.
כושר מעבר תעלה — 2 מ'.
זווית טיפוס מכסימלית — 30°.

חימוש

א. עיקרי:

1. תותח 73 מ"מ (קנה חלק).
2. משגר טילי נ"ט סאגאר.
- ב. משני:
1. מקלע מקביל 7.62 מ"מ.
2. נשק אישי ללוחמים.

ניידות

הנגמ"שים הסובייטיים המוכרים עד כה, אופיינו במערכת הנעה אופנית או במזקו"מ מסוג „כריסטי" כשהנעה במים התבססה על טורבינות. בנגמ"ש החדש בי.אמ.פי-1 אנו מוצאים מזקו"מ חדש מסוג „ויקס" כשהנעה במים היא בעזרת תנועת הזחלים.

שינוי שיטת המזקו"מ איפשרה לנגמ"ש השגת מהירות יות גבוהות בדרכים ובשדה ויתר נוחות לצוות בשעת תנועה. המעבר לשיטת הנעה במים בעזרת הזחלים הקטין את מהירות התנועה במים אך פתר בעיות של מיקום הטורבינות.

לנגמ"ש מנוע בעל הספק של 280—300 כ"ס, בעוד משקלו מגיע לכ-13 טון. נתונים אלה מקנים לנגמ"ש יחס הספק לטון גבוה מאוד אשר בשילוב עם מבנה הנגמ"ש מקנה לו ככל הנראה כושר עבירות מצוין.

מאפיין חדש נוסף בנגמ"ש בי.אמ.פי-1 הוא מיקום המנוע בחזית הנגמ"ש והנעה קדמית. למעשה נמצאת מערכת התנסורת לפני תא הנהג ואילו המנוע מימין לתא הנהג ומאחורי התנסורת.

מעבר לשיטת בנגמ"ש בי.אמ.פי-1 מתבצע כמעט ללא הכנות מוקדמות; בחלקו הקדמי של הנגמ"ש מופיע שובר גלים המורם בעת השיט ואילו בחלקו האחורי של מגן המזקו"מ 4—6 פתחים ליציאת זרם המים בשעת השיט שיועדו לייצב את הנגמ"ש ולאזן אותו בתנועה.

הגנת אב"כ

הסובייטיים, כידוע, שמים דגש רב בנושא הגנת אב"כ לחיילים ולציד ובפרט לרק"מ, זאת לאור ההנחה שהשריון עתיד למלא תפקיד חיוני בתנאי לוחמת אב"כ. הבי.אמ.פי-1 כמו סוגי רק"מ סובייטי קודמים מצויד במערכת הגנת אב"כ המתבססת על יצירת „על לחץ" בנגמ"ש למניעת חדירת אור מזהם בשילוב עם מסננים. מערכת זו הינה משוכללת וחדשה.

הגנת שריון וכושר השרידות

משקלו הנמוך יחסית של הנגמ"ש לא איפשר התקנת לוחות שריון עבים כהגנה בפני תחמושת נגד טנקים. נראה כי הסובייטיים ערים לבעיה זו, ולכן הושם הדגש על העיבוד המטלורגי של השריון בשילוב

עם זוויות חדות המפחיתות מסיכויי החדירה בחלק מסוגי התחמושת. בחלקו הקדמי של הנגמ"ש מבחינים במעין צלעות על גבי השטח שמעל לממסרת. יתכן כי הצלעות מהוות חיזוק לשריון אך יחד עם זאת מהוות מיגון בפני תחמושת כפי שהופיע בטנק השבדי „S".

צלליתו הנמוכה מאד של הנגמ"ש בגובה עד 2 מטר בשילוב עם כושר הניידות הטוב מקנים לנגמ"ש כושר שרידות גבוה בשדה הקרב, יחסית לנגמ"שים רבים אחרים.

צריח

1. לנגמ"ש צריח מרכזי קטן בצורת חרוט קטום-שטוח.
2. התותח קצר ואינו בולט מהתובה בהיותו מצודד לפנים.
3. מעל לתותח מסילת שיגור לטילי נ"ט מדגם „סאגאר".
4. בחלקו הקדמי ימני של הצריח מותקן זרקור.

תיאור זיהוי

לנגמ"ש בי.אמ.פי-1 מספר רב של פריטים אופייניים המאפשרים זיהוי בקלות. הנגמ"ש שונה מכל שאר הנגמ"שים הזחלילים בזירה בכך שהוא נושא צריח עם תותח וטיל „סאגאר". הוא נבדל מהטנקים בממדי הקטנים ובצורתו המיוחדת. הנקודות העיקריות לזיהוי הן:

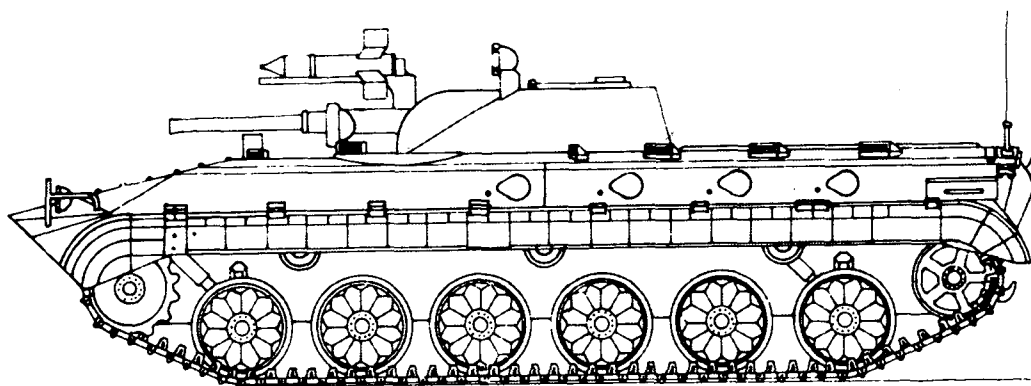
א. המזקו"מ

- המזקו"מ הוא מסוג „ויקס" (זחל מתוח) עם שלושה גלגלי תמד, להבדיל ממרבית הנגמ"שים בזירה.
- לנגמ"ש ששה גלגלי מרכוב, שהרווחים ביניהם שווים.
- הגלגל המניע נמצא בחלקו הקדמי של הנגמ"ש וגלגל המתח מאחור.
- לנגמ"ש שני בולמי זעזועים בכל צד של המזקו"מ אחד לפנים ואחד מאחור.

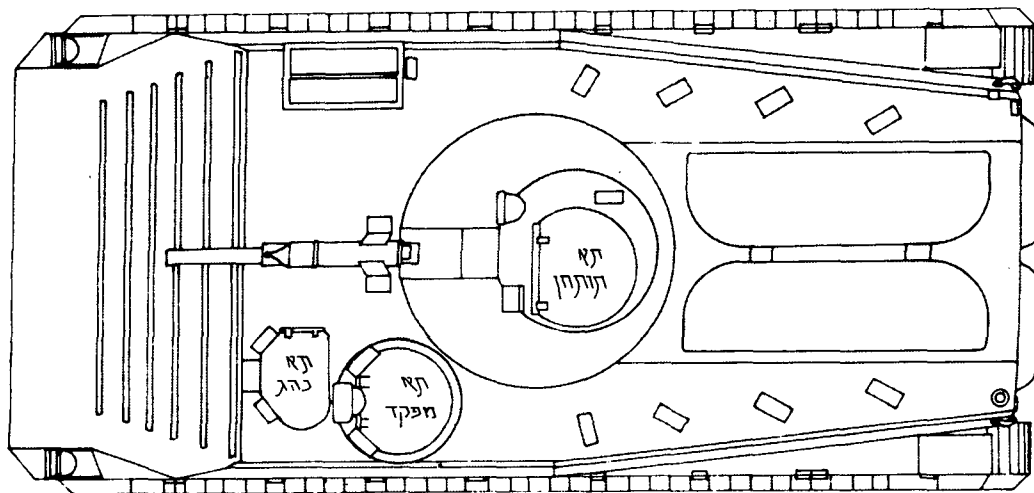
נגמ"ש ב.מ.פ-1 במצעד במוסקבה

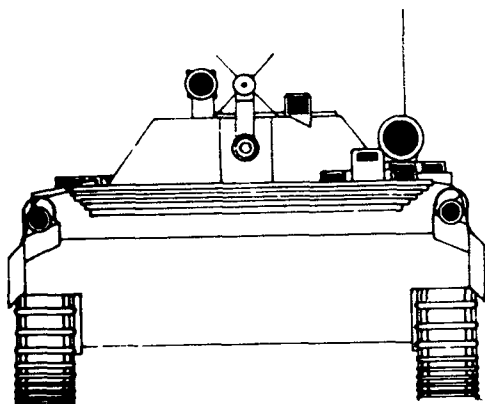
נגמ"ש סווייטי ב.מ.פ. — 1

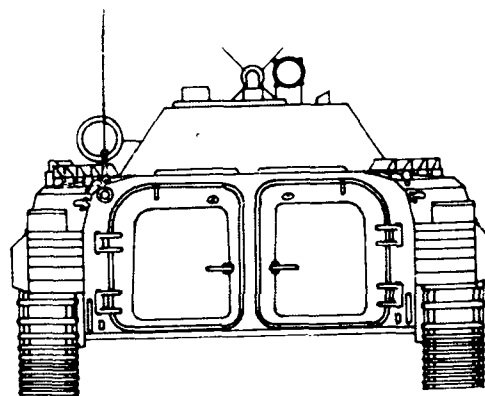
מבט מהצד

מבט על

מבט מלפנים

מבט מאחור

○ בחלקו האחורי של מגן המזקו"מ פתחים ליציאת זרם המים בעת שיט.

ב. תובה

- התובה בנגמ"ש בולטת מעל למזקו"מ. בחלקה האחורי מצויים תאי-הלוחמים, במרכז-הצריח ולפנים תא המפקד, תא הנהג ותא המנוע.
- חזית התובה בעלת שיפוע מתון מאוד המכוסה ב-6 צלעות מגע.
- בצדי התובה מופיעים 4 אשנבי ירי משוריינים ומעליהם אפיסקופים לתצפית.
- בחלקה האחורי של התובה שתי דלתות יציאה גדולות ורחבות בעלות דופן עבה. בדלת השמאלית מופיע אשנב ירי משוריין ומעליו אפיסקופ.

מערכת החימוש

כללי

מערכת החימוש בנגמ"ש בי.אמ.פי-1 מתבססת על הנשק שבצריח ועל הנשק האישי של כיתת הלוחמים. זוהי מערכת המקנה לנגמ"ש עוצמת אש רבה שאין דומה לה בנגמ"שים מערביים בעולם. למעשה, באה לידי ביטוי בנגמ"ש זה מגמה כללית בפיתוח נגמ"שים בעולם והיא הגברת עוצמת החימוש מחד ושיפור יכולת הלחימה של לוחמי החי"ר אשר בנגמ"ש מאידך. נראה כי הסובייטים הצליחו בהגשמת מגמה זו. כיום, קיימים בעולם נגמ"שים חדישים שחלקם נושא טיל נ"ט ואחרים הנושאים תותח בקליבר 20—30 מ"מ אולם לא ניתן למצוא נגמ"ש מקביל לבי.אמ.פי-1 הנושא טילי נ"ט ותותח בקליבר 73 מ"מ.

הצריח

בנגמ"ש צריח קטן המופעל ע"י אדם אחד — התותחן. מן הצריח מופעלים כל כלי הנשק —

א. תותח 73 מ"מ (קנה חלק).

ב. טילי נ"ט סאגאר.

ג. מקלע מקביל.

○ התותח שבבי.אמ.פי-1 קצר ולקנה דפנות דקות. נראה כי התותח נועד לירי נ"ט לטווחים עד 1 ק"מ ואילו טילי ה"סאגאר" משלימים את טווח ירי הנ"ט עד ל-3 ק"מ.

○ התקנת טילי נ"ט "סאגאר" על הנגמ"ש בי.אמ.פי-1 מהווה חלק מהמגמה הסובייטית לצייד רק"מ ורכב מסוגים שונים בטיילי נ"ט. בטן הנגמ"ש כוללת מספר טילים נוספים.

○ המקלע המקביל נועד לכיסוי חזית הנגמ"ש באש קלה, זאת לאור העובדה שזוית הירי של לוחמי החי"ר היושבים מאחור מוגבלת.

כיתת הלוחמים

ככל הנראה מהווים 8 הלוחמים שבחלקו האחורי

של הנגמ"ש כיתת חי"ר תקנית. כיתה זו יכולה לפעול מתוך הנגמ"ש ומחוצה לו. לפיכך, יש לכיתה נשק תקני הכולל גם מקלע קל ומטול נ"ט מסוג אר.פי.ג.י-7.

בתמונה שהופיעה בעתונות מזרח-אירופית נראה לוחם חי"ר יושב על סיפון הנגמ"ש ובידו משגר טילי כתף נגד מטוסים מסוג "סטרלה". לא מן הנמנע כי זהו ציוד תקני בנגמ"ש בפרט לאור העובדה שאין לנגמ"ש אמצעי הגנת נ"מ אחר כגון מקלע.

כאמור יכולים הלוחמים להפעיל את נשקם מבעד לאשנבי הירי; לכל לוחם יש אשנב מיוחד לתוכו הוא מכניס את הנשק כשהירי מתבצע לזוית מוגבלת. מעל לאשנב הירי קיים פריסקופ תצפית לכל לוחם. בדלת האחורית שמאלית של הנגמ"ש קיים אשנב ירי נוסף הנותן כיסוי בתצפית ובאש לשטח שמאחורי הנגמ"ש. למעשה מסוגלים הלוחמים לכסות בתצפית ובאש חלק ניכר מהשטח סביב לנגמ"ש כאשר בחזית קיים "שטח מת" הנמצא מחוץ לשליטה לכל כיתת החי"ר.

מיסוד עשן

כידוע מצויד רכב הקרב הסובייטי במערכות למי-סוד עצמי בעשן. בנגמ"ש בי.אמ.פי-1 קיימת מערכת מיסוד עשן המבוססת על הזרקת דלק למפלט המנוע בדומה לזו הקיימת בטנקים ט-55 וט-62. מיסוד העשן מאפשר לנגמ"ש החלצות במצבים קשים, הסתר מפני מפעילי נשק נ"ט ולעיתים גם כהגנה בפני מטוסי-אויב.

מערכת תצפית וירי בלילה

רכב הקרב הסובייטי לסוגיו השונים מצויד במערכות תאורה תת-אדומה לנהיגה ולירי בלילה. גם בנגמ"ש בי.אמ.פי-1 אנו מוצאים מערכת תת-אדומה לנהיגה, מערכת תת-אדומה למפקד ויש להניח כי קיימת מערכת המאפשרת גם ירי לילה מהנשק שבצריח.

סיכום

- הנגמ"ש הסובייטי בי.אמ.פי-1 מייצג תפישה חד-שה בבנית נגמ"שים ויכול לשמש ציון דרך חשוב במסלול התכנון והפיתוח של רכב קרב בברה"מ.
- בבי.אמ.פי-1 הושם לראשונה דגש על הנגמ"ש כרכב קרב ללחימה ולא רק להעברת גייסות. גישה זו מהווה מהפכה מסוימת ביחידות החי"ר הממוכן ומאפשרת להן עצמאות יתר בלחימה.
- מאידך ניתן לציין כי לנגמ"ש מספר מגבלות בהש-וואה לנגמ"שים סובייטיים קודמים:
- מספר הלוחמים המוסעים בנגמ"ש קטן.
- הבי.אמ.פי-1 הינו מערכת נשק יקרה מאוד.
- הפעלת הנגמ"שים דורשת רמת מיומנות גבוהה ולכן הכשרת הצוות ממושכת. נראה כי הנגמ"ש בי.אמ.פי-1 מהווה צעד חשוב בפיתוח נגמ"שים בעולם ויש לצפות לבניית נגמ"שים לפי תפישה דומה גם במערב.

שריונית בי.אר.די.אמ-2 נושאת טילים נ"ט, "סאגר"

המשגר. על תיבת ההנחיה מותקנת משקפת פריסקופ-
פית חד-עינית.

השריונית הינה אמפיבית ולה מערכת הנעה משוכ-
ללת, הכוללת מערכת עזר למעבר מכשולים; זו
מורכבת מזוג אופני עזר מכל צד, בין הסרנים.
אופנים אלה ניתנים להורדה והרמה הידראוליים.

לסיכום ניתן לקבוע כי השריונית בי.אר.די.אמ-2
הינה מערכת-נשק ניידת ומשוריית בעלת כושר
ניידות ותמרון גבוהים מאוד וצללית נמוכה; היא
אמינה בשעת קרב, בעלת טווח נ"ט יעיל עד 3,000
מטרים וכושר רב בחדירת שריון. כל התכונות הללו
מקנות למערכת רמת יכולת גבוהה ללחימה נ"ט
ביום. הפעלת הטילים בלילה מותנית בקיום תאורה
מלאכותית על המטרה, דבר המושג בעיקר על-ידי
פצצות תאורה.

השריונית מתחלקת לשלושה חלקים עיקריים:

- תא פיקוד.
- תא לחימה.
- תא מנוע.

תאים אלה מופרדים על-ידי מחיצות אטומות הנית-
נות לפתיחה בעת הצורך ומאפשרות מעבר מתא לתא.
תא הפיקוד. — תא זה נמצא בחלקו הקדמי של גוף

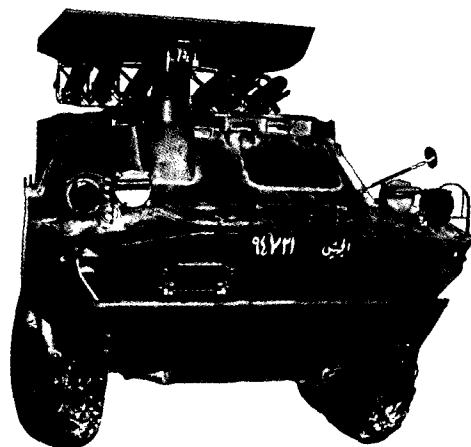
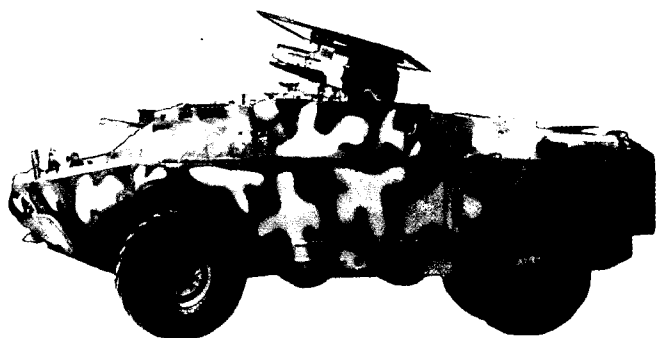
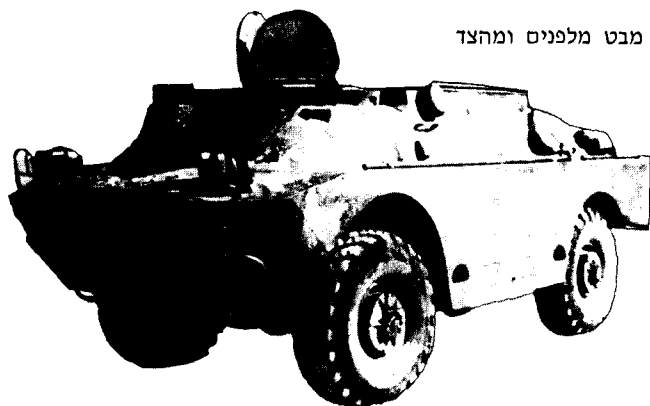
בין שלל הנשק הסובייטי החדש שנפל בידי
צה"ל פורסם לאחרונה כי נתפסו גם שריוניות
בי.אר.די.אמ-2 נושאות טילים נ"ט, "סאגר".
שריונית זו נראתה לראשונה במצעד הצבאי במוסקבה
בשנת 1971 ומאז סופקה למדינות ברית-הברית,
למצרים ולסוריה.

חימוש השריונית הינו טיל נ"ט, "סאגר" (כינוי
סובייטי, "מליוטקה", סימון אמ.אמ.אמ-9). הטיל
מונחה ידנית וחזותית באמצעות מוט ניווט, תוך
העברת אותות-הפיקוד החשמליים בתיל. לטיל שתי
מערכות-הנחיה, המאפשרות את הפעלתו בשתי
צורות:

א. מהרכב, באמצעות תיבת הנחיה ניידת והתקן
כיוון פריסקופי הקבוע בתא הפיקוד.

ב. מחוץ לרכב במרחק עד 80 מטרים באמצעות
תיבת הנחיה ניידת המחוברת לרכב בכבל המצוי בתא

מבט מלפנים ומהצד

השריונית במצב ירי

נמצאים המנוע עם מערכת ההעברה, מצנני-מים ושמן, משאבות שמן, מדחס, מחמם להתנעה, מערכת הנעה במים, מכלי דלק ומצברים. בתא שישה פתחים; שניים מהם מיועדים לכניסת האויר וארבעה — ליציאתו.

נתונים טכניים וטקטיים

- צוות הרכב : 2 — מפקד ונהג.
- אורך כללי — 575 ס"מ.
- רוחב — 235 ס"מ.
- גובה — כ-200 ס"מ (אינו קבוע, משתנה בהתאם ללחץ האויר באופנים).
- משקל כללי — כ-6,800 ק"ג.

ביצועים

מהירות מקסימלית :

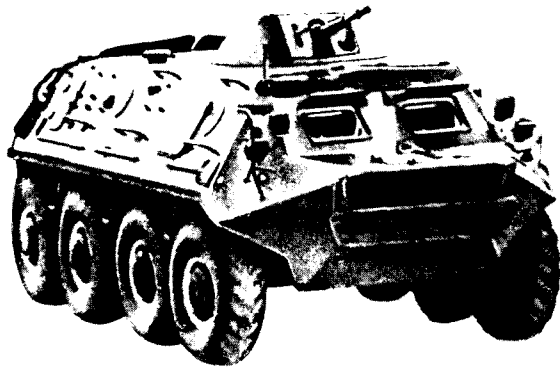
- כביש — 90—100 קמ"ש.
- מים — 8—10 קמ"ש.
- טווח פעולה — 750 ק"מ.
- כושר תנועה :
- טיפוס על שיפוע — עד כ-30°.
- מעבר תעלה עד רוחב של — 1,220 מ"מ.

השריונית ובתוכו נמצאות מערכות ניהוג הרכב ושתי מערכות פיקוד והנחיה של הטילים : מערכת אחת קבועה על השריונית והאחרת ניידת וניתנת להפעלה מחוץ לרכב. בתא נמצאים גם מושבי המפקד (הנווט) והנהג ומכשירי-קשר. בחלקו הקדמי של התא קיימים אשנבי תצפית (פריסקופיים) המאפשרים תצפית בגזרה רחבה. ניתן להחליף את אחד האשנבים ממול לנהג באשנב המאפשר ראות לילה.

תא המשגר. — תא זה נמצא במרכזו של הרכב וכולל בתוכו את משגר הטילים המורכב מ-6 סוללות שיגור; אלה מחוברות על עמוד טלסקופי שמעליו כיסוי (גגון) משוריין ומתחתיו תא לאחסון 8 טילים נוספים המיועדים לטעינה מחדש.

לצורך ירי הטילים מרימים את המשגר באופן הידראולי מעל לשריונית — מצב המאפשר לצודד את המשגר ולהגדיל את גזרת הירי. בעת הורדת המשגר חזרה לתאו מתיישר המשגר באופן אוטומטי ביחס לרכב והגגון סוגר במדויק את פתח השריונית. בתא זה קיים תוף שבתוכו כבל חשמלי המחובר ישירות למערכת השיגור ומאפשר הפעלת הטילים ממרחק של עד 80 מטרים.

תא המנוע נמצא בחלקו האחורי של הרכב. בתא זה

צ.ט.ר. 60 פ.י. צ.י. הוא נגמ"ש אמפיבי סובייטי, שמשקלו 10 טונות. הוא מופעל על-ידי צוות בן שלושה אנשים ומסוגל להסיע 14 חיילים. נמצא בשימוש צבאות מצרים וסוריה.

נתונים טכניים:
מידות: אורך — 720 ס"מ. רוחב — 280 ס"מ. גובה — 320 ס"מ.
חימוש: נוקלע 14.5 מ"מ.
מקלע: 7.62 מ"מ.

מנוע: בנגמ"ש שני מנועי בנזין, כל-אחד — 90 כ"ס.
ביצועים: נגמ"ש זה מסוגל לפתח מהירות מכסימלית של 80 קמ"ש; מהירות שיוטו במים מגיעה ל-10 קמ"ש; טווח פעולתו כ-500 ק"מ. הוא מסוגל לעבור תעלה בעלת מפער עד 200 ס"מ ומכשול אנכי (מדרגה) בגובה 60 ס"מ וכן לטפס בזווית עד 30°.

„טופז" או.טי. 62 הינו נגמ"ש אמפיבי מתוצרת צ'כוסלובקיה שמשקלו 15.5 טונות. הוא מופעל על-ידי צוות בן שני אנשים ומסוגל להסיע 18 חיילים. הנגמ"ש נמצא בשימוש צבאות מצרים וסוריה.

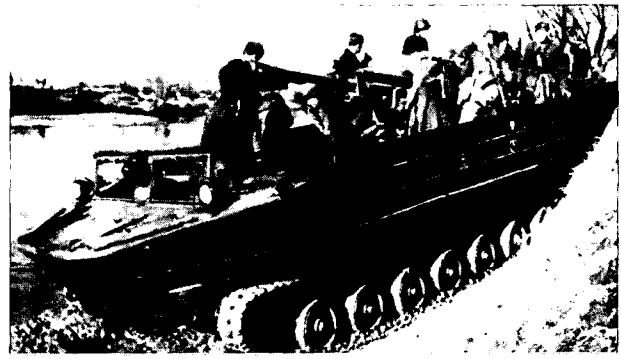
נתונים טכניים:
חימוש: תול"ר 82 מ"מ.
מקלע: 7.62 מ"מ.
מנוע: דיזל V-6 בהספק של 300 כ"ס.

ביצועים: נגמ"ש זה מסוגל לפתח מהירות מכסימלית של 60 קמ"ש. מהירות שיוטו במים מגיעה ל-10 קמ"ש; טווח פעולתו כ-450 ק"מ; מסוגל לעבור תעלה בעלת מפער עד 280 ס"מ ומכשול אנכי (מדרגה) בגובה 110 ס"מ וכן לטפס בזווית עד 38°.

מעבורת מתגנייעת אמפיבית ג'.ס.פ.

יחידת מעבורת מתגנייעת מורכבת משני כלי רכב ג'.ס.פ. המוצמדים זה לזה במים. כל-רכב זה עשוי ממרכב אחלי, הזהה למרכב של ק-61, שעליו מותקנת, כעין גג, מיסעה רחבה ומתקפלת. המיסעה מצופה שכבת גומי או חומר פלסטי אחר, המונע חדירת מים אף לאחר פגיעה על-ידי רסיסים או קליעים. הפעלה: המעבורת מופעלת על-ידי צוות בן שישה אנשים וניתנת להקמה במשך כחמש דקות. היא מסוגלת לשאת 40—50 טונות. מהירות מכסימלית ביבשה — 32 קמ"ש; ומהירות השיוט — 8 קמ"ש.

רפב זחלי-אמפיבי ק-61. הינו רכב זחלי אמפיבי בלתי משרויין מתוצרת ברה"מ, שנועד לשאת ציוד ואנשים. רכב זה נמצא בשימוש צבא מצרים.

כושר נשיאה: 40 חיילים על ציודם, או תותח הוביצר 152 מ"מ עם צוותו, או תותח נ"ט 85 מ"מ עם צוותו, או 5.5 טונות מטען.

ביצועים: ה-ק-61 מסוגל לפתח מהירות מכסימלית של 38 קמ"ש ביבשה. תנועתו במים נעשית באמצעות שני מדחפים ומהירות שיוטו מגיעה ל-10 קמ"ש. טווח פעולתו 170—260 ק"מ; מסוגל לטפס על מכשול בזווית עד 10° וכן יכול לשמש כמצוף לגשר מצופים.

סירת הסתערות נ.ד.ל. 10 עשויה גומי וממולאת אויר (ניתן להוציא את האויר כדי לקפלה). אורכה 5 מטרים; רוחבה 1.7 מטר ומשקלה — 80 ק"ג. הפעלה: הסירה מופעלת על-ידי שישה חותרים והגאי; ניתן להפ" עילה על-ידי מנוע חיצון. הסירה מסוגלת לשאת 15 חיילים או 1.5 טונות מטען.

„מגבירי אור כוכבים“ בצבא המצרי

במלחמת יום-הכיפורים נתפסו מספר מערכות של „מגבירי אור כוכבים“ (להלן מא"כ), שהופעלו על-ידי המצרים. רוב המערכות שנתפסו הן מתוצרת חברת Rank Precision Instruments (R.P.I.) וחלקן מתוצרת ברה"מ. המערכות שולבו בסוגים שונים של אמצעי לחימה: רובה סער, מטול רקטות נגד טנקים, תותחי נ"ט ותצפיות ארטי-לריות.

להלן נתאר את הטכנולוגיה של ה-מא"כ ונפרט נתוני המערכות שנמצאו ואופן הפעלתן על-ידי המצרים.

הטכנולוגיה

של מגביר אור הכוכבים

המערכות הראשונות לראיה בלילה פותחו במלחמת-העולם הראשונה, ורווחות כיום כמעט בכל פעולת לוחמה בלילה. עם זאת ניתן להגדיל את יתרון ההפתעה בלוחמת הלילה על-ידי שילוב וניצול נכון של המערך-כות. מערכות הראיה החדישות מתחלקות לארבע קבוצות עיקריות:

א. מערכות תת-אדום (ת"א)

פעילות.

ב. מערכות מגבירי אור כוכבים, סבילות, דור א'.

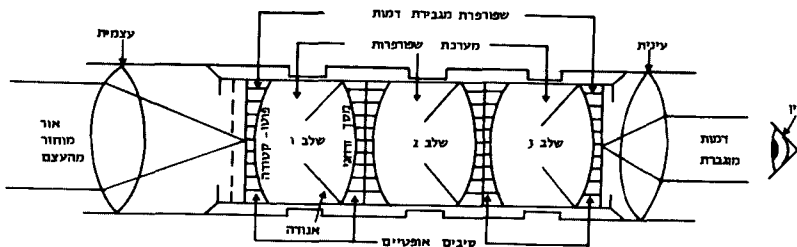
ג. מערכות מגבירי אור כוכבים, סבילות, דור ב'.

ד. מערכות טלביזיה.

המערכות בהן נעסוק נמנות כולן על משפחת המא"כים מדור א' ול-גבי אלו נרחיב את ההסבר.

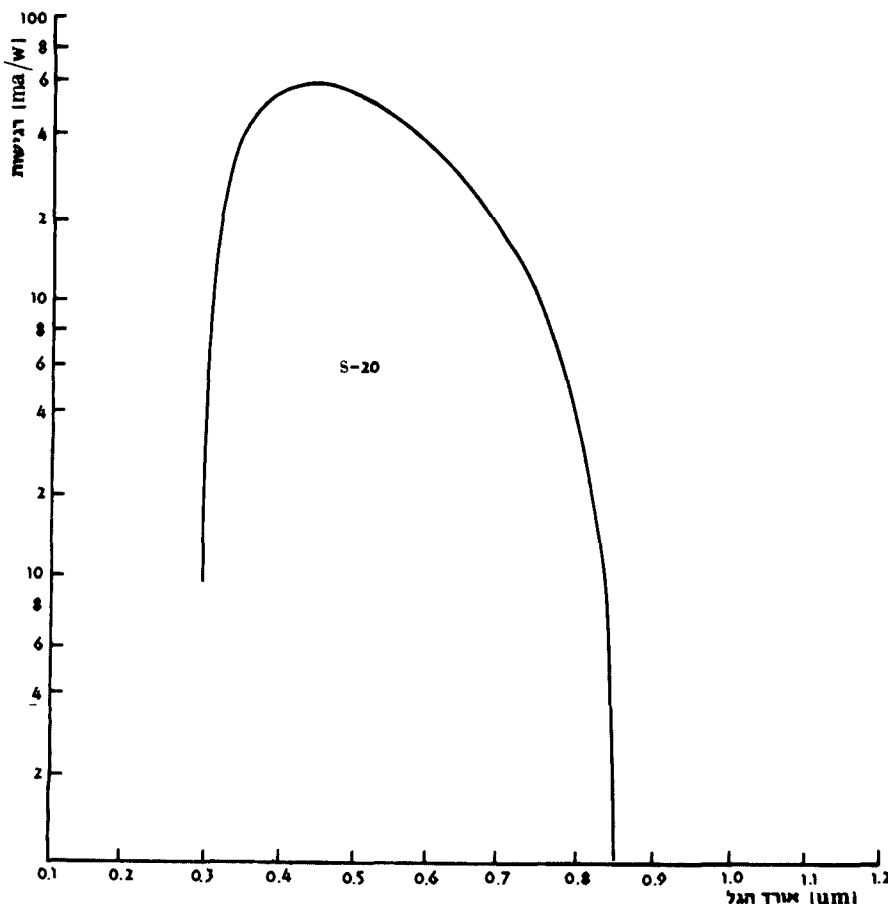
מגביר אור כוכבים (שרטוט א') הנו יחידה הקולטת את דמות העצם המואר על-ידי מקורות אור טבעיים (ירח, כוכבים, והילת אור המוחזרת דרך עננים) ומגבירה אותו פי 40,000 עד 70,000; זאת להבדיל ממערכת תת-אדומה פעילה המאירה את הדמות בקרינת ת"א ולאחר מכן ממירה את הקרינה המוחזרת מהדמות לתמונה הניתנת להבחנה על-ידי עין האדם.

לב המערכת הנו, שפופרת מגבירת דמות" (Image Intensified Tube). השפופרת מורכבת מפוטורקטודה המצופה בחומר פוטו-אמיסיבי, מאנודה וממסך זרחני. הקרינה המוחזרת מן העצם ממוקדת על-ידי מערכת אופטית של העצמית על פני הפוטורקטודה וגורמת לפליטת אלקטרונים. בין הקטודה לאנודה מופעל מתח גבוה הגורם להאצה ולמיקוד קרן האלקטרונים על פני

שרטוט א' תרשים סכמטי של מבנה מגביר אור הכוכבים.

שרטוט ב' אופן הרגישות הספקטרי של הפוטורקטודה.

רכות המורכבות משלוש שפופרות
 כאשר כל אחת מגבירה את הדמות
 המתקבלת מקודמתה. במערכת
 מסוג זה מועברת הדמות משפופרת
 לשפופרת באמצעות מערכת של סי-
 בים אופטיים (Fiber Optics).
 רוב השפופרות מסוג זה מאפשרות
 איתור דמויות המוארות בעוצמה
 מינימלית של 10^{-3} Lux.

תמונה מס' 1
 מא"כ SS-20
 תוצרת R.P.I. (בריטניה)

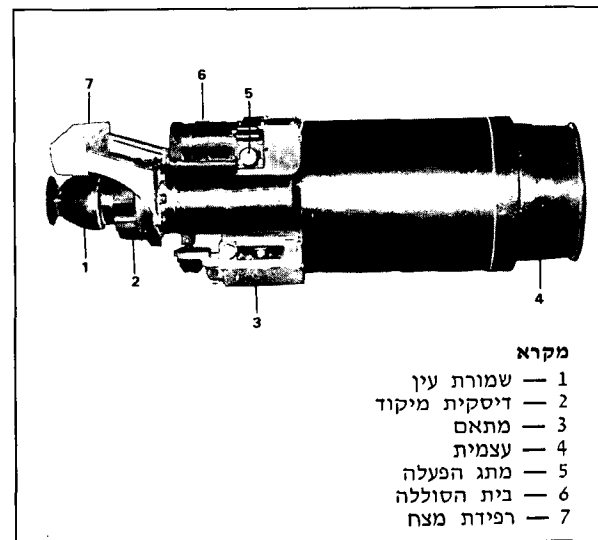

נתוני המערכות שהופעלו על-ידי המצרים

מא"כים מתוצרת R.P.I. — בריטניה
 בין ממצאי השלל נמצאו שלושה
 דגמים של מא"כים מתוצרת R.P.I.
 הבריטית:

תמונה מס' 2
 מא"כ SS-30

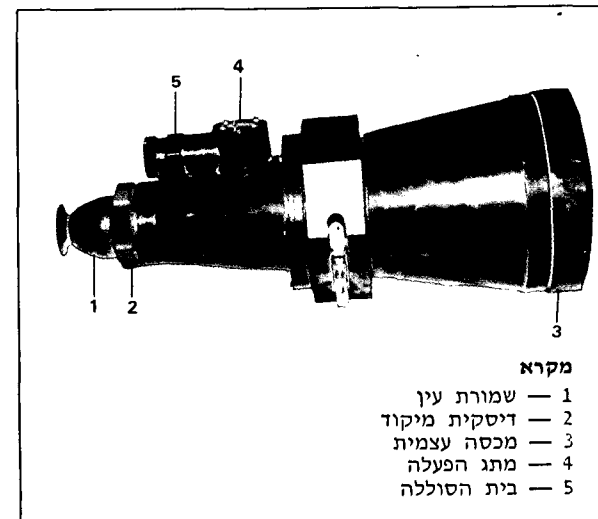
א. מא"כ SS-20 (תמונה מס' 1).
 ב. מא"כ SS-30 (תמונה מס' 2).
 ג. מא"כ SS-32 (תמונה מס' 3).
 לכל המערכות שפופרת תלת-שלבית
 זהה מתוצרת החברה הבריטית
 Mullard. אופיון הרגישות הספקטרלי
 של הפוטו־קטודה הנו S-20 (שר-
 טוט ב') וכל שלב פועל במתח של
 15KV.

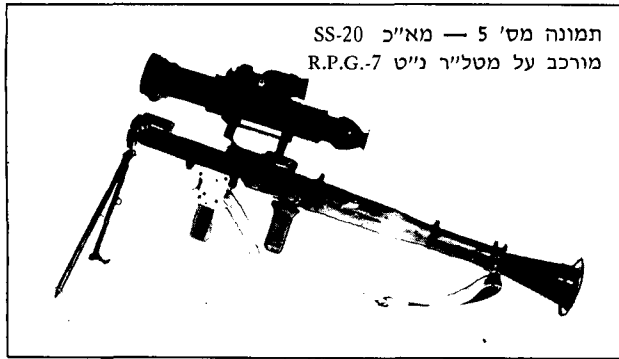
כל מערכת מצוידת במנגנון כיבוי
 עצמי בעוצמות אור גבוהות. מנגנון
 זה בא כדי להגן על השפופרת
 במקרה של רשף, סנור מזרקור או
 פגזי תאורה.
 שלושת הדגמים ניזונים מסוללת
 כספית במתח של 6.75V והינם בעלי
 ספק-כוח דומה.

תמונה מס' 3
 מא"כ SS-32

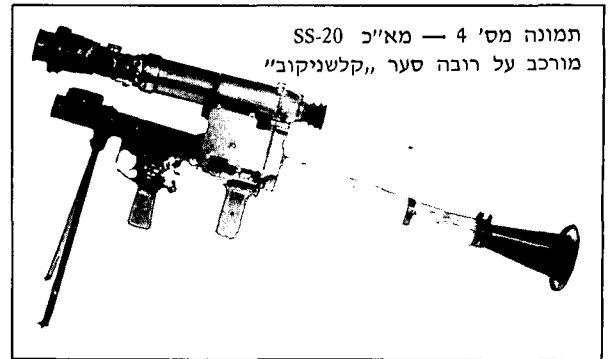
מערכת עדשות העינית זהה, וכולן
 מצוידות בשמורת עין בעלת תריס
 הנפתח עם לחיצה על השמורה;
 תפקידו של התריס לסוכך על האור
 היוצא מהמסך הזרחני המאיר את
 פני הצופה.

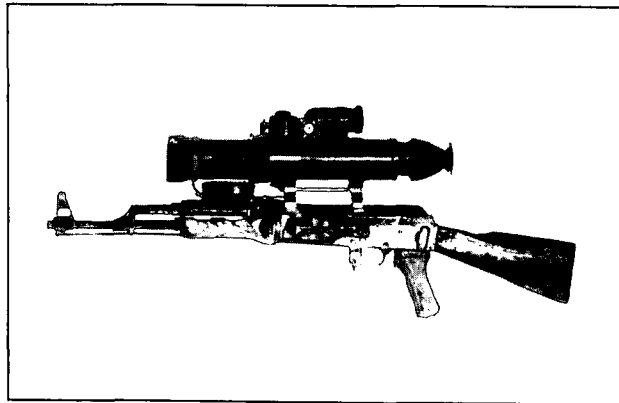
דגם SS-20, המשמש ככוונת טלס-
 קופית לירי לילה בטווחים הקצרים,
 הנו בעל מערכת עדשות עצמית קוני-
 בנצינאלית. מיקוד התמונה נעשה
 על-ידי הסטת אחת מעדשות מערכת
 העצמית לאורך הציר האופטי.
 תחום המיקוד הינו מ-10 מטרים
 עד אין-סוף. לוח השנתות ממוקם
 במישור המוקדים של העצמית
 וניתן לאיפוס על-ידי ברגי איפוס
 היצוניים.

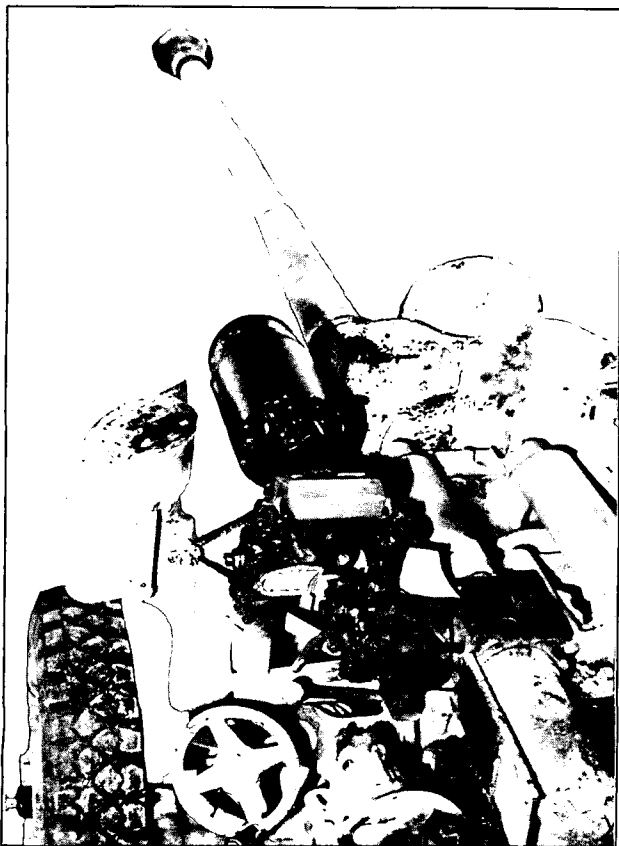
תמונה מס' 5 — מא"כ SS-20
מורכב על מטל"ר נ"ט R.P.G.-7

תמונה מס' 4 — מא"כ SS-20
מורכב על רובר סער "קלשניקוב"

תמונה מס' 6
מא"כ P.G.N.-1
מורכב על מטל"ר
נ"ט R.P.G.-7

תמונה מס' 7
מא"כ SS-30
מורכב על תותח
נ"ט 85 מ"מ

האיפוס ניתן לביצוע באור יום
באמצעות מסנן ת"א ובצמצם תלת-
מצבי המותקנים בתוך מכסה העצ-
מית.

דגם SS-30 — מיועד לתצפית לילה
בטווחים הבינוניים והותאם על-ידי
המצרים לשמש ככוונת טלסקופית
בתותחי נ"ט 85 מ"מ. המערכת
מצוידת באובייקטיב קטדיופטרי
(Catadioptr) בעל מוקד קבוע. לוח
שנתות מוקרן על פני הפוטו-קטודה
מתוך מקרן במרכז העצמית. איפוס
המערכת מתבצע בעזרת ברגי המת-
אם, הנמצא בבסיס המערכת. המי-
קוד נעשה על-ידי סיבוב טבעת
מיקוד, הממוקמת ליד העינית ומ-
ביאה להסטת השופרת לאורך
הציר האופטי שלה. המיקוד הנו
בתחום 50 מטר עד אין-סוף. איפוס
המערכת באור יום ניתן לביצוע
במסנן ת"א ובצמצם תלת-מצבי
הממוקמים בתוך מכסה העצמית.

דגם SS-32 מיועד לתצפית בטווחים
ארוכים ולתיקוני אש ארטילרית.
בעל אובייקטיב קדיופטרי בקוטר
200 מ"מ ומוקד קבוע. לוח שנתות
קבוע ממוקם במישור המוקדים של
העצמית. המיקוד מתבצע כבדגם
SS-30 והנו בתחום של 20 מטרים
ועד אין-סוף. המערכת אינה מצוידת
במסננים לאיפוס ביום.

מא"כים מתוצרת ברה"מ
מא"כ PGN-1 — מיועד לשמש
ככוונת טלסקופית בירי לילה בטו-
חיים קצרים.

המערכת הסובייטית הנה בעלת
שופרת מגבירת דמות הדומה
באופן עקרוני לשופרות המערביות

המקבילות. מיקוד המערכת קבוע ואין אפשרות לכוונו. לוח השנתות ממוקם במישור המוקדים של העצ-מית ומואר על-ידי נורית כאשר עוצמת ההארה ניתנת לויסות. המ-ערכת מוזנת על ידי מצבר. האיפוס ניתן לביצוע ביום על-ידי מסנן ת"א וצמצם רציף. במנגנון האיפוס בורג להתאמת הכיוון בהתאם לטמפרטורת הסביבה.

המערכת הסובייטית מצוידת בשל-שה מסנני צבעים, הניתנים לבחירה ע"י ידית חיצונית בהתאם לרמות

האור ולתנאים האטמוספריים. כדי למנוע סינוור מרשף, מצוידת המערכת בתריס הניתן להפעלה במתג חיצוני שקשור למנגנון הדק הירי. מנגנון זה בא נוסף למנגנון הנעילה העצמי, בעוצמת אור גבוהה. שמורת העין אינה מצוידת בתריס הגנה.

צורת ההפעלה של המא"כים על-ידי המוצרים מערכות מא"כ שולבו על-ידי המצ-

רים ברמות השונות של אמצעי הלחימה בהתאם לחלוקה כלהלן: מא"כ SS-20 הותקן על רובה סער קלשניקוב (תמונה מס' 4) ומטול רקיטות נגד טנקים R.P.G.-7 (תמו-נה מס' 5).

מא"כ P.G.N.-1 הותקן על מטול רקיטות נ"ט R.P.G.-7 (תמונה מס' 6).

מא"כ SS-30 — הותקן על תותחי נ"ט 85 מ"מ (תמונה מס' 7).

מא"כ SS-32 — המופעל מעל חצו-בה ומתאם משמש בקביעת צידוד והגבהה לתיקוני אש ארטילרית.

שילוב המערכות הסבילות באמצעי לחימה מצביע על מדיניות של מע-בר ממערכות ת"א פעילות למערכות סבילות בעלות טכנולוגיה מתקדמת ומספר יתרונות, שמן הראוי כי נייחד להם תשומת-לב:

א. מערכת סבילה אינה מפעילה מקורות-אור מלאכותיים ולכן אינה ניתנת לגילוי.

ב. התצפית במערכת הסבילה אינה מוגבלת לאיזור המואר על-ידי מקור ת"א.

ג. למערכת הסבילה ממדים קט-נים בהרבה משל המערכת הפ-עילה, החייבת לכלול זרקור ת"א ומשקפת ממירת דמות.

ד. המערכת הסבילה ניזונה ממ-קורות-מתח קטנים יותר משל המערכת הפעילה.

ה. המערכת הסבילה שוקלת פחות מהמערכת הפעילה.

טבלה השוואתית של נתוני מא"כים שהופעלו על-ידי המוצרים

הדגם	SS-20	SS-30	SS-32	PGN-1
תוצרת	בריטניה	בריטניה	בריטניה	ברה"מ
נתונים אופטיים:				
הגדלה	×3.75	×5.7	×5	×3.4
זווית שדה-הראיה	10°	6°	7°30'	5°40'
תחום מיקוד	10-∞ מ'	50-∞ מ'	20-∞ מ'	—
אפשרות מיקוד	יש	יש	יש	אין
משקלות				
משקל המא"כ + מקור מתח	3 ק"ג	8.3 ק"ג	10 ק"ג	3.65 ק"ג
מידות				
אורך כללי	477 מ"מ	630 מ"מ	610 מ"מ	530 מ"מ
מקור מתח	סוללת כספית	סוללת כספית	סוללת כספית	מצבר
מתח הפעלה	6.75 וולט	6.75 וולט	6.75 וולט	5 וולט
צורת הפעלה	"קלשניקוב" RPG-7	תותח נ"ט 85 מ"מ	מעל חצובה לתצפית	"קלשניקוב"

סיכום

השימוש במערכות סבילות ותכנון-תיהן, כפי שתוארו לעיל, מסמן עליה ברמה הטכנולוגית של הצבא המצרי ואימוץ טכנולוגיות מהחד-שות ביותר בתחום האלקטרו-אופטי. שימוש נרחב במערכות מסוג זה יכול להביא לנטרול היתרון של החייל המאומן בלוחמה לילית ול-הקנות למפעיל המערכת יתרון שאינו בהכרח תוצאה של רמה או יכולת לחימה אישית.

טבלה השוואתית בין מא"כים מערביים למא"כים סובייטיים (כפי שבאה לידי ביטוי במא"כים שנמצאו בממצאי השלל)

מא"כ מערבי	מא"כ סובייטי	אפשרות מיקוד
יש	אין	מסנני צבע
אין	יש	צמצם
מספר מצבים	רצוף	תאורת לוח שנתות
אין	יש	תריס הגנת רשף
אין	יש	מקור מתח
סוללות	מצבר	תריס שמורת עין
יש	אין	

טייל מונחה נ"ט סאגר

הסאגר הינו טיל מונחה נ"ט מתוצרת ברה"מ; טיל זה הוכנס לשימוש בצבא ברה"מ בשנת 1965.

ניווט הטיל ידני, היינו, הנווט צופה בטיל ובמטרה ומנווט את הטיל באמצעות חוט לעבר המטרה.

הסאגר הוא פיתוח מתקדם יותר של הטילים הסובייטיים סנאפר (שמל) וסוואטר, שגם הם מנווטים באופן ידני.

תכונות הטיל

אורך הטיל — 780 מ"מ.

קוטר הטיל — 120 מ"מ.

משקל הטיל — כ"ג 12 ק"ג.

משקל ראש-הנפץ 2.75 ק"ג ובו מטען חלול.

מהירות תעופה — 110 מטר לשנייה, בממוצע.

טווח — מ-500 מטרים עד 3,000 מטרים.

המנוע מורכב ממאיץ וממשייט, המופעלים בעת ובעונה אחת. המאיץ תופס שליש מנפח המנוע. החודף מוצק וצורתו גלילית.

מערכת-נשק נ"ט — סאגר

מכרות שתי מערכות שונות:

א. בהפעלה מן הקרקע.

המערכת כוללת 2 מאוודות, כשבכל אחת מהן טיל „סאגר" מפורק לראש-נפץ וגוף ותיבת ניווט בתוך תיק.

חוליית השיגור מונה 3 חיילים: המזוודות נישאות בידי שני חיילים ותיבת הניווט — בידי חייל שלישי.

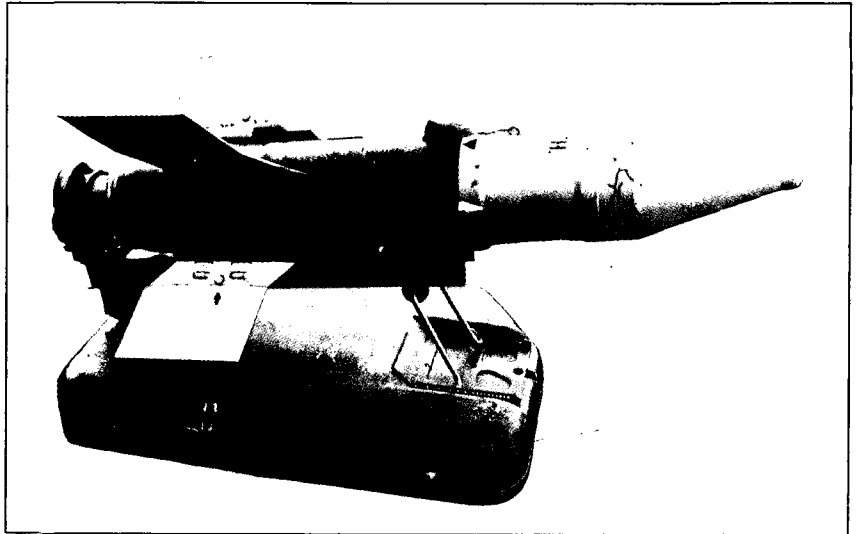
מכסה מזוודת הנשיאה משמש בסיס לשיגור. תיבת הניווט בנויה ממשקפת, מידית ומ"מתג-ברירה להפעלת הטילים. בתוך התיבה סוללה של 12 וולט.

ב. בהפעלה מרכב יעודי.

ה„סאגר" ניתן להפעלה מעל גבי שריונית יעודית ב.ר.ד.מ.2 (ב.ט.ר.40-9), המשמשת ללחימה בטנקים. בחלקה האחורי של השריונית הותקן משגר בעל 6 פסי שיגור. המשגר ניתן להרמה מעל לשריונית (בזמן הירי) ולהורדה לתוך תיבת השריונית בזמן חניה. בתא מטען שבתוך הרכב נמצאים שמור נה טילים נוספים.

ההנחיה

תהליך ההנחיה דומה בשתי המערכות: הטיל מונחה למטרה באמצעות חוט חשמלי, משקפת וידית ניווט.

טייל-פתח נ"מ סטרלה (ס.א.7)

טייל נ"מ זה, הוכנס לפי ההשערה, לשימוש צבאות ברית ורשה לפני כ"ג שנים והופעל לראשונה נגד מסוקי האמריקנים בויאטר נאם. בזירה שלנו הופיע הטיל במלחמת ההתשה ושניים מסוגו נתפשו ברומא בידי מחבלים שהתכוונו לפעול נגד מטוסי „אל-על".

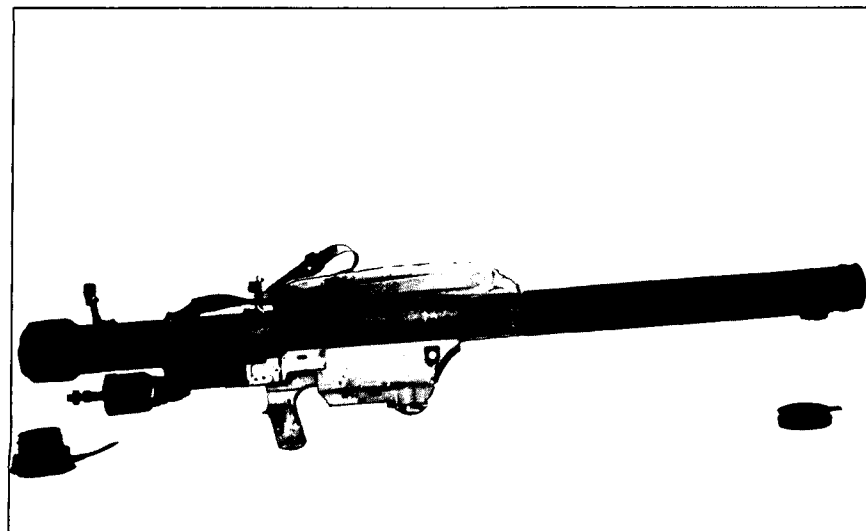
הטייל משוגר באמצעות מטול המופעל על-ידי חייל יחיד מן הכתף ומתביית על-ידי הקרינה התת-אדומה היוצאת מצינור הפלי-טה של המטוס.

טווח הטיל (במשופע) 3,700 מטרים. מהירותו המשוערת מגיעה ל-1.5 מאך.

קוטרו — 10 ס"מ.

משקלו — כ"ג 10 ק"ג.

ביצועים: טייסים אמריקנים דיווחו כי בגב"הים נמוכים מ-150 מטרים הטיל אינו יעיל. כמורכב טוענים הטייסים, כי זיקוקין הנורים לאויר „מושכים" אליהם את הטיל ויעילותו פוחתת.

שיטת הפעולה מבוססת על שיגור של טילים רבים בעת ובעונה אחת לעבר אותה מטרה, כשכל משגר מסוגל לירות את שלושת טיליו בהפרשים של שניות בודדות.

ביצועים

ס.א.6 יעיל מאוד בגובה נמוך עד לטווחים של כ-20 ק"מ. בגובה בינוני מעריכים את הטווח ב-30 ק"מ. מספרים אלה תלויים בין היתר במהירות המטרה, בגובה הטיסה וגם בטופוגרפיה של הסביבה. סוללות ס.א.6 חסינות יחסית מפני אמצעי חסימה בשל יכולת פעולה עצמאית של כל סוללה ועקב הפעור לה במספר תדרים בעת ובעונה אחת.

אמצעי נגד

מפותחים כיום טילים, בעיקר טילי אוויר-קרקע, המסוגלים להתביית אל קרינת מכ"מ. טילים אלה עשויים להיות יעילים נגד מכ"מים של ס.א.6. דוגמה לטילים הנ"ל הוא הטיל שרייק, אשר פותח בארה"ב.

טיל בליסטי קרקע-קרקע פרוג

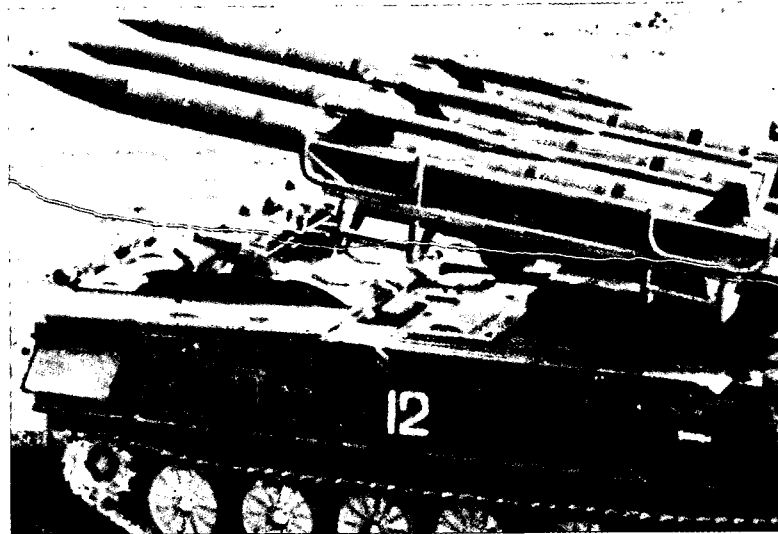
אופני, רק פרוג 7 מבצעי. המ- שגר של פרוג 7 מותקן על רכב זיל-135.

תכונות פרוג 7:

ראש-הנפץ — מכיל חני"מ ב- משקל חצי טונה, לערך. טווח הטיל — 70 ק"מ, עם ראש חני"מ. הטיל מצויד במנוע ארוך יחיד. מסביב לפיה הראשית מותקנות 16 פיות קטנות. הדלק הוא הודף מוצק. הטיל מבצע תנועת סחרור המייצבת אותו; נוסף לכך תורמות לייצוב ארבע כנ" פיים אחוריות. דיוק הטיל גדול בהשוואה לטילים בלתי מונחים אחרים. על רכב השיגור קורת ברזל חזקה ביותר, שמעליה משוגר הטיל.

הפרוג הוא טיל קרקע-קרקע גדול בלתי-מונחה, מתוצרת סוב- ייטית. טווחו המקסימלי — מעל 50 ק"מ, בהתאם לסוג ולראש-הנפץ שלו. טילי פרוג נראו לראשונה בשנת 1957 במצעד במוסקבה. במשך הזמן הפכו טילים אלה, בדגמיהם החדשים יותר, לחלק אינטגרלי של חימוש הכוחות הסובייטיים החונים בבריה"מ ומחוצה לה.

התכונות העיקריות של הפרוג משפחת הפרוג כוללת שבעה דג- מים, המשוגרים ממשגר חד- פסי. המשוגרים של פרוג 5-1 מותקנים על מרכב זחלי. משגרי פרוג 6 ו-7 מותקנים על מרכב אופני. טילי פרוג 3-1 נחשבים לישינים. מבין הטילים על משגר

טיל ג"מ קרקע-אוויר ס.א.6

מערכת טילי ס.א.6 היא האחרונה מבין המערכות הסובייטיות שהוכנסו לאיזור והחדשה מבין מערכות טילי קרקע-אוויר המאיימות על מטוסינו. מערכת זו מיועדת לפעול נגד מטוסים מנמיכי-טוס. תכונותיה הבולטות הן ניידות ותגובה מהירה.

תיאור המערכת ושיטת הפעלתה

מערכת ס.א.6 בנויה בעיקר על יחידות רכב זחלי וכוללת מכ"מ סריקה וגילוי ומכ"מ עקיבה. כמו כן כוללת המערכת משגרים, מטענים וקרונ בקרה. יחידות המכ"מ פועלות בעת ובעונה אחת במספר תדרים. הטיל עצמו הוא דו-שלבי. אורכו כ-6 מטרים וקוטרו — 32 ס"מ. משקל הטיל — 630 ק"ג ומשקל ראש-הנפץ כ-75 ק"ג.

סוללת ס.א.6 כוללת 4 משגרים הממוקמים בדרך-כלל היקפית סביב מכ"מ בקרת האש וקרונ הפיקוד. הסוללות פועלות לרוב בקבוצות של כחמש סוללות, להן מרכז פיקוד המפעיל מכ"מ סריקה וגילוי ומספק נתוני גובה. סוללות ס.א.6 מהוות יחידות-אש עצמאיות בעלות תגובה מהירה מאוד ומסוגלות לפעול גם באופן עצמאי.

עקרון הבינות טרם הוברר די צורכו; אך מניחים כי השיטה כוללת הנחיה חצי-אקטיבית ובינות פעיל-למחצה בשלב הסופי של המעוף. נתוני פיקוד ראשוניים מועברים אל הטיל באמצעות שידור מכ"מ.

הופיעו:

